

**8. SINIF T.C İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE TARİHİ
DİZİ, FİLM VE BELGESELLERİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI
VE TUTUMUNA ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ İSTANBUL İLİ
PENDİK İLÇESİ ÖZEL BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ**

Deniz ŞAHİN

OCAK 2023

**8. SINIF T.C İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE TARİHİ
DİZİ, FİLM VE BELGESELLERİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI
VE TUTUMUNA ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ İSTANBUL İLİ
PENDİK İLÇESİ ÖZEL BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ**

**BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

DENİZ ŞAHİN

**EĞİTSEL TASARIM VE DEĞERLENDİRME DALINDA
YÜKSEK LİSANS DERECEİ İÇİN GEREKLİ ÇALIŞMALAR YERİNE
GETİRİLMİŞTİR.**

OCAK 2023

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

__/__/__

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Eğitsel Tasarım ve Değerlendirme (Türkçe, Tezli)
Öğrencinin Adı Soyadı:	Deniz ŞAHİN
Tezin Adı:	8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersinde Tarihi Dizi, Film ve Belgesellerin Öğrencilerin Akademik Başarı ve Tutumuna Etkisinin Değerlendirilmesi İstanbul İli Pendik İlçesi Özel Bir Ortaokul Örneği
Tez Savunma Tarihi:	19.01.2023

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet ÖNCÜ
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Seda Gökçe TURAN	
2. Üye:	Prof. Dr. İshak AYDEMİR	
3. Üye:	Dr. Öğr. Üyesi Doğan AYDIN	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad : Deniz ŞAHİN

İmza :

ÖZ

8. SINIF T.C İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK DERSİNDE TARİHİ DİZİ, FİLM VE BELGESELLERİN ÖĞRENCİLERİN AKADEMİK BAŞARI VE TUTUMUNA ETKİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ İSTANBUL İLİ PENDİK İLÇESİ ÖZEL BİR ORTAOKUL ÖRNEĞİ

Şahin, Deniz

Eğitsel Tasarım ve Değerlendirme Programı

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Seda Gökçe Turan

Ocak 2023, 80 sayfa

Araştırmanın temel amacı, 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretimine yönelik olarak yapılan anlatım biçimlerinin öğrenme üzerine etkisini öğrencinin akademik başarısı ve tutumu açısından değerlendirmektir. Bu araştırmada Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim planı kapsamında, tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen ve geleneksel yöntemler ile müfredata uygun öğretim yapılan iki ayrı sınıftaki öğrencilerin derse karşı tutumları ve başarı düzeyleri karşılaştırılmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu sekizinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmaya ortaokul düzeyi amaçlı örnekleme yöntemi kapsamında 48 öğrenci katılmaktadır. Araştırmanın uygulaması 2022-2023 eğitim öğretim yılı I. döneminde İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan özel bir okulun ortaöğretim kurumunda yapılmaktadır. Çalışma nicel ve nitel verilerin kullanıldığı karma bir araştırmadır. Bir sınıfın deney ve diğer sınıfın kontrol grubu olduğu araştırmada katılımcılar geleneksel öğretim ve tarihi film, dizi ve belgesellerle desteklenen öğretim yöntemi uygulanmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Araştırma, araştırmacı tarafından üç haftalık bir süreçte müfredat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Öğretim yöntemlerinin öğrenme sürecine etkisini değerlendirmek amacıyla katılımcılara ön test ve son test uygulaması yapılarak başarı düzeyleri karşılaştırılırken, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve

Atatürkçölük dersine ilişkin tutumlarını ve bu tutumlarda meydana gelen değışimleri incelemek amacıyla tutum ölçeği uygulanmaktadır. Ölçek ve başarı testlerinden elde edilen veriler SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada ulaşılan en önemli nokta, film, dizi ve belgesellerle desteklenen sınıflarda yapılan ön test ve son test değerdendirmeleri arasında belirgin yükseliştir. Bu durum uygulanan tutum ölçeklerinde de görölmektedir. Analiz sonuçları doğrultusunda, tarihi dizi, film ve belgesellerin öğrenme sürecinde katılımcıların akademik başarı ve derse dair tutumlarında olumlu yönde arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tarih, Tarihi Film, Eğitim, Tutum, İnkılap.

ABSTRACT

EVALUATION OF THE EFFECTS OF HISTORICAL SERIES, MOVIES AND DOCUMENTATIONS IN 8th GRADE T.R HISTORY OF REVOLUTIONARY AND ATATURKİSM COURSE ON THE ACADEMIC SUCCESS AND ATTITUDE OF STUDENTS A SPECIAL SECONDARY SCHOOL EXAMPLE OF ISTANBUL PROVINCE PENDİK DISTRICT

Şahin, Deniz

Educational Design and Assessment Program

Supervisor: Dr. Instructor Member Seda Gökçe Turan

January 2023, 80 pages

The main objective of the research is to assess the impact of the narration styles made for the 8th grade Turkish Revolution History and Kemalism course teaching on learning in terms of the academic success and attitude of the student. In this research, the attitudes and achievement levels of the students in two separate classes, supported by historical TV series, films and documentaries and taught in accordance with the curriculum, are compared within the scope of the Ministry of National Education, Republic of Turkey, Revolution History and Kemalism course teaching plan. The study group of the research consists of eighth grade students. 48 students participated in the research within the scope of secondary school level purposeful sampling method. The application of the research is carried out in the secondary education institution of a private school in the Pendik district of Istanbul in the first semester of the 2022-2023 academic year. The study is a mixed research using quantitative and qualitative data. In the research, where one class was the experimental group and the other class was the control group, the participants were divided into two groups: traditional teaching and teaching method supported by historical films, series and documentaries. The research is carried out by the researcher in a three-week period within the scope of the curriculum. In order to

evaluate the effect of teaching methods on the learning process, pre-test and post-test are applied to the participants and their success levels are compared. The data obtained from the scale and achievement tests were analyzed using the SPSS program. The most important point reached in the research is the significant increase in the pre-test and post-test evaluations made in classes supported by movies, TV series and documentaries. This situation is also seen in the attitude scales applied. In line with the results of the analysis, it was concluded that historical TV series, films and documentaries positively increased the academic achievement and attitudes of the participants towards the course in the learning process.

Keywords: History, Historical Film, Education, Attitude, Revolution.

Öğrencilerime...

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının başlangıcından bitişine kadar tüm aşamalarında desteğini esirgemeyen, tecrübeleriyle her daim yol gösteren ve bilimin temel amaçları doğrultusunda yönlendirme yaparak literatür adına faydalı bir çalışma ortaya koyma yolunda rehber olan danışman hocam Dr. Öğretim Üyesi Seda Gökçe TURAN ve tez sürecimde bana gösterdikleri sabır ve fedakârlık için aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmaktan onur duyarım.

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL.....	iii
ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
İTHAF	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
Bölüm 1: Giriş.....	1
1.1 Araştırmanın Gerekçesi.....	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	3
1.3 Araştırmanın Önemi.....	3
1.4 Araştırma Soruları.....	4
1.4.1 Alt Problemler	4
1.5 Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.7 Araştırmanın Tanımları.....	6
Bölüm 2: Alan Yazın Taraması.....	7
2.1 Eğitim, Öğretim ve Öğrenme Faaliyetlerinin Ortaya Çıkışı ve Tanımları .	7
2.2 Tarih ve Tarih Öğretiminin Tanımı	10
2.3 Tarih Öğretiminin Amacı.....	13
2.4 Tarih Öğretiminin Yararları	15
2.5 Tarih Öğretiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	17
2.6 Tarih Öğretim Yöntemleri	20
2.7 Tarih Öğretiminde Materyal Kullanımı	22
2.8 Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarih Alanında Yapılan Çalışmalar	28
2.9 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tanımı ve Gelişim Süreci.....	31
2.10 Türkiye’de Sinemanın Gelişim Süreci ve Tarih Sinema İlişkisi.....	34

2.11 Osmanlı Devleti, Millî Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarihi Filmlere Yönelik Yapılan Çalışmalar ve Türk Tarih Filmlerinin İlk Örnekleri	43
2.12 Avrupa’da ve Türkiye’de Film ve Dizilerin Eğitim Materyali Olarak Kullanılmaya Başlama Süreçleri.....	48
2.13 Tarihi Film, Dizi ve Belgesellerin Tarih Derslerinde Kullanım Şekilleri.	51
2.14 Tarihi Dizi, Film ve Belgesellerin Yararlılıkları.....	58
2.15 Tarihi Dizi, Film ve Belgesellerin Sınırlılıkları	59
Bölüm 3: Yöntem.....	62
3.1 Araştırmanın Deseni	62
3.2 Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu.....	62
3.3 Veri Toplama Araçları	63
3.3.1 Başarı Testi.....	64
3.3.2 Tutum Ölçeği.....	64
3.3.3 Demografik Bilgi Formu	65
3.4 Uygulama Süreci.....	65
3.5 Veri Analiz İşlemleri.....	69
3.6 Geçerlik ve Güvenilirlik.....	70
3.7 Sınırlamalar	70
Bölüm 4: Bulgular ve Yorumlar	71
4.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemi.....	71
4.2 Araştırmanın İkinci Alt Problemi	71
4.3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemi	72
4.4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemi.....	73
4.5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemi.....	73
4.6 Araştırmanın Altıncı Alt Problemi.....	74
Bölüm 5: Tartışma ve Sonuçlar	75
5.1 Araştırma Analizine İlişkin Yapılan Karşılaştırmalı Bulguların Tartışılması.....	75
5.2 Sonuçlar	78
5.3 Öneriler	78

KAYNAKÇA.....	81
EKLER.....	Error! Bookmark not defined.
A. Demografik Form	Error! Bookmark not defined.
B. Başarı Testi	Error! Bookmark not defined.
C. Madde Analiz Tablosu.....	Error! Bookmark not defined.
D. Tutum Ölçeği.....	Error! Bookmark not defined.
E. Ders Planları	Error! Bookmark not defined.
F. Etkinlik Örneği.....	Error! Bookmark not defined.
G. Film Değerlendirme Formu.....	Error! Bookmark not defined.
H. Resimler.....	Error! Bookmark not defined.

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLÖLAR

Tablo 1 T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Ünite Kazanım Sayıları ve Oranları.....	34
Tablo 2 Katılımcıların Genel Özellikleri	63
Tablo 3 Veri Toplama Araçları ve Uygulanma Süreçleri	65
Tablo 4 Verilere Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri.....	69
Tablo 5 Kontrol Grubu Ön-Test Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	71
Tablo 6 Deney Grubu Ön-Test Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	72
Tablo 7 Deney ve Kontrol Grubu Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	72
Tablo 8 Kontrol Grubu Ön-Tutum Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	73
Tablo 9 Deney Grubu Ön-Tutum Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları .	73
Tablo 10 Deney ve Kontrol Grubu Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	74

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	Amerika Birleşik Devleti
Akt	Aktaran
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TRT	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Vd	ve diğerleri

Bölüm 1

Giriş

Bu bölüm Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğitiminde uygulanan geleneksel ve tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen öğretim yöntemlerine ve bu yöntemlerin öğrencilerin ders başarısına ve tutumuna yönelik yapılan genel bir değerlendirmeyi içermektedir. Bu bölümde ayrıca, araştırmanın amacı, araştırmanın soruları, alt problemleri, araştırmanın varsayımları, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve araştırmada sıkça kullanılan temel kavramların tanımları verilmiştir.

1.1 Araştırmanın Gerekçesi

Doğduğu andan itibaren öğrenme sürecine giren insanoğlunun ilk eğitim faaliyetleri aile ve çevresiyle başlar ve sonrasında sistematik olarak okullaşma süreciyle devam eder. Gerek aile gerekse okulda alınan eğitim bireyin toplumun genel ritüellerini yani geleneklerini aktarma sürecinin bir parçası olarak görülmektedir. Eğitimle öğrenen ve kendini geliştiren birey deneyimlerini kendinden sonraki kuşaklara da yine eğitim yoluyla aktarmaktadır (Ada, Başar, Dağlı, Ekinci, Ergün, Gelbal ve Taştan, 2007). Her geçen gün gelişen bilim ve teknoloji, eğitim ve öğretim faaliyetlerine yönelik beklentilerinde değişimine neden olmaktadır. Gelişen süreçle birlikte artan bilgilerin bireyin beceri, ihtiyaç, deneyim, yaratıcılık, duyuşsal ve bilişsel süreçlerine eşlik edecek seviyede düzenlenerek aktarılması ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda aktarılacak bilgiler kategorize edilerek her kategoriye uygun eğitim programları hazırlanmıştır (Arslan, 2014). Bu eğitim programlarından biri de bireyin kendinden önceki kuşakların deneyimlerinden ders almasını sağlayarak yeni ve çok boyutlu bir bakış açısı oluşturmaya yardımcı sosyal bilimlerden biri olan tarih eğitimidir. İlk ve Ortaöğretim eğitim programlarının 4, 5, 6 ve 7. Sınıf kademelerinde Sosyal Bilgiler dersi adı altında verilen tarih eğitimi 8. Sınıf kademelerinde Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve lisede de tarih dersi olarak yer almaktadır (Saray ve Tosun, 2005).

Gelişen teknoloji ve insan ihtiyaçları ile birlikte tarih eğitiminde de kuşaktan kuşağa aktarılan bilgilerin bireylere öğretilme yöntemlerinde değişime gidilmesi

gerektiği görülmüştür (Tokcan, Er, Demirkaya, Yazıcı, Akhan, Gökçe ve Aksoy, 2015). Öztaş (2008), araştırmasında tarih dersinin müfredatta işlenmeye başlandığı süreçten itibaren öğretim biçimlerinden kaynaklı olarak öğrencilerin derse karşı olumsuz bir önyargı oluşturup dersi faydalı bulmadıklarını ve bu durumunda devam eden tüm kademelerde olumsuz bir tutuma giden sürecin temeli olduğundan bahsetmektedir. Benzer bir ifade de bulunan Demircioğlu'na (2007) göre ise uzun soluklu olan ve içerisinde çok fazla olay ve kişi barındıran tarih eğitiminin geleneksel aktarımı, soyut ve ezbere dayalı tarih derslerine dair olan bakış açısını olumsuz etkilemekte ve bireyde derse yönelik bir önyargı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda da öğrenmeye direnç gelişmekte ve tarih müfredatında bireylerin başarı oranında düşüş görülmektedir. Bu durum çağa ve bireyin ihtiyaçlarına uygun farklı, alternatif öğretim yöntemleriyle derslerin desteklenmesi gerektiğini, tarih eğitiminin kişinin görsel, işitsel algısını ve hayal gücünü tetikleyerek dikkatini çekecek şekilde aktarılmasına dair yöntemlerin geliştirilme ihtiyacını doğurmuştur. Bu yöntemlerden biri de tarih öğretim yöntemlerinde kazanımlara uygun olarak paylaşılacak film, dizi ve belgesel kesitleridir. Böylece derse karşı yeni bir bakış açısı geliştirilecek ve bireyin somut algısı güçlenerek hem kalıcılık hem de derse karşı olan tutumunda olumlu değişimler gözlemlenebilecektir. Yani dinamik yapıda olan teknoloji ile birlikte geliştirilen film, dizi ve belgesellerde farklı tarih kazanımlara ait yeni materyallerin ortaya çıkması, farklı bir bakış açısı ve öğrenci grubuyla materyallerin kullanmasının öğrencilerin akademik durumları ve tutumlarındaki etkisinin değerlendirilmesinin uygulama konusunda tarih öğretimine katkı sağlaması beklenmektedir. Ayrıca çalışmanın özellikle 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ders eğitiminin geleneksel ve tarihi dizi, film ve belgesellerle tasarlanmış öğretim yöntemlerine yönelik 8. Sınıf öğrencilerine uygulanacak başarı testi ve tutum ölçeği aracılığıyla görüşlerinden yararlanıp, müfredata dair genel bir bakış açısı oluşturularak uygun içeriklerin planlanmasına katkı sağlayacağı ve uygulayıcılara örnek teşkil edeceği de düşünülmektedir. Geleneksel öğretim ve tarihi film, dizi, belgesellerle tasarlanmış öğretim planları doğrultusunda yapılacak öğretimlerin dersin verimliliği yönünde de etkili olacağı düşünülmektedir. Çünkü özellikle 20.Yüzyılın başlarından itibaren filmlerin tarihi olayları konu almaya başlaması ve bu olayların eğitim programlarında var olan tarih konularıyla uyuşması, tarihi filmlerin derslerde kullanılmasını ve konuların somutlaştırılarak daha da kalıcı

hale gelmesini sağlamaktadır (Merkit, 2021). Okumuş (2020), bu doğrultuda son dönemlerde tarihe yönelik yapılan film, dizi ve belgesellerin sayılarının arttığını ve bu durumun tarih eğitime de önemli ölçüde katkı sağladığını belirtmiştir.

“Öğrencilerin okuduklarının %10’unu, duyduklarının %20’sini, gördüklerinin %30’unu, hem görüp hem duyduklarının %50’sini, görüp, işitip ve söylediklerinin %80’ini, görüp, işitip, dokunup ve söylediklerinin %90’ını öğrendiklerini göstermektedir” (Demirel, 2002 akt. Demircioğlu, 2007, s. 78). Böylece hem görsel hem de işitsel unsurların bir arada öğrenmeyi etkili kılacağı ve algılamayı basitleştireceği de düşünülmektedir. Ders anlatımında yararlanılacak tarihi dizi, film ve belgesellerle kazanıma dair zihninde imgesel kodlamalar yapan bireyin konuyu daha kısa sürede anlaması ve hatırlaması hem akademik başarı hem de zaman tasarrufu açısından da yararlı olarak görülmektedir (Yalın, 1999 akt. Özdemir, 2018).

Konuya ilişkin literatür çalışması yapıldığında özellikle Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğitiminde öğrencilerin tarihi film, dizi ve belgesellerle tasarlanmış eğitim planları doğrultusunda yapılan öğretime ve bu durumun başarı ve ders tutumuna etkisine ilişkin çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Araştırmanın yeni bir literatür kaynağı olması açısından da yararlı olacağı düşünülebilir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretime yönelik olarak yapılan farklı anlatım biçimlerinin öğrencilerin öğrenme düzeyine etkisini ve derse karşı olan tutumunu değerlendirmektir. Özellikle geleneksel yani düz anlatım yöntemiyle, tarihi film dizi ve belgesellerle tasarlanmış öğrenim yöntemlerinin özel bir okulun 8.sınıf öğrencilerinin başarı ve tutumları doğrultusunda inceleme yapılarak tarih öğretim planlarının içeriğine yönelik genel bir bakış açısı oluşturmaktır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Araştırma, tarih eğitimi alan öğrencilerin dersleri monoton ve soyut bulduklarından ilgi duymadıkları ve bu durumda başarı durumları ve tutumlarını olumsuz etkilediğini ifade eden çalışmalar ile araştırmacı ve öğrenci gözlemlerini rehber almaktadır. Bizzat tarih eğitimi öğreten ve öğrenen bireyler aracılığıyla tarih

öğretimine yönelik farklı bakış açılarının geliştirilmesi ve bu doğrultuda film, dizi ve belgesel kesitleriyle alternatif planlamalar yapılmasına imkan sunulmasının tarih öğretimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma sonunda geleneksel öğretim tekniğiyle yapılan tarih öğretiminin tek başına yeterli olmadığının ve bireylerin dikkatini çekecek, konuya merak uyandırmasını sağlayacak ve kazanımı somutlaştırmasına yardımcı olacağı tarihi film, dizi ve belgesellerle tasarlanmış tarih öğretimine yönelik çözüm önerileri de sunacağı düşünülmektedir.

1.4 Araştırma Soruları

Araştırmanın problemi, 8. Sınıf öğrencilerinin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi eğitimindeki farklı öğretim yöntemlerinin öğrenme sürecine etkisi ne düzeydedir? olarak belirlenmiştir. Araştırma problemine ışık tutacak ve öğrencilerin farklı öğretim yöntemlerine karşı başarı ve tutumlarını yansıtacak olan aşağıdaki alt problemlere de cevap aranacaktır.

1.4.1 Alt problemler. • 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımlarının geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrenci başarısına katkısı var mıdır?

- 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımlarının tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak yapılan anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrenci başarısına katkısı var mıdır?
- Geleneksel anlatım yapılan grup ve tarihi film, dizi ve materyallerle anlatım yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı başarı durumları arasında fark var mıdır?
- Geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretim yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumu nasıldır?
- Tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanılarak öğretim yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumu nasıldır?

- Geleneksel anlatım yapılan grup ve tarihi film, dizi ve materyallerle anlatım yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı tutumları arasında fark var mıdır?

1.5 Araştırmanın Varsayımları

- Geleneksel öğretimle eğitim alan grup ile tarihi film, dizi ve belgesellerle eğitim alan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı tutumu farklıdır.
- Geleneksel öğretimle eğitim alan grup ile tarihi film, dizi ve belgesellerle eğitim alan grubun test çalışmalarını amaca uygun bir şekilde cevapladığı düşünülmektedir.
- Geleneksel öğretimle eğitim alan grup ile tarihi film, dizi ve belgesellerle eğitim alan grubun hazır bulunuşluk düzeylerinin aynı olduğu düşünülmektedir.
- Araştırma da kullanılan veri toplama araçları araştırmanın amacına hizmet etmektedir.
- Araştırma da kullanılan veri toplama araçları araştırmanın amacına hizmet etmektedir.
- Aynı konuları 4. Sınıf seviyesinde de işleyen öğrencilerin tarih öğretiminin sarmal müfredatından kaynaklı başarı testine alt yapı oluşturduğu düşünülmektedir.

1.6 Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmanın yalnızca 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar Ünitesinin Millî Mücadele dönemi hazırlık süreci kazanımını kapsıyor olması,
- Araştırmanın İstanbul'da bulunan özel bir okulun 8. Sınıf öğrencilerinin bir kısmı olan 48 öğrenciyi kapsıyor olması,
- Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine önyargılı olan öğrencilerin var olma durumu,
- Öğrenci görüşlerini ulaştırmak için kullanılan soruların sınırlı olması
- Öğrencilerin soruları amaca uygun bir şekilde cevaplamama durumları,

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından başarı testinin sadece Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar Millî Mücadele Hazırlık Dönemine yönelik olmasıdır.
- Araştırmanın uygulama zamanı 3 hafta ile sınırlıdır.

1.7 Araştırmanın Tanımları

Araştırma da sıklıkla kullanılan kavramlar yer almaktadır.

Tarih: Geçmişte yaşanan olayların yer ve zaman belirtilerek açıklanmasıdır (Demircioğlu ve Turan, 2020).

Tarihi Film: “*Tarihsel bir konuyu işleyen film*” (TDK, 2022).

Eğitim: Önceden belirlenmiş hedefler doğrultusunda bireye faydalı davranışlar kazandırmaya katkı sağlayacak planlı gelişmelerdir (Çelikkaya, 1991).

Tutum: Bireyin herhangi bir olay, etkinlik ve davranışa karşı hissettiği duygular sonucunda ortaya çıkan tepkidir (Anderson ve Çıkrıkçı, 1991).

İnkılap: “*Toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişiklik, iyileştirme, devrim, reform*” (TDK, 2022).

Bölüm 2

Alan Yazın Taraması

Bu bölümde eğitim, öğretim ve öğrenme faaliyetlerinin ortaya çıkışı ve tanımları, tarih ve tarih öğretiminin tanımı, amacı, yararları, sorunları ve çözüm önerileri, öğretim yöntemleri, materyal kullanımı, Cumhuriyetin ilk yıllarında tarih alanında yapılan çalışmalar, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tanımı ve Gelişim Süreci, Türkiye’de sinemanın gelişim süreci ve tarih sinema ilişkisi, Avrupa’da ve Türkiye’de Film ve Dizilerin Eğitim Materyali Olarak Kullanılmaya Başlama Süreçleri, tarihi film, dizi ve belgesellerin tarih derslerinde kullanım şekilleri, tarihi dizi, film ve belgesellerin yararlılıkları, sınırlılıklarına ve film önerilerine yönelik genel bir çerçeve yer almaktadır. Ayrıca bu bölüm tarihi dizi, film ve belgesellerin öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik akademik başarı ve tutumuna etkisinin açıklanması doğrultusunda temel oluşturmaktadır.

2.1 Eğitim, Öğretim ve Öğrenme Faaliyetlerinin Ortaya Çıkışı ve Tanımları

Var oluşundan itibaren yeteneklerini deneyimleri yoluyla keşfeden insan sahip olduğu düşünme ve konuşma becerileriyle diğer canlılardan ayrılmıştır. Bu özelliğini keşfeden insan deneyimlerinden yararlanarak her geçen gün kendisini ve iletişim yöntemlerini geliştirmiş ve belli bir birikime sahip olmuştur. Bu birikimini kendinden sonraki nesillere aktararak deneyimlerinden faydalanılmasını ve medeniyetlerin gelişimi doğrultusunda süreklilik sağlayarak, deneyimlerini tekrarlamak yerine geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda insanoğlunun icat ettiği ve gelişim yönündeki en temel ivme noktası ise yazının icadı olmuştur (Özbay, 2005). Yazının icadı ile bilgi birikiminin aktarılmadığı karanlık çağlar son bularak yerini birikim ve deneyimlerin kalıcı olarak aktarıldığı aydınlık çağlara bırakmıştır (Gümüşhan, 2018). Yazının icadı, tüm deneyimlerin kendisinden sonraki nesillere aktarımı konusunda sistemsal bir yapının yani eğitimin ve eğitimle birlikte öğretim ve öğrenim süreçlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk yazı örneklerinin ortaya çıktığı Mezopotamya ve Mısır uygarlıklarından itibaren başlayan eğitim faaliyetleri, gelişerek günümüze kadar devam etmektedir. Özellikle ilk okullaşmanın örneklerinden olan Sümerlerin tapınak olarak kullandığı Zigguratların bir bölümünü

okul olarak kullandığı arkeolojik çalışmalarda da ortaya çıkarılmıştır. Medeniyetler eğitim sistemlerini ticaret ve göç gibi sebeplerle farklı medeniyetlere taşıyarak o milletlerin kendi milli eğitim sistemlerinin oluşmasına da zemin hazırlamıştır (Çam, 2016).

Eğitim milli değerlerin korunması ve aktarılmasında önemli bir araçtır. Bu sebeple toplumlar kendi milli eğitim sistemlerini oluştururken siyasi, sosyal, kültürel ve ahlaki değerlerine hizmet edecek şekilde düzenlemeler yapmaktadır. “*Farabi’ye göre eğitim insanı mükemmelleştirmeli, bireyin mutluluğuna katkıda bulunmalı, ideal topluma önder yetiştirmeli, insana ahlaki unsurları kazandırmalı ve bireylere toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yetenekler vermelidir*” (Aydın, 2010 akt. Dönmez ve Yazıcı, 2015, s. 7). Böylece birey eğitim sayesinde bir kimlik kazanarak kendini var ederken, toplumun inanç ve değerlerini de benimseyerek bu doğrultuda ülkesine hizmet edecektir.

Her geçen gün siyaset, eğitim, kültür ve teknoloji gibi farklı alanlarda çağın koşullarına uygun olarak değişim ve gelişim süreçleri yaşanmaktadır. Gelişim gösteren yapıların sistemlerinden haberdar olan milletler, farklı devletler tarafından geliştirilmiş, fakat kendilerinde var olmayan bu gelişmeleri kendi devletlerinde uygulamak istemektedir. Bu sistemleri kendi milletlerine kazandırmak isteyen devletlerin ilk olarak kendi milletlerinin özüne uyup uymadığını göz önünde bulundurması önem arz etmektedir. Çünkü her milletin kendine has değer yargıları, gelenekleri, yaşam tarzları ve siyasi yapıları birbirinden farklıdır. Yararlanılacak gelişimin bu doğrultular göz önünde bulundurularak planlaması toplum tarafından gelişime direnç oluşmamasını da sağlayacaktır. 1800’lü yıllarda Avrupa’da ortaya çıkan Milli Eğitim Sistemi her milletin kendi siyasi yapı ve değerlerine uygun sistemleri oluşturmaya zemin hazırlayarak gelişim göstermeye devam etmektedir (Uysal, 2020).

Ortaya çıkış sürecinden bahsettiğimiz eğitim, öğretim ve öğrenme kavramlarının tanımları farklı kaynaklarda şu şekillerde ifade edilmektedir:

Eğitim Arapça kökenli olan “*terbiye*” (Onur, Yayıncı, Sanal, 2016, s. 1) kelimesinden gelmektedir. Belli bir adap, usul ve disiplin doğrultusunda devam eden ve gittikçe bilgi birikiminin arttığı eğitimi, Şahin ve Aytaç (2019), insan hayatı boyunca devam eden bir süreç olarak tanımlamaktadır. Belli bir zaman dilimi ve mekan gerektirmeksizin her türlü yaşantının eğitimin bir parçası olduğu ve önemli

olanın insanların onu nasıl algıladığıdır. Bir çevrenin parçası olan insan bu çevreyle iletişimi ve etkileşimi doğrultusunda kendisine bir şeyler katarak eğitim sürecini destekleyecektir. Bu durumda eğitimin sadece okul sürecinde ve belli bir plan etrafında değil, okul dışında da devam ettiği ve bireyin tüm hayatına yayılan bir öğrenme ve aktarma süreci olduğunu açıkça ifade etmektedir. John Dewey’de eğitimin hayatın her alanında olduğunu şu sözlerle ifade etmektedir; “*eğitim yaşama hazırlık değil, yaşamın kendisidir*” (Dal ve Köse, 2017).

En temel anlamıyla “*Eğitim bireyin bilişsel süreçlerinde kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değiştirmeler oluşturma sürecidir*” (Yıldızlar, 2017, s. 2). Bireyin topluma uyum sağlama sürecinde, toplum tarafından kabul edilen değer yargıları ve çağın koşullarına uygun olarak belirlenen davranışlar doğrultusunda planlanan süreç belli bir program dahilinde yahut bu beklenen davranışlara yönlendirme doğrultusunda gerçekleştirilebilir.

Bireyin eğitimsiz ham davranışları içinde yaşadığı sistemin çıkarlarına uygun olmadığı için sistem eğitim yoluyla bireyi istendik davranışlarına yönlendirmektedir. Eğitimle ulaşılması istenen davranışlar için ilk olarak hedef belirlenmeli, sonra bu hedefe ulaşmak için gereken süre ve yöntemler planlamalı ve sonunda da hedefe ulaşıp ulaşılmadığı kontrol edilmelidir. Her planlama sonunda süreç değerlendirilmeli, eksikler tamamlanmalı ve hedefler gerçekleşene kadar süreç devam etmelidir. Birey bu hedeflere sistemli bir okullaşma süreci yahut okul dışında sistemsiz bir yapı şeklinde de ulaşabilmektedir. Ama bu doğrultuda unutulmaması gereken en önemli unsur davranış kazanmasını istediğimiz bireyin yönlendirmeye karşı istek, anlamlandırma ve kavrama hızıdır. Bu kavrama kişiden kişiye değişmekte ve süreç kişi tarafından belli bir süre içerisinde benimsenmeyebilmektedir. Bu durumda bireyin eğitimine destek olup sürece adaptasyonunu aktifleştirecek öğrenme ve öğretim kavramının önemini ortaya çıkarmaktadır (Ocak, 2020).

Öğrenme, “*Bireyin aktif, bilinçli olarak kendisine uygun bazı stratejiler kullanarak çevreden bilgi edinme ve belleğinde var olan bilgilerle bu bilgileri birleştirerek kendinde kalıcı davranış oluşturma süreci*” olarak tanımlanmaktadır (Güven, 2015, s. 7 akt. Onur vd., 2016, s. 5). Öğretim ise Sünbül (2007), tarafından bilgiyi aktarma, yetenek kazandırma ve öğrenmeyi sağlama süreci olarak ifade edilmektedir. Filiz (2014), ise öğretim ve öğrenme ilişkisini şu şekilde ifade

etmektedir: Öğretim ve öğrenme birbirini tamamlayan bir bütündür. Temelde iletişim ve etkileşimle birbirini var eden bu ikilinin sürecinde, öğrenmeyi uyaran öğretimdir. Öğretim de öğretmenin rolü, öğrenmede ise öğrencinin rolü bellidir. Bu roller öğrenen ve öğretilene belli sorumluluklar yüklemektedir. Öğretmen öğrenci için uygun ortamı oluşturarak ona yardımcı olurken, öğrencide ortama uyum sağlayarak çaba göstermelidir. Eğitimin sorumluluğu alan kişilerin ilgi ve algılama süreçleri öğretim ve öğrenmenin kalıcılığını da belirleyecektir. Öğrenerek kendisini var edecek ve kişiliğini geliştirecek olan birey, öğrendiklerini yaşam tarzı haline getirecektir. Böylece eğitimin amaçladığı istendik davranışlar yönünde kazanımlarda sağlanmış ve eğitimin hedeflerine ulaşılmış olacaktır. Bu sebeple birbirini tamamlayan bu kavramdan birinin olmaması veya etkileşim temelinde sorunların olması eğitim faaliyetinin sağlıklı bir şekilde yürütülemeyeceğini açıkça ifade etmektedir. Bu durumda eğitimin mihenk taşlarının öğrenme ve öğretim olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2 Tarih ve Tarih Öğretiminin Tanımı

İnsanla birlikte var olan, en temel sosyal bilimlerden biri tarihtir. Sosyal bir bilimdir, çünkü tarihi yapan, yaşayan, yazan ve aktaran yine sosyal bir varlık olan insandır. Kelime anlamı olarak tarih, batılı devletlerce “*historik*”, din felsefesince “*Tevarih*” tarih felsefesince ise “*resgestae*” olarak tanımlanmaktadır (Ortaylı, 1996 akt. Metin, 2017, s. 1). Alanlar tarafından telaffuzu farklı olsa da bu üç kelimenin temel özelliği geçmiş zamanı ifade etmesidir. Zaman temelinde çalışmaların yapıldığı tarih, geçmişte yaşanmış olayları farklı yönleriyle inceleyerek, var olan nesilden sonra gelecek yeni nesillere tecrübelerini belgelerle aktararak yol gösteren ve gelişimin sürekliliğini sağlayan bilim dalı olarak tanımlanabilir.

Tarih ilminin öncülerinden olan İbn-i Haldun’a göre; “*Tarih, insanların ve kavimlerin hal ve durumla nasıl değişmiş olduğunu, devlet sınırlarının nasıl genişlemiş, kuvvet ve kudretlerinin nasıl artmış olduğunu, ölüm ve yıkılma çağı gelinceye kadar yeryüzünü nasıl imar ettiklerini bize bildirir*” (Safran, 2009 akt. Hali, 2013, s. 15). Yani bu aktarımla tarih geçmişin muhasebesini önümüze seren bir yol haritasıdır denilebilir.

Metin’e (2017) göre tarih: Bir konudan ibaret olmayan, insanların doğru ve sağlam hedeflere ulaşması için yol gösteren bir düşünce tarzıdır. İnsan tarihle birlikte

toplumuna uyum sağlamayı, bir oluşumun parçası olarak kişiliğini inşa etmeyi, milli bilinci ve kültürel aktarımı sağlayarak gelecek nesillere örnek olma fırsatı bulabilir.

Çelebi'ye (2014), göre ise tarih; İnsanoğlunun siyasi, mali, toplumsal ve kültürel gelişim evrelerini belgelerle gün ışığına çıkararak geleceğin şekillenmesine yön veren bir araç olarak tanımlanmıştır. Tarihin geçmiş ile gelecek nesiller arasında bir köprü konumunda olduğu aşıkardır. Bu tanım tarihin önemini de ortaya koymuştur.

Amerikalı düşünür Adlai Stevenson'da tarihin yol göstericiliği ve devamlılığına vurgu yaparak tarihin önemini şu sözlerle ifade etmektedir: *“Gelecekteki hayatımız için açık ve mantıklı bir takvim oluşturabilmek ancak bugüne gelinceye kadar izlediğimiz yolu bilmekle mümkün olacaktır”* (Demirel, Safran, Oruç, Kaya, Candan, Ata, Gazel, Akkuş, Dilek, Dilek, Güven, Demircioğlu ve Turan, 2015, s. 3). İnsanlığın geçirmiş olduğu siyasi, sosyal, mali, kültürel gibi pek çok alanda yaşanan gelişim ve değişimleri kanıtlarıyla ortaya koyarak geçirmiş oldukları ilerlemeyi alanların önüne seren tarihi belgeler yeni çalışmaları için bu alanlara zemin hazırlamaktadır. Bu yönüyle tarih pek çok alan tarafından yararlanılması gereken faydalı bir bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarihin önemini Ahmet Cevdet Paşa, kitabı Tarih-i Cevdet'te şu şekilde açıklamıştır: *“Tarih ilmi, herkese, özellikle de devlet adamlarına geçmişteki gizli ve saklı olayları öğretip duyurmakla görevli bir ilim dalıdır ve yönetici tabaka tarafından da el üstünde tutulması gereken faydası çok olan bir fendir”* (Cevdet Paşa, 1891, s. 15 akt. Uzundal, 2013, s. 115). Farklı bilim dallarına ve yöneticilere rehberlik eden tarihin bu sebeple doğru ve tarafsız aktarımı sağlıklı bir gelişimin temelini oluşturmaktadır. Bu konunun önemini Mustafa Kemal Atatürk, *“Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir; yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.”* sözüyle net bir şekilde ifade etmiştir (Kemaloğlu, 2014, s. 229).

Tarihin bu anlamdaki önemi tarih öğretimi kavramını ortaya çıkarmıştır. Toplumların kimlikleri olan kültürel yapıların aktarımı, bireyin millet, vatan, değer yargıları gibi istendik davranışlarının oluşumu ve hem kendi ülkesi hem de dünyadaki değişimi ve bu değişime kendisinin nasıl katkı sağlayacağı gibi konulardaki düşüncelerinin gelişmesinde tarih öğretimi önemlidir. Bu doğrultuda bireyin bu konulardaki öğretim faaliyetleri okullarda başlamaktadır. Bu sebeple de okullarda bireye kazandırılması istenen bu davranışların belli bir disiplin ve eğitim

programı dahilinde sunulması da önemlidir. Devletler kendilerinin devamlılığını sağlayacak ilkelerin ve şuurun öğretilmesinde etkili olan tarih öğretiminin devletin çıkarlarını gözetecek bireylerin yetiştirilmesindeki etkisinin farkında olarak bu konuda çalışmalar yapmaya başlamıştır. Tarih öğretimi ile ilgili çalışmalar ülkemizde Osmanlı Devleti döneminde, “1869 yılında Maarif Nazırı Saffet Paşa öncülüğünde hazırlanan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” ile planlanmıştır. Hazırlanan nizamname ile devlet denetimine giren eğitimde pek çok yenilik yapılarak eğitim ilk, orta ve yüksek eğitim olarak kademelenmiştir. Bu kademelerin eğitim programları öğrenci seviyeleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Bu programda yer alan derslerden biri de Tarih dersidir (Altın, 2008, s. 273, 274). II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet dönemlerinde de tarih öğretimi ile ilgili çalışmalar devam ederek günün şartlarına göre güncellenen programlarla yenilenmiştir. Günümüzde Tarih Öğretimi; Ülkemizin ilkokul kurumlarının 4. Sınıf kademelerinde Sosyal Bilgiler dersi olarak başlayarak, ortaokul kurumlarının 5-6-7, sınıf kademelerinde yine Sosyal Bilgiler adıyla coğrafya ve vatandaşlık konularıyla birlikte verilen, 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi ve sonrasındaki kademelerde sadece tarih konularını kapsayan ve lise kurumlarında tarih dersleri olarak okutulan müfredattır (Tegm, 2022). Tarih öğretimi yapılırken dersin amaçları bireylere doğru aktarılmalıdır. Hali (2013), bu konuda tarihi öğretirken insanın toplumunu ve kendisini var eden süreçleri keşfetmesini sağlayacak metotlarla aktarmanın doğru olabileceğini ifade etmektedir. Tarih öğretimi bireyi ezbere değil düşünmeye sevk edecek şekilde planlanmalı ve aktarılmalıdır. Bilgiler aktarılırken özellikle bireyin merak ve keşif duygularına hitap edecek öğretim yöntemlerinin belirlenmesi gereklidir. Tarih öğretim yöntemlerinin bireyi araştırmaya sevk eden, olayları somutlaştırarak üzerine düşünmesini sağlayacak bir alt yapı oluşturması da önemlidir. Bu durum öğretmen ve öğretim yöntemlerinin bireyi içine çekip düşünmeye yönlendirecek ve öğrencilerin dikkatlerini çekecek planlamalarla öğretimi kuvvetlendirmesinin önemini ön plana çıkarmıştır.

Mustafa Kemal Atatürk, Türk devletinin bekası için önem teşkil eden millet ve vatan bilincinin oluşmasında ve aktarılmasında etkili olan tarih öğretiminin gerekliliğini şu sözlerle açıklamıştır:

Türk çocuklarında kabiliyet her milletinkinden üstündür. Türk kabiliyet ve kudretinin tarihteki başarıları meydana çıktıkça, büsbütün Türk çocukları kendileri için lâzım gelen hamle kaynağını o tarihte bulabileceklerdir. Bu tarihten Türk çocukları bağımsızlık fikrini kazanacaklar, o büyük başarıları düşünecekler, harikalar yaratan adamları öğrenecekler, kendilerinin aynı kandan olduklarını düşünecekler ve bu kabiliyetle kimseye boyun eğmiyeceklerdir (Günaltay, 1954 akt. Köstüklü, 2004, s. 5, 6).

Safran (2019) ise tarih öğretiminin üç temel nedeni olduğundan bahsetmektedir. Birincisi miras olarak tarih, ikincisi ahlak için tarih ve üçüncüsü de günümüz dünyasını anlamlandırmak için tarihtir. Miras olan tarih, bireye milli bir kimlik sunar ve ona bir topluma ait olduğunu hatırlatır. Ahlak için tarih atalarından emanet aldıkları gelenek, görenek, yaşam tarzı, inanç ve değer yargıları gibi toplumu toplum yapan temel unsurları öğretir. Günümüz dünyasını anlamlandırmak için yapılan tarih öğretimi ise bireyin köklerinin geçirmiş olduğu gelişim ve değişimleri öğrenerek tecrübelerinden yararlanmalarını sağlar.

2.3 Tarih Öğretiminin Amacı

Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan hak, hukuk, özgürlük, adalet ve milliyetçilik gibi kavramların yayılmasıyla devletler yeni bir düzene uyum sağlamak zorunda kalmışlardı. Özellikle bu kavramlardan milliyetçilik, bir akım haline gelerek her milletin kendisine ait ulusal bir devletin olması fikrini ortaya çıkarmıştı. Yeni fikirlerin yeni ihtiyaçları doğurması ile birlikte pek çok alanda değişime gidilmişti. Özellikle ulusal devlet anlayışı ile birlikte yaşanan değişim hareketlerinden en mühimi vatan, millet bilinci ve ulusal değerlerin halkına öğretilmesiydi. Tüm ulusal devletler bu amaçla kendi tarih müfredat ve amaçlarını oluşturmaktaydı. Ülkemizde de başta geleneksel tarih öğretimin yapıldığı anlayış, 19. Yüzyılın sonlarına doğru tek düze bilginin ezberlenmesi yerine üst düzey düşünme becerilerini destekleyen ve araştırmaya sevk eden bir anlayışa dönüşmüştü. Bu doğrultuda hazırlanan tarih öğretim planları öğrencilerin geçmiş ile günümüz arasında bir köprü kurmasını, her olayı yaşandığı zamanın koşullarına uygun değerlendirmesini, öğretim yöntemleriyle öğrenciyi aktif kılarak kalıcı ve eğlenceli bir öğretimi amaçlamaktaydı. Ayrıca tarihin ahlak gelişimi, eleştirel düşünme becerisi ve demokrasi anlayışının

şekillenmesinde yol gösteren bir misyonunun da olduğunu belirtmiştir (Demircioğlu, 2021).

Toplumsal değerlerimiz içerisinde tarihi koyduğumuz yer ve ona verdiğimiz anlam tarih öğretiminin amaçlarını belirlemektedir. Güncel tarih yaklaşımlarını yakından takip eden Türk tarih anlayışında, tarih öğretiminin amaçları öğretmen ve öğrencilere yol göstermektedir. Tarih öğretiminin amacı öğrencilerin öğrenmesi beklenen bilgi, yetenek ve davranışları belirler. Öğretmenlerin, öğrencilerin kazanması gereken amaçları gerçekleştirmesinde yeterli bilgi ve beceriye sahip olması ve bu doğrultuda etkinlikler belirleyerek süreci aktif kılması önemlidir. Belirlenen bu amaçlar sadece vatan ve millet değerlerine yönelik değildir. Temel amaçlar etrafında toplumsal ihtiyaç ve yönelimlerde tarihin amaçlarını oluşturmaktadır. Dil gelişimine destek ve boş vakitlerin değerlendirilmesi bu amaçlara örnek olarak gösterilebilir (Demirel vd., 2015).

Turan (2015) tarih öğretiminin amaçlarının süreç içerisinde devletten devlete değişim gösterdiğini aktarmaktadır. Tarih, ulusal değerlerin kazanımı, kültürel bilincin nesilden nesile aktarılması temel yaşam becerilerinin şekillenmesinde bir pusula görevi görmektedir. Yalnızca geçmiş yaşamları öğrendiğimiz bir dizi bilgiden ibaret olmayan tarih, toplumların geleceğinin şekillenmesine rehber olarak toplumu besleyen bir ilimdir. Bu sebeple amaçlarına uygun tarih öğretiminin ülkelerin gelişimine ile birlikte vatandaşların kişilik gelişimine de katkı sağlayacağı da muhakkaktır.

Araştırmasında aynı doğrultuda bilgilere yer veren Dinç'te (2021) tarih öğretimin amaçlarının toplumda topluma farklılık gösterdiğinden bahsetmektedir. Atalarımızın bize aktarmış olduğu bilgiler o toplumun kültürü ve değer yargılarıyla harmanlanıp çağın koşullarına uygun olarak değişime uğramaktadır.

Aslan (2006), ise tarih öğretiminin amaçlarına uygun doğru hedeflerin belirlenmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Farklı düşünce yapılarına sahip olan gruplar, geçmişte kendi düşüncelerinin köklerini öğrenmeleri ve ilham almaları için yol gösteren tarihe karşı büyük sempati beslemektedir. Çünkü bu gruplar tarihi, ideolojilerinin savunucusu olan bir kalkan gibi kullanarak amaçlarının dışına çıkabilen bir araç haline getirmektedir. Bu durum gösteriyor ki geçmişten alınan dersler iyi ve kötü düşüncelerin elinde farklı amaçlara dönüşebilmektedir. Mustafa Kemal Atatürk gibi iyi düşünceli liderler köklerinden aldığı güç ile Türk milletinin

kurtuluşunu sağlarken, Adolf Hitler gibi liderler yine tarihle destekledikleri politikalarıyla ülkelerini yıkıma götürmüştür. Bu durum tarihin amaçlarının net bir şekilde belirlenmesi ve tüm ulusça ortak amaçlar doğrultusunda benimsenmesinin önemini göstermektedir.

MEB (2018), 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde belirtilen Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerinden yararlanılarak oluşturulan programla öğrencilerin kazanmasını istediği amaçları belirlemiştir. Bu amaçlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

- Geçmişte yaşayan atalarının birikiminden ders almak,
- Olayları zamanının koşullarına göre değerlendirerek günümüz ile geçmiş arasındaki değişimlerin farkına varmak,
- Türk ve dünya tarihine katkı sağlayan önemli devlet ve bilim adamlarını tanımak,
- Ülkesinin günümüze kadar geçirmiş olduğu evrelere tanıklık etmek,
- Uygarlık seviyelerinin gelişimi öğrenmek
- Geçmişten günümüze kadar Türklerin yaşam tarzı, gelenekleri, görenekleri gibi kültürel yapılarında meydana gelen değişimleri öğrenmek,
- Tarihte yaşanmış olayların sebep sonuç ilişkileri arasında bağlantı kurmak,
- Farklı bakış açıları oluşturmak,
- Vatan ve millet bilincini oluşturarak milli birlik ve beraberliğin önemini kavramak
- Dil ve ahlak gelişimine katkıda bulunmaktır.

2.4 Tarih Öğretiminin Yararları

Tarih, geçmişin günümüze yansıyan aynasıdır. Günümüz politikalarının şekillenmesinde önemli bir araç olan tarih gelecek ile ilgili planlar yaparken bize yol gösterir. Var olan tüm alanlar ile ilgili bilgi barındıran tarihin hem toplumsal hem de kişisel yararları bulunmaktadır.

Tarih bir toplumun hafızasıdır. Milletleri millet yapan ortak değerleridir. Bu sebeple tarih bir milleti bir arada tutan ulusal değerleri kuşaktan kuşağa aktaran bilincin oluşmasında etkilidir. Tarih öğretimi toplumun ortak amaçlar doğrultusunda dayanışma, milli birlik ve beraberlik ruhunu oluşturarak toplumların devamlılığını sağlayan en önemli değerdir (Paykoç, 1991 akt. Oganer, 2019).

Ayaydın'a (2019) göre, tarih dün, bugün ve yarın arasında köprü kurarak ülkelerinin toplumlarının çıkarları doğrultusunda politika belirlemesine yardımcı olmaktadır. Böylece ülke geleceği konusunda isabetli adımlar atılmış olacaktır.

Stearns (2009), toplumların geçmişten günümüze kadar geçirmiş olduğu değişim evrelerini gözler önüne sermesinin yani sıra bireyin farklı düşünme tarzı ve bakış açıları kazandırdığı üzerinde durmuştur. Özellikle geçmişte yaşamış insanların düşünce, davranış tarzları ve deneyimlerinden yararlanan bireyler günlük hayatlarına bu tavırları yansıtmaktadır. Bu konuda bireyin yararlandığı tarih disiplini bireye kişisel fayda sağlamaktadır. Tarihi öğrenerek hayatının bir parçası haline getiren bireyin bu bilinci aynı zamanda maneviyat duygusunun da gelişimine katkı sağlamaktadır.

Kaya'da (2012), tarih öğretmenlerinin doğru yönlendirmeleriyle tarih öğretim yöntemlerinin aktif kullanımının öğrenciye farklı beceriler kazandırdığı üzerinde durmuştur. Bireyler özellikle tarihte yaşanan bir takım benzer olaylardan yola çıkarak bilgiye ulaşma becerisi kazanacaktır. Doğru yönlendirmeye derste aktif olan bireyler olaylara neden olan problemi görüp, olayları karşılaştırıp, olaylar arasındaki benzer ve farklı yönleri ortaya koyarak kendi bilgisine ulaşacak, bu durumda öğrenmeyi kalıcı hale getirecektir.

Demircan'a (2007) göre, tarih doğru öğretimle insanların merak duygusunu kamçılıyarak daha fazla okumasına ve öğrenmesine zemin hazırlar. İnsan içine doğduğu toplumun köklerini merak ederek bu doğrultuda araştıran ve eleştiren bir bakış açısı da kazanır. Geçmiş ölü olmayan, dönüşerek bugüne kadar getirdiğimiz köklerimizdir. Köklerini bilen insan bir yere ait olma bilinciyle geleceğe dair daha hevesli olur.

Hali (2013), tarihin hem toplumsal hem de bireysel yararlarına vurgu yapmaktadır. Kişiye güven, çok boyutlu bakış açısı, hoşgörü, aidiyet ve saygı gibi duyguları kazandırmasında etkili olduğundan bahsetmektedir. Aynı zamanda toplumun dayanışma, bir bütün olma, milli birlik ve beraberlik ile vatan, millet duygularının oluşumunda da tarihin faydalarına değinmiştir.

Şimşek ve Kartal (2020) araştırmalarında tarih öğretiminin gizil yararlarına değinmişlerdir. Tarih dersiyle manevi değerlerini geliştiren bireyin vatandaşlık bilinci de oluşmaktadır. Bu bilinci yaşam tarzı haline getiren bireyin ülke çıkarlarına uygun meslek seçiminden başlayarak, bilinçli eş seçimine ve ülkesine yararlı evlatlar

yetiştirmesine kadar pek çok faydası bulunmaktadır. Bir bütünün parçası olmanın verdiği cesaret ve dayanışma ruhuyla ülkesine karşı her türlü yıkıcı faaliyetlerle baş edebilen bireyler milli kültürün örnek aktarıcıları olmaktadır.

Elbay (2020), tarih öğretiminin bireye dönemsel, tarihsel düşünme becerisi kazandırmasının faydasına değinmiştir. Bu beceriye sahip olan bireyler geçmiş ve günümüz arasındaki farkları ve bağlantıları analiz ederek geleceğe dair daha sağlam adımlar atmaktadır. Ayrıca bu beceri ile “*eleştirel düşünme becerisi*” kazanan birey düşünce, meslek, aile hayatındaki ilişkilerinde farklı bakış açıları oluşturarak daha da yapıcı bir konumda yer almaktadır.

Akçalı (2019), ise tarih öğretiminin eleştirel düşünme becerisine katkısından bahsetmektedir. Eleştirel düşünmenin gücü bilgidir. Öğrendikleriyle birlikte var olan bilgisi ile yeni bilgileri arasında karşılaştırmalar yapan birey sorgulayarak sorular sorar farklı olasılıklarda bulunur, örnekler verir ve bu konudaki kendi düşüncesini açıklar. Böylece bilgiyi olduğu gibi kabullenmeyen birey bilgi hakkındaki tüm sorgulamaları tamamladıktan sonra bilgiyi kalıcı bir şekilde öğrenir. Eleştirel düşünme becerisinde en önemli unsur bilgiyi veren ve yönlendiren öğretmendir. Bu sebeple bu becerinin öğrenciye kazandırılması amacıyla öğretmenin öğrencinin tüm sorularına cevap verecek birikime sahip olması ve öğrencinin bakış açısını besleyecek sorular sorarak yönlendirmesi öğrenciye önemli bir günlük yaşam becerisi de kazandırmış olacaktır.

2.5 Tarih Öğretiminde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Tarih, bir insan ömrünün yaşayarak edinemeyeceği tecrübeyi insanoğluna sunan yararlı bilim alanlarından biridir. İnsanın geçmişle bugünü arasında bağlantı kurarak geleceğini tasarlaması için ona yol gösterir. Ama bu bağlantının kurulmasını sağlayacak bilgiler aktarılırken belli sorunlarla karşılaşmıştır. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde bu sorunların genel olarak tarihin öğretimi, öğrenimi ve programlarına yönelik olduğu görülmektedir.

Yıldız (2003), bu konuda tarih ders saatlerinin kısıtlı olmasına vurgu yapmıştır. Yoğun konu ve kazanımlara karşılık yetişmeyen ders saatleri ile birlikte alalecele yapılan öğretimin dersin amacını yansıtmadığını düşünmektedir. Bu konuda öğrenci seviyesine uygun olmayan konuların müfredattan çıkarılması yahut ders saatlerinin arttırılmasını önermiştir.

Bal (2011), eğitim programından kaynaklı olarak tarih öğretiminde sorunlar yaşandığı üzerinde durmuştur. Özellikle yoğun olan tarih konularının yer aldığı müfredatın aktarımında konuların yetişmeme durumu da söz konusu olmaktadır. Bu konuda dünyada yaşanan güncel gelişmelerinde takip edilerek tarih eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi önerilmektedir.

Aslan (2005) öğretim yöntemleri ve ders materyallerinin yetersizliğine dikkat çekerek bu sorunun aslında başka bir sorun olan yetersiz öğretmen eğitimi ve tutumundan kaynaklandığını belirtmiştir. Eğitim teknolojisi alanında yaşanan gelişmelerden yararlanmayan tarihin geleneksel sözlü anlatım tekniğiyle aktarılmasının derse karşı olan tutumu olumsuz etkilediği aşıkardır. Öğretmenlere eğitim teknolojisi konusunda hizmet içi eğitimlerin sunulmaması, öğretmenlerin alanında yaşanan gelişmeleri takip etmemesi, materyal kullanımını ekstra bir faaliyet olarak görüp uygulamaktan çekinmesi de sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda Aslan, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okullara özellikle eğitim teknoloji araçları ve kesintisiz internet bağlantısını temin etmesini ve hizmet içi eğitimlerle öğretmenleri bu konuda desteklemesini önermektedir.

Ataş (2014), Öğrencilerin derse karşı olumsuz tutumları üzerinde durmuştur. Yoğun ders müfredatının ayrıntısı içerisinde bunalan öğrencilere dersin nasıl aktarılacağına ayrıntılı paylaşılmaması öğrencilerin süreci algılayamamasından kaynaklı önyargı oluşturmalarına neden olmaktadır. Bu durumda öğrencinin derse sevmemesini sağlamaktadır. Özellikle öğrencilerin geçmişle gelecek arasında bağ kurmalarını ve dönemin şartlarına göre değerlendirme yapmalarını sıklıkla vurgulayan müfredat ve öğretmenlerin bu doğrultuda öğrencilere ayrıntılı açıklama yaparak, nasıl bağlantı kuracaklarını anlatmaları bu önyargının önüne geçecektir. Ayrıca Ataş (2015), öğrencilere yönelik tarihi gezilerin planlanmamasının öğrencinin konularını somutlaştıramaması sebebiyle yeni bir sorun olarak ortaya çıktığını da vurgulamıştır. Bu doğrultuda özellikle eğitim yapılan şehirlerin tarihi mekanlarına ve müzelerine gezi planlaması yapılması ve sanal gezilerle sürecin desteklenmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir.

Aktekin (2009), sarmal öğretim yöntemi sebebiyle aynı konuların tekrar edilmesi ve öğretmenlerin konu yetiştirmede sorun yaşaması, tarih ders kitaplarının fazla ayrıntı içerdiği ve ders kitaplarında savaş ve siyaset konuları ağırlık verildiği hususlarına yönelmiştir. Bu doğrultuda müfredatın ve ders kitaplarının yeniden

gözden geçirilmesinin, birbirini tekrar eden konuların çıkarılmasının ve yerine ders kitaplarında konu ağırlığının farklı alanlara vurgu yapılarak dağıtılmasının yararlı olacağı belirtilmiştir.

Yılmaz (2010), ders kitaplarının güncel çalışmaların gerisinde kalmış yoğun anlatımındaki sorunlardan bahsetmektedir. Özellikle ders kitaplarının büyük oranda yazıdan ibaret olduğu, harita, resim vb. görsellerin az olduğu ve uzman görüşlerinin olmaması sebebiyle bazı konularda güvenilirliğinin şüpheye düştüğü belirtilmiştir. Bu doğrultuda uzman görüşlerin çalışmalarıyla birlikte, bol bol resim ve haritalarla desteklenerek belli sürelerde güncellenen kitapların tarih öğretime fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Adem ve Karakütük (1992) tarih öğretimiyle ilgili günümüzde hala devam eden ezbercilik soruna vurgu yapmıştır. Öğrencilerin düşündürülmeğe ziyade ezbere yönlendirilmesinin derse karşı önyargı oluşturduğunu belirtmiştir. Öğrencileri olayların mantığını düşünmeye sevk ederek ezberden uzaklaştırmayı, yeni öğretim yöntemlerinin benimsenmesinin yararlı olacağını belirtmişlerdir.

Eraslan ve Kaşkaya (2011), ise araştırmalarında tarihin büyük oranda öğretmenler tarafından aktarılmasını ve öğrenciyi geri planda bırakmasını eleştirmiştir. Öğretmen merkezli, öğrenciyi pasif kılan bu yöntemle öğretiler değerlere dönüşmeyecektir. Benimsenmeyen değerlerde kalıcı olamayacaktır. Bu durumda öğrenciyi aktif kılacak olan öğretmendir. Doğru sorular ve yönlendirmelerle derse dahil olan öğrencilerin öğretimi dönemsel filmler, diziler, müze gezileri ve görsel materyallerle desteklendiğinde öğrenmede daha kalıcı olacaktır.

Oymak (2007) ise, tarih öğretiminde zaman algısının aktarılmasına yönelik sorunlardan bahsetmiştir. Hem toplumsal hem de kişisel işlerimizde düzen sağlamak için zaman temel bir yapıdır. Çünkü insanlar zamanın şartlarına göre gündelik yaşam tarzlarını oluştururlar. Bu yaşam tarzlarını düzenlerken de zaman yönetiminden yararlanırlar. Bu yüzden zaman algısının net bir şekilde öğretilmesi önemlidir. Zaman algısı zihne yöneliktir. Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman algıları soyut kavramlar olmaları sebebiyle öğrencilerin öğrenmekte zorlandıkları, karıştırdıkları zaman birimleridir. Bu zaman birimlerinin algılanmasında sorun yaşayan öğrenciler günlük yaşamlarında düzen sağlamakta zorlanmaktadır. Bu sebeple temelde zaman algısının oluşturulduğu derslerden biri olan tarih öğretiminde

bu konuların öğretmenler tarafından materyallerle somutlaştırılarak aktarımı kavramların yerleşmesinde önemlidir.

Yukarıda belirtilen sorunlar gösteriyor ki, tarih öğretiminde ilk iş olarak eğitim programının farklılaştırılarak yeni yöntemlerle desteklenmesi gerekmektedir. Farklı öğretim yöntemleri ile işlenen derslerin öğrencileri düşünmeye sevk ederek ezberden uzaklaştıracağı ve tarih öğretiminin amaçlarının gerçekleştirileceği düşünülmektedir. Özellikle görsel ve işitsel materyallerle konuları zihinlerinde canlandırmalarına yardımcı olacak materyallerin kullanımına özen gösterilmedi. Böylece konuları somutlaştıran öğrenciler derse anlayacak ve derste aktif hale gelecektir. Derse karşı tutumları değişen öğrenciler derse sevmeye başlayacaktır. Bu doğrultuda ders öğretmenlerine hizmet içi eğitimlerin verilmesi dışında öğretmenlerinde bizzat farklı teknik ve yöntemlerin kullanımına ilişkin kendini geliştirmesi önemlidir.

2.6 Tarih Öğretim Yöntemleri

Tarih öğretimi ile ilgili bir planlama yapılırken öncelikle öğretmenlerin öğrencilerinin yaş, seviye, algı düzeyi gibi temel ihtiyaçlarına yönelik öğretim yöntemlerini belirlemesi gerekmektedir. Bu durum ayrıca öğretmenin materyal seçiminde de belirleyici olacaktır. Yani materyali belirleyen öğretim yöntemleridir. Kazanımı somutlaştıracak materyalin tasarımcısı olan öğretim yöntemlerinin belirlenmesinde öğretmenin öğrenciyi derse çekerek kendi öğrenme stilini yaratma konusunda destekleyeceği farklı öğretim yöntemleri ile ders anlatımının içeriğini zenginleştirmesi önemlidir. Burada amaç öğrenciye bilgiyi doğrudan öğretmek değil, onun öğrenme sürecini farklı öğretim yöntemleri ile destekleyerek kendi bilgisine ulaşmasını sağlamaktır (Demircioğlu ve Turan, 2020).

Bu yöntemlerden biri beynin en işlevsel şekilde kullanılmasına yönelik olan beyin temelli öğretim yöntemleridir. Beyin temelli öğretim yöntemleri ile öğrencilerin farklı alanlardaki becerilerini ön plana çıkaran etkinlikler planlanabilmektedir. Beyni işlevsel hale getiren bu öğretim yöntemleri sayesinde üst düzey düşünme becerilerine ulaşan öğrencinin edindiği bilgide kalıcı olacaktır. Tarih derslerinde tasarlanmaya uygun olan beyin temelli öğretim yöntemlerinden bazıları şunlardır:

- *”Benzerlik ve Farklılıkların Ortaya Konulması”*: Öğrencinin iki olay arasında benzeyen ve zıtlaşan kavramları ayırt edebilmesidir. Örneğin;

Sakarya Meydan Muharebesi'nde Türk ve Yunan asker sayılarının karşılaştırılması.

- “*Analoji*”: Öğrencinin günümüzde karşılığı olan, çok fazla bilinmeyen bir kavramla bilinen bir kavramı eşleştirmesidir. Örneğin; Maarif Vekaleti: Millî Eğitim Bakanlığı.
- “*Kavram ve Zihin Haritası Oluşturma* “: Öğrencinin tarihi olayların birbirleriyle bağlantısını görerek sebep sonuç ilişkisi kurmasına yardımcı olur. Örneğin; Kurtuluş Savaşı Batı Cephesi Savaşları ile ilgili zihin haritası oluşturma.
- “*Farklı Görüşlere Göre Analiz Etme*”: Öğrencinin tek taraflı bakış açısından ziyade, farklı bakış açıları geliştirmesine sağlayarak empati kurmasına yardımcı olur. Örneğin; II. İnönü Zaferinin Yunan tarafına yansımaları nasıldı?
- “*Tersinden Düşünme*”: Öğrencilere klasik sebep ve sonuç ilişkisinden ziyade sonuç ve sebep ilişkisi kurdurarak olayları sorgulamasına yardımcı olur. Örneğin; Türk Medeni Kanunu 1926 yılında değil de 1940 yılında kabul edilseydi neler olurdu? Bu Durum kadınlar ve erkekler tarafından nasıl karşılanırdı?
- “*Farklı Sembol ve Sistemlerin Kullanılması*” : Konu ile alakalı öğrencinin dikkatini çekebilecek ayrıntılardır. Örneğin; Kurtuluş Savaşı'nda kullanılan cephe sayısı veya Çanakkale Cephesinde şehit düşen asker sayılarının belirtilmesi.
- “*Tamamlama*”: Öğrencilere ön bilgisi verilmiş, tam olmayan metinlerin verilerek tamamlamasına yönelik olan bu materyal öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesine yardımcı olur. Örneğin; Eskişehir Kütahya Muharebesi'nden sonra yaşanan asker ve cephe sayısı belirtilen bir metin verilerek, bu savaşın komutanı olarak ne önlemler alabileceklerini yazmaları istenir.
- “*Varsayımsal Düşünme* “: Öğrencilerin varsayımsal düşünceler üreterek farklı çözüm yollarını düşünmesine yardımcı olur. Örneğin; Mustafa Kemal Başkomutan olmasaydı, Türk milletinin durumu nasıl olurdu? (Demircioğlu, 2015, s. 96).

2.7 Tarih Öğretiminde Materyal Kullanımı

Tarih konuları öğrencilerin birebir göremedikleri ve kendi zamanlarından çok yıllar önce yaşanmış olayları ele aldığından öğrenciler tarafından soyut bir ders olarak algılanmaktadır. Bu algı, öğrendikleri kazanımlar ile günlük yaşantıları arasında bağ kuramayan öğrencilerin tarih dersine karşı olumsuz bir tutum geliştirmesine neden olmaktadır. Bu durum da öğrencilerin olayları somutlaştırarak anlamalarına yardımcı olan materyallerin tarih ders öğretimlerinde kullanılmasının önemini ortaya çıkarmaktadır. Etkili ve yerinde seçilmiş materyallerin belirlenmesi sadece derse dair tutumu değil ayrıca öğretimin kalitesini de arttıracaktır. Materyallerin öğrencide merak uyandıracak ve görsel, işitsel, dokunsal duyularını harekete geçirecek şekilde hazırlanması öğrenmenin kalıcı olması açısından da gereklidir. Tarih öğretiminde belirlenen amaçların kazandırılması ve bireylerde istendik davranışlara dönüştürülmesini sağlayan en temel unsur materyallerdir. Materyallerin tasarlanması ve kullanımı doğrultusunda tarih öğretmenlerine büyük iş düşmektedir. Öncelikle yapılacak öğretimin esaslarının öğretmen tarafından benimsenmesi önemlidir. Esasları iyi özümseyen öğretmen materyal konusunda da doğru seçimler yapacaktır. Bu süreçte öğretmen, öğrenciyi farklı alanlarda aktif kılarak hem öğreten hem yönlendiren hem de öğrenen konumunda olacaktır. Böylece tarih dersine dair başarı ve tutumu etkileyecek kazanımlara yönelik olarak öğrencilerin seviyeleri doğrultusunda hazırlanan sözlü, yazılı, görsel materyaller tasarlayarak öğretimi etkin kılmak öğretmenlerin üzerine düşen temel görevlerden biri olacaktır (Akın, 2020).

Tarih öğretiminde materyal kullanırken öğretmenin öğrenciye yolun başında küçük bir tarihçi olduğu mesajını vererek, öğrenciye tarihi öğrenirken tarihçinin çalışmalarını hangi planlamayla yaptıklarını öğretmesi, öğrencinin derste bir tarihçi gibi düşünmesini sağlaması ve kendi bilgisini araştırarak bulan geleceğin tarihçisi olduğunu düşünmesine destek olacak materyaller seçmesi öğrenciyi dersin içine çekerek aktifleştirecektir. Nasıl öğrenmesi gerektiğini bilen öğrencinin bilgisi kalıcı olacak ve bu durumda akademik başarısına destek olacaktır (Nichol, 1996 akt. Işık, 2008).

Demircioğlu ve Turan (2020) bir öğretim materyali belirlenirken dikkat edilmesi gereken unsurlar olduğundan bahsetmektedir. Öncelikle hazırlanan materyalin dersin öğretim yöntemlerine, hedef ve kazanımlarına uygun olarak

belirlenmesi gerekmektedir. Materyaller hazırlanırken öğrencinin seviyesi, ilgi düzeyi, değer yargıları, öğrenme biçimleri, yaşı, sosyo-kültürel durumu, okul imkanları, materyalin maliyeti göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca materyallerde kullanılan dilin sade ve anlaşılır olmasına, tüm sınıfça görülebilecek boyutta olmasına, dikkat çekecek görsellerle desteklenmesine de dikkat edilmelidir. Çünkü planlanan öğretim yalnızca bilgiyi değil, öğrencinin beceri, tutum ve yaklaşımlarını hedef alarak öğretimi somutlaştırmakta ve kalıcı kalıcı kılmaktadır.

Tarih öğretiminde kullanılan materyallerden bazıları aşağıdaki gibidir;

Tarih denilince ilk akla gelen öğretim şekli sözlü anlatım ya da geleneksel öğretim yöntemidir. Sözlü anlatım yöntemi tarih konularının olduğu gibi aktarımı, öğretmenler tarafından tek düze anlatımı veya öğrencilerin kitaplardan okuyarak öğrenmesi olarak düşünülmektedir. Fakat bu yanlış bir düşüncedir. Sözlü tarih tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisidir. Bu yöntemle olaylar, bizzat olayı yaşayan karakterlerin ağzından anlatılır. Böylece öğrenciler tarihe konu olmuş bu karakterin bakış açıları, inançları ve fikirlerini öğrenme ve sorgulama fırsatı bulurlar. Sorgulayan kişi düşünmeye, düşünen kişi de araştırmaya başlayacaktır. Böylece kendisine verilenin arkasında yeni bilgilere ulaşarak tarih öğreniminde aktif hale gelecektir. Tarih insanla var olmuş bir ilimdir, bu yönüyle değerlendirildiğinde sözlü tarih öğrencilerin sadece tarihi konuları değil, tarihle ve insanla bağlantılı olan sosyoloji, etnografya, coğrafya, arkeoloji, antropoloji gibi farklı alanlarla alakalı da bilgi sahibi olmalarına imkan sağlamaktadır (Metin ve Öz, 2019).

Tarih dersinin temel ders materyali olarak görülen kaynaklarından biri de ders kitaplarıdır. Öğretmenlerce ders kitaplarının materyal olarak kullanımı anlatımla bağlantılı olarak ilişki kurmayı sağlayacak şekilde olmalıdır. Öğretimi desteklemek amacıyla kullanılan ders kitaplarının içeriklerinin ilgi çekici ve merak uyandıracak şekilde planlanmasına dikkat edilmelidir. Merak uyandıran görseller öğrenciyi incelemeye ve resimle alakalı metni okumaya yönlendirmektedir. Böylece resim ve metin arasında bağlantı kuran öğrenci öğrenmeyi anlamlandırarak öğretimi kalıcı kılmaktadır (Demirezen, 2011).

Edebiyat, sanat, coğrafya gibi birçok alana kaynak oluşturan tarih bu kaynaklardan çıkan ürünleri de materyal olarak kullanabilmektedir. Bu kaynaklardan biri de şiirdir. Ders kazanıma uygun belirlenen şiirler öğretmen tarafından okunabilir yahut öğrencilere dinletilebilir. Böylece hem tarihin farklı bilim dalları ile ilişki

kurmaları sağlanırken hem de şiirin ahenkli yapısıyla öğrenilen tarih konularının farklı alanlarda nasıl vücut bulduğuna şahit olurlar (Çeçen ve Berk, 2014).

Bazen sayfalarca açıklanabilecek bir olayı kısa bir cümleyle açıklayan atasözleri ve deyimlerde tarih öğretiminde materyal olarak kullanılabilen ata değerleridir. Ata değerleridir, çünkü bizlerden önce yaşamış atalarımızın tecrübeleriyle demlenmiş ve günlük hayatımızın bir parçası haline gelmişlerdir. Özellikle tarihin temel kavramları ve toplumsal değerler üzerine vurgu yapan deyim ve atasözleri kültürel aktarımında kısa özetleridir. Ders içeriğinde konuyu özetleme niteliğinde kullanılacak deyim ve atasözleri günlük hayat içerisinde de kullanılan yapılar olduğu için hatırdan kalacaktır. Ayrıca öğrenciler atasözleri ve deyimlerin tarih öğretiminde kullanımıyla günlük yaşamda tarihin yerine de şahit olabileceklerdir (Akdoğan, Boztaş ve Koç, 2015).

Tarih öğretiminde roman, hikaye, destan, efsane, masal gibi yazılı edebi ürünleri de derslerde öğretmenlerin yaratacağı tarzlarla kullanılabilir. Bu eserler ders kazanımı içerisinde kesitler şeklinde okunabilir, eğer basılı örnekleri varsa öğretmenler tarafından tavsiye edilebilirler. Çünkü kitaplar saf tarihi bilgiden ziyade temele aldıkları tarihi olayları farklı yönleriyle ve dikkat çekecek şekilde aktararak ezberden ve sıkıcı anlatımdan da uzaklaştırmaktadır. Ayrıca öğretmenler kazanımları aktarırken tarihi olaylarla alakalı efsane, destan ve hikâyeci anlatımlarla öğrencilerin dikkatini çekerek olayları hatırlamalarına da destek olabilirler. Böylece hayal gücüyle olayları canlandıran öğrenciler eğlenceli bir şekilde ders kazanımlarını öğrenebilecektir (Kılıç, 2011).

Dönemsel gazetelerde tarih öğretim yöntemleri olarak kullanabilmektedir. Günümüzde teknolojinin gelişimi ile birlikte özellikle internet üzerinden haberlerin takip edilmesi gazetelere olan ilgiyi azaltmıştır. Bu zaman diliminde özellikle de dönemsel gazetelerin kullanımı nostaljik bir hava yaratarak dikkat çekecek bir materyal olabilmektedir. Gazeteleri inceleyen öğrenciler o dönemin teknolojisi, günlük hayat, yaşam tarzı, yazı stili, haberlerin yayınlanma biçimi ile günümüzü karşılaştırma fırsatı bulabilirler. Ayrıca gazetelerde resimler eğitimi görselleştirerek öğrenmede destek olacaktır (Dönem ve Tangülü, 2012).

Tarih öğretiminde faydalanılan materyallerden biri de haritalardır. Harita denilince akla ilk olarak siyasi ve fiziki haritalar gelmektedir. Halbuki tarihi savaşlar, cepheler ve antlaşmalar gibi özel amaçlar için hazırlanmış haritalarda mevcuttur.

Siyasi ve fiziki haritalar öğrencilerin olayların yaşandığı şehirler ve mesafeler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Dünya ve ülke haritalarıyla ülkelerin ve şehirlerin yerlerini öğrenen öğrenci bilgilerini somutlaştırırken, ayrıca genel kültür alanında da donanım kazanmıştır. Savaşları gösteren haritalar sayesinde ise orduların dizilme ve saldırı şekillerini algılayarak savaşın gidişatı ve sonuçlarını da yorumlayabilmektedir (Bircan ve Safran, 2013).

Eğitim ve öğretim faaliyetleri sadece sınıflarla sınırlandırılmamalı, okul dışı etkinliklerde planlanmalıdır. Tarihi tanımlarken özellikle belli bir zaman ve mekân içerisinde geçtiğinden bahsederiz. Tarih öğretiminde bazen olayların geçtiği mekanların ders materyali olarak kullanımı öğretimin kalitesini arttırmaktadır. Bu sebeple planlanacak müze gezileri öğrencilerin tarihin geçtiği mekanları görmesine ve dokunmasına neden olurken bilgisini de kalıcı hale getirecektir. Yaşayarak öğrenen öğrenci gündelik hayatla da buluşarak, farklı yer, insan, doğanın farkına vararak öğrenirken deneyimleme fırsatı da bulacaktır (Dinç ve Üztemur, 2017).

Ruhun gıdası olan müzik bazen eğitiminde gıdası olarak kullanılan bir materyale dönüşebilmektedir. Tarihin müziğe yansıyan örnekleri derse güzellik katarken öğrenci motivasyonunun da artmasına neden olmaktadır. Öğrenci bilgiyi müziğin içinde keşfeder. Müzik eğitimde sadece öğretim faaliyetleri desteklemek amacıyla kullanılmayabilir. Öğrenim içerisinde veya değerlendirme kısmında sakın bir müzik öğrencilerin rahatlamasına ve dersi eğlenceli ve ilgi çekici bulmasına da neden olmaktadır. Bazen de müzik tarih öğretmenleri tarafından öğretilen konunun kavramlarını içeren bir besteye de öğretilabilir (Sidekli ve Coşkun, 2014).

Yaparak ve yaşayarak öğrenmenin temel öğelerinden olan drama yöntemiyle tasarlanan öğretimle öğrenci işin içine girerek, konuyu öğrenecektir. Öğretmen ders kazanımına uygun drama yöntemi ile karakter ve olayları canlandıran bir planlama yapıp öğrencilere rollerini bildirecek ve öğrenmenin sorumluluğunu öğrenciye teslim edecektir. Canlandıracağı tarihi karakter gibi düşünmeye başlayan öğrenci daha çok okuyup öğrenecek ve rolünün hakkını verecektir. Böylece öğrenmeyi zevkli hale getiren öğrenci konuyu da özümseyerek kalıcı öğrenmeyi sağlayacaktır. Ayrıca belli bir grupta çalışan öğrenci sorumluluk alma, uyum, işbirlikçi öğrenme, hoşgörü gibi becerilerini de geliştirme fırsatı bulacaktır (Altıkulaç ve Akhan, 2010).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte birçok alanda yaşanan değişim eğitim alanına da yansımıştır. Bu durum yeni eğitim teknolojilerinin geliştirilmesine ve

öğrenmenin anlamlandırılmasına da zemin hazırlamıştır. Çağdaş eğitim koşullarına uyum sağlayarak ilerleyen tarih öğretimi de bilgisayar destekli eğitim materyallerini ders planlarına dahil etmektedir. Tarih konuları ile bağlantılı öğrenmeye yönelik oyunlar, uygulamalar, şehir videoları, haritalar, tarihi dizi, film, belgesellerden kesitler ve resimlerle somutlaştırılan öğrenme dersi sıkıcı olmaktan da kurtaracaktır. Bilgisayar destekli öğretimde bilgisayar alternatif bir yöntem olarak görülmemeli ve eğitimin bir parçası haline gelmelidir. Hem sınıfta öğretmen tarafından ders içeriğine uygun kullanılırken hem de öğrenci tarafından bilgiye ihtiyaç duyduğu tüm zaman dilimlerinde kullanılmalıdır. Böylece öğrenci teknolojiyi kullanmayı ve kendi bilgisine ulaşmayı da öğrenir. Özellikle eğitimi destekleme amaçlı kullanılan bilgisayarla öğrenci ders projeleri ve sunumlar hazırlayabilir, merak ettiği konularla alakalı zaman ve mekân kısıtlaması olmadan bilgiye ulaşabilir (Berkant ve Atmaca, 2016). Aynı şekilde Demircioğlu ve Turan (2020) kitaplarında tarih öğretiminde bilişim teknolojisinin önemine vurgu yaparak bu materyallerin eğitim teknolojisinin gelişmesi, internetin her okula girmesinden kaynaklı olarak artık kolay, hızlı ve zahmetsiz bilgiye ulaşmayı sağlayan materyallerden biri olduğunu belirtmişlerdir. Sadece internet kullanımı değil, bilgisayar oyunları ve e-kitaplarında tarih derslerinde öğretim materyali olarak kullanılacağına üzerinde durmuşlardır. Özellikle tarih konulu oyun içeriklerinin teknolojik çağda yetişen yeni nesil için kazanımları somutlaştırarak kalıcı öğrenmeye katkı sağladığını ve tarih dersine olan ilgiyi arttırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca tarih konulu e-kitapların ulaşılabilirlik, taşıma, maliyet ve çeşitli alternatifler sunması sebebiyle de materyal olarak kullanılabilecek diğer bir unsur olduğundan da bahsetmişlerdir.

Fotoğraflarda tarih öğretiminde yararlanılan kaynaklar arasındadır. Fotoğrafın yerinde ve etkili bir planlamayla sunulması öğrencinin bilgiyle fotoğrafı eşleştirmesini destekleyerek kalıcı öğrenmeye katkı sağlayacaktır. Derste kullanılacak fotoğrafın kazanımı destekleyecek bilgiyi içermesi ve gerçek dönemi anlatması önemlidir. Fotoğrafın dönemi destekleyecek farklı materyallerle birlikte kullanılması da mümkündür. Fotoğrafla beraber verilecek yazı, film şeridi, öğretmenin fotoğrafın hikayesi hakkında bilgi vermesi fotoğrafın etkisini arttıracaktır. Öğrencinin kullanılacak fotoğrafta öğretmenin aktardığı bilginin karşılığını görmesi ve fotoğrafla alakalı yorumlarını bildirmesi de önemlidir. Böylece

fotoğrafa dair fikirlerini paylaşan öğrenci derse dahil olacak ve öğretim amacı gerçekleştirmiş olacaktır (Akbaba, 2005).

Tarih kazanımlarına yönelik çekilmiş filmler, diziler, belgeseller ve animasyonlar öğrencilerin olayları canlandırmalarında kullanılabilecek önemli materyaller arasındadır. Son dönemlerde tarih alanına yönelik ilginin yoğunlaşmasıyla yapılan film, dizi ve belgesellerin sayılarının artması alan için yeni materyallerin kazanılmasını da sağlamıştır. Derslerde kazanıma uygun olarak kısa kesitler şeklinde sunulacak olan bu materyaller öğrencilerin görsel ve işitsel hafızalarını güçlendirerek yaratıcılıklarını da arttıracaktır. Özellikle film, dizi, belgesel ve animasyon kesitlerinin gerekli bilgilendirmelerden sonra gösterilmesi yahut daha uzun bir kesitse arada durdurularak gerekli bilgilendirilmelerin yapılması öğrencileri olayın içine çekerek heyecanlanmasına neden olacaktır. Böylece öğrenimde kalıcılıkta sağlanmış olacaktır (Ulusal, 2014).

Günümüz öğrencilerinin teknolojiye yatkınlığı ile birlikte görsel ve işitsel araçlara dair ilgisinin artmasıyla tarihin kullandığı materyallerden biri de çoklu ortam kullanımı olmuştur. Çoklu ortam, öğretilecek konunun bilgi temelde olacak şekilde birden fazla materyalle desteklenerek kullanılmasıdır. Tarih konuları ile ilgili yazı, görsel, ses kaydı, film, belgesel ve videonun ders anlatımı esnasında öğrencilerle paylaşarak farklı öğrenme şekillerine sahip olan bireylere hitap etmesi amaçlanmaktadır. Öğretmen anlatımıyla birleşen bu materyaller anlamlı öğrenmeyi sağlayarak derse olan ilgiyi de attıracaktır (Şahingöz ve Akbaba, 2009).

Teknolojinin tarih öğretimine yansıyan en dikkat çekici materyallerinden biri de artırılmış gerçeklik teknolojisi. Artırılmış gerçeklik teknolojisi sanal dünyanın gerçek dünyaya üç boyutlu yansımasıdır. Önemli devlet adamları, liderler, haritalar ve tarihi yapılarla alakalı oluşturulan uygulamalarla öğrenciler görsel ve işitsel materyallerle olayları uzun süreli hafızasında tutabilir. Anlatılan karakterler ve yapıları sınıf ortamında gözlemleyen öğrenciler dersi daha ilgi çekici bulmakta bu durumda akademik başarısına olumlu bir şekilde yansımaktadır (Alınlı ve Yazıcı, 2020).

Yukarıda belirtilen materyallere ek olarak Sarıköse (2011), menkıbelerin Seyhan (2018) arşiv belgelerinin, Yeşilbursa (2008), tarihi yerlerin kullanımının da tarih öğretimine katkı sağlayan materyaller olduğunu belirtmişlerdir.

2.8 Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarih Alanında Yapılan Çalışmalar

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte pek çok alanda köklü değişiklikler ve yenilikler yapılmaya başlanmıştı. Bu yenilikler yapılmadan önce yeniliğe dair araştırmalar yapılarak benzer örnekler incelenmiş, yeniliğe uygun bilimsel ve toplumsal bir altyapı oluşturularak doğru zamanlar dilimleri belirlenmişti. Siyaset, ekonomi, sağlık, eğitim, kültür, hukuk, sanat ve spor gibi hemen hemen her alanda yapılmaya başlayan bu değişim hareketi adeta ülkemizi küllerinden yeniden doğurmuştu (Ata, 2022). Bu yenileşme hareketlerinden etkilenen alanlardan biri de tarih öğretimindeki anlayıştı. Cumhuriyetin ilanından önce Türk tarih anlayışımız İslam Tarihi ve Osmanlı tarihi ile sınırlı kalıyor, diğer tarih konularına yönelik çalışmalar ise bu iki konu etrafında yüzeysel olarak veriliyordu. Cumhuriyet'in ilanından sonra ise tarih anlayışımızda yenileşmeye gidilmiş ve bu dönem tarih anlayışımızın şekillenmesinde *“Osmanlı ve Avrupa tarih anlayışı dışında “Türkçülük” akımı, “Millet ve Millî Devlet Fikri”* etkili olmuştur (Köken, 2002, s. 39). Bu unsurlar doğrultusunda ülkemizde modern tarih anlayışına yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmış ve bu alandaki ilk çalışmaların yapılması için *“1909 yılında, Osmanlı Devleti tarihinin yazılması amacıyla Tarih-i Osmanî Encümeni kurulmuştur. Tarih-i Osmanî Encümeni, Osmanlı Devleti'nde modern tarihçiliğin başlangıcı olarak sayılmaktadır”* Fakat bu anlayışta kendi topraklarımız dışında kalan tarihimizi araştırarak gerekli altyapı ve eğitim eksikliğinden yine Osmanlı Devleti üzerinde yoğunlaşmış Türk tarihinin tamamına yönelik araştırmalar henüz başlamamıştır. Mustafa Kemal Atatürk, Kurtuluş Savaşı ardından giriştiği inkılap hareketiyle devletin siyasi rejimini belirlemiş, tarım, ticaret, sanayi alanında yaptığı çalışmalarla da ekonomiye yönelik çalışmalar yapmış ve modern bir Türkiye için gerekli değişimlere alt yapı oluşturmuştur. Türk milletinin bu aşamaya zorlu bir süreçten ve büyük bir fedakarlıktan geldiğine şahit olmuş Mustafa Kemal Atatürk, Türklerin dünya tarihine katkılarının ve Türk milletinin tarihinin araştırılması ve tecrübelerinin gelecek nesillere aktarılması için *“Türk Tarih Tezi”* ni ortaya atmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün tarih araştırmalarına yönelik yaptığı yönlendirmeler doğrultusunda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır (Köken, 2002, s. 83). *“1912 yılında ise Türk tarihini ve kültürünü araştırmak amacıyla “Türk Ocakları” kurulmuş ve “Türk Yurdu” dergisi Türk Ocakları'nın bünyesine alınmıştır....”* (Öztaş, 2009, s. 95). Türk Ocakları Cumhuriyetin ilanından sonra Türk milletine tarih üzerinden yapılan haksız

ithamların asılsızlığını ortaya çıkarmaya yönelik çalışmalara başlamıştır. Vatanın düşman işgalinden kurtulmasının ardından özellikle geçmişe dayanan ve batılı devletlerin Türkler hakkında yanlış ve kanıtlanamayan “*Türk ırkının sarı ırka mensup olduğu, Avrupa zihniyetine göre ikinci çeşide giren (Secondaire) bir insan tipi olduğu*” (Özcan, 2015, s. 4) ve “*Türklerin medeni kabiliyetten ve istidattan mahrum olduğuna*” (Karal, 1997 akt. Öztaş, 2009, s. 97) yönelik olumsuz yargılarına bilimsel kanıtlarla cevap vermek amacıyla Türkçülük fikir akımlarının öncüleri tarafından kurulan Türk Ocakları 1930 yılında bu konularla alakalı çalışmalar yapmak için tarih heyetinin kurulmasına karar vermiştir “*İlk toplantısını 4 Haziran 1930’da yapan ve 29 Mart 1931’e kadar sekiz toplantı gerçekleştiren bu heyetin çalışmaları sonunda; “Türk Tarihinin Ana Hatları” adlı bir kitap hazırlanmış ve 15 Nisan 1931’de de “Türk Tarih Tetkik Heyeti’ kurulmuştur ki Türk Dil Devrimi’nden sonra bu kuruluş, “Türk Tarih Kurumu” adıyla çalışmalarını sürdürmüştür*” (Aslan, 2004, s. 87). Türk Tarihi Kurumu hem ülke içerisinde bilimsel tarih çalışmalarının düzenlenmesi hem de ülke dışında Türkiye’ye yönelik iddiaların asılsızlığını belgelere dayanarak açıklamaktaydı. Aslında bu çalışmalarla Mustafa Kemal Atatürk’ün cephede verdiği mücadeleyi, Türk Tarih Kurumu bilim meydanında, tarih alanında da veriyordu

Tarih öğretimi dünyada 19. yüzyılda ön plana çıkarken, Türkiye’de tarih konusundaki öğretim çalışmaları Cumhuriyet’in ilanından sonra yapılmaya başlanmıştı. Çünkü Türkiye’de Cumhuriyet’in ilanından önceki tarih anlayışında tarihin öğretimi konusu bir sorun olarak görülmemiş ve bu hususta herhangi bir çalışma yapılmamıştı (Özbaran, 2003 akt. Taşbaş, 2018). Cumhuriyet’in ilanından sonra ülkenin eksik kalan alanlarıyla alakalı çalışmalar yaparak yenileşme hareketlerine hız veren hükümetin ele aldığı konulardan biri de eğitim ve öğretimdi. Eğitimde tespit edilen ilk sorun ise okuma ve yazma bilen sayısının azlığıydı. Bu konuda eğitim ve öğretim birliğinin olmadığı bir yapıyı devralan yeni hükümet 3 Mart 1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nu çıkararak bütün okulları Maarif Vekaletine bağlayıp eğitim ve öğretim faaliyetlerinde birlik sağlamıştı (Eski, 2005). Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla birlikte toplumun her kesiminin yararlanması adına eğitim ve öğretim faaliyetleri ücretsiz hale getirildikten sonra eğitim kurumlarında okutulacak dersler, ders planları, ders süreleri, müfredatları, ders kaynakları, eğitimi verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi gibi planlamalar modern Türkiye’nin çağdaş ve

laik anlayışı doğrultusunda düzenlenmişti. Bu kanunla birlikte tarih dersi ilkokul, ortaokul ve lise eğitimine ders olarak eklenmişti (Aslan, 2012). Osmanlı Devleti zamanında vakanüvislerce büyük bir ciddiyet ve tarafsızlıkla sayfalarca ele alınan tarihi bilgiler bilimsel tarih araştırmaları için önemli bir kaynak oluşturmaktaydı. Fakat bu kadar bilginin halka öğretimi mümkün olmadığından Maarif Vekaleti tarafından bireyin yaşı, öğrenme düzeyi ve ihtiyaçları doğrultusunda bir müfredat belirlenmişti (Şakiroğlu, 1988). Eski tarih müfredatı İslam ve Osmanlı Tarihi ağırlıklı bilgilerden oluşmaktaydı. Yeni tarih anlayışı ise Genel Türk Tarihini içine alan bir süreç doğrultusunda planlanıyordu. Müfredat planlanırken özellikle eski rejimi özendirecek başlıklar ve bilgilerden ziyade eski düzenle yeni düzeni birleştiren, değişimin sebeplerini açıklayan bir üsluba dikkat edilmiştir.

1924 yılı öncesinde tarih konuları birbirlerini tekrarlayan düzende okutulmaktadı. Bu programlarda Avrupa'yı örnek alan tarih anlayışı doğrultusunda bir planlama yapılmıştır. 1924 yılında hazırlanan öğretim programında tarih dersleri ilkokul 4. Sınıftan başlayarak konuları kronolojik olarak devam ettirecek şekilde ortaokul 6. Sınıfa kadar devam etmektedir. İlkokul 4. Sınıfta ilkçağ ve orta çağ da yaşanan olayların okutulmasıyla başlayan süreç, 5. Sınıfta yeniçağdan başlayarak Yakınçağa kadar Osmanlı ve Avrupa'da yaşanan gelişmeleri öğretmektedir. Ortaokul 6. Sınıfta ise Yakınçağda meydana gelen olaylar Osmanlı ve Avrupa Tarihi açısından yaşanan gelişmeler doğrultusunda öğretilmekteydi (Şimşek, 2017). 1926 yılında ders programlarında yapılan değişikliklerle birlikte tarih dersleri yeniden düzenlenmiştir. 1926 yılında yayımlanan ilköğretim müfredatında 1, 2 ve 3. Sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersiyle gündelik hayatlarındaki temel konuları görmesi, 4. Sınıftan itibaren tarih konularının işlenmesine karar verilmişti (Öztaş, 2009). Bu müfredat doğrultusunda 1927-1928 eğitim öğretim döneminde eğitim kurumlarında uygulanan tarih öğretiminin amacı *“Çocuklara Türk milletinin mazisi hakkında malumat verip onlarda milli şuur uyandırmak, bu günkü medeniyetimizin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak, büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisâle şayan numuneler göstermek.”* olarak belirlenmişti (MV, 1926, s. 71; Çapa, 2004, s. 80-87 akt. Turan, 2015, s. 143). Fakat bu planlanan çalışmaların istediği titizlik ve sürede yapılmadığını gören Mustafa Kemal Atatürk tarih ders müfredatı ve ders kitaplarının eksikleri ve düzenlemesi ile ilgili 1928 yılından sonra bizzat meclise sunmuş olduğu raporla bu durumu eleştirmiştir.

Mustafa Kemal Atatürk özellikle ders kitaplarının Almanya'nın ders kitapları gibi milli tarih etrafında şekillenerek milli bilincin oluşumun katkı sağlayacak şekilde planlanmasını tasarlıyordu. 1930 yılında bu ihtiyaçlara cevap vermek amacıyla düzenlenen tarih programı, 1932 yılında yeniden güncellenmiştir. Müfredatın hazırlanmasında “*Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanan Türk Tarihinin Ana Hatları*” kitabından yararlanılmıştır (Ersanlı, 2003, s. 126 akt. Turan, 2015, s. 143). Türk Tarihi Kurumu tarafından ortaokul ve lise eğitim kurumlarında okutulması amacıyla 4 ciltlik ders kitapları hazırlanmıştı, bu kitaplar daha sonra öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığı düşünülerek revize edilmiş ve günümüze kadar belli dönemlerdeki değişimlerle ders kitapları düzenlenmiştir (Ata, 2002).

2.9 Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Tanımı ve Gelişim Süreci

Kelime olarak Arapça kökenli olan İnkılap, değişme ve mevcut durumdan yeni bir duruma gelme olarak tanımlanmaktadır. Tarihi bir kavram olarak inkılap, var olan düzenin halk veya farklı güçler tarafından ortadan kaldırılarak yeni bir düzenin kurulmasıdır. Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük ise, Türkiye Cumhuriyeti rejiminin temel esaslarını aktarmak amacıyla okutulan dersin adıdır. İnkılabı inkılap yapan üç ana nokta bulunmaktadır. İlki var olan düzenden memnun olmayan kitlenin varlığıdır. Yapılacak yenilik ortak amaçlara sahip olan kitlelerce planlanmalı ve istenilen düzen için ortak hareket edilmelidir. İkincisi eski düzeni kaldırıp yerine yeni bir düzenin getirilmesidir. Üçüncüsü ise yeni kurulan düzenin eski düzenden daha gelişmiş ve refah bir yapıya sahip olmasıdır (Eroğlu, 1982 akt. Artuç, 2011).

Artuç (2011), Türk inkılabının oluşum sürecinin iki yönlü olduğuna dikkat çekmiştir. Türk inkılabının şekillenmesinde temel olan bu iki unsur kararlı bir mücadelenin sonucunda oluşmuştur. İlk olarak cephede düşmanlara karşı verilen mücadele, ikinci olarak yenileşme sürecinde cehalete karşı verilmiştir. Türk İnkılap hareketi Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde başlamış, ülke içinde Padişah ve İstanbul Hükümetine, ülke dışında ise topraklarımızda gözü olan sömürgeci devletlere karşı verilmiştir. Bu mücadeleden galip çıkan Mustafa Kemal Atatürk ve Türk halkı ülkeyi çağdaş medeniyetler seviyesine çıkarmak için savaşta olduğu gibi inkılap sürecinde de birlikte hareket etmiştir. Bu sürecin her Türk vatandaşı

tarafından bilinmesinin Mustafa Kemal Atatürk'ün emanet ettiği Cumhuriyet rejimine ve değerlerine sahip çıkılması hususundaki önemi büyüktür.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından eğitim ve öğretimle alakalı yeni düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. 1933 yılında yapılan Üniversite Reformuyla birlikte eğitim programlarında düzenlemeye gidilmiştir. Yeni eğitim programı doğrultusunda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecine sebep olan gelişmeler ve Türkiye Cumhuriyeti'nin temel taşları olan Atatürk İlke ve İnkılaplarının ders olarak okutulmasına karar verilmiştir. Bu karar öncesinde “1925 yılında, Ankara Adliye Hukuk Mektebi'nde İhtilaller Tarihi...” (Akbulut, 2005, s. 19-24 akt. Elbay, 2020, s. 21) adıyla okutulan dersin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi dersinin temelini oluşturduğu kaynaklarda yer almaktadır. Bu ders kapsamında Türk devrimi, Rusya ve Fransa devrimleri ile karşılaştırmalı olarak aktarılmıştır (Ersevinç, Eken, Akkuş, Kumaş, Karabağ, Aslanhan ve Korkmaz, 2021). Fakat daha sonra ihtilal kelimesinin inkılap kelimesini karşılamaması sebebiyle ders adı İnkılap Tarihi olarak değiştirilmiştir. “Ardından 1942 yılında, Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesine bağlı bir Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü kurulması hakkında çıkarılan 4204 sayılı kanunla, dersin adı “Türk İnkılap Tarihi” olarak değiştirilmiştir” (Tangülü ve Karpınar, 2019, s. 1488 akt. Elbay, 2020, s. 21). Ayrıca Türk İnkılap Tarihi ismiyle okutulmaya başlayan bu dersle aynı ismi taşıyan enstitülerde kurularak akademik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Başlarda Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi kaynakları ile ilgili çalışmalar sadece Türk inkılap tarihinin atası olan Mustafa Kemal Atatürk döneminde yaşanan gelişmeleri kapsamaktaydı. Fakat ondan sonra gelen yöneticilerin günün şartlarına göre yaptıkları değişim ve yenilikler Mustafa Kemal Atatürk ve sonrasındaki süreçlerin günümüze kadar işlenen kısımlarını da içine alacak şekilde güncellenmiştir. Çağdaş bir devlet ve toplum anlayışı doğrultusunda geliştirilen inkılap çalışmalarının vatandaşların atalarının geçirmiş oldukları gelişim süreçlerini görmesi, örnek alması ve yenilikler katarak gelişimi devam ettirmesi amacıyla farklı kademelerde ders olarak okutulması kararının alınmasına neden olmuştur (İlgazi, Aksanyar ve Bıyıklı, 2016).

Bu kararı Ulusoy (2014) kitabında şu şekilde aktarmıştır: “Ülkemizde 27.04.1981 tarih ve 76 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı ile “Türk İnkılap Tarihi” dersi ve “Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi” dersi müfredat programı

açıklanmıştır. Bu programla ilkokuldan, yükseköğretimin sonuna kadar okutulacak olan bu derslerin amaçları ve konuları belirlenmiştir. Bu tarihten sonra yapılan tüm program değişiklikleri bu programı temel almıştır” (Ulusoy, 2014, s. 28).

Tüm kademelerde okutulmaya başlayan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi dersinin ismi “1982’de II. Kademe (Ortaokullar) ve Orta Öğretim Kurumlarında “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi” dersinin ismi, sonuna “Atatürkçülük” kelimesi eklenerek “Türkiye Cumhuriyeti İnkılâp Tarihi ve Atatürkçülük” şeklinde değiştirilmiştir” (TTK, 1982, s. 32-126 akt. Yoluk, 2010, s. 4).

1981 yılına kadar ilkokul kademelerinde okutulan Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi “...1981 tarihinde “Temel Eğitim II. Kademe Okulları (Ortaokul) Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi Müfredat Programı” adı altında kabul edilerek Sosyal Bilgiler dersine bağlı olarak okutulmaya başlanmıştır (Tebliğler Dergisi Sayı 2090 akt. Savaş ve Aslan, 2014, s. 131). 1985-1986 eğitim öğretim yılında Sosyal Bilgiler dersi kaldırılmış, yerine milli bilincin ve ortak değerlerin benimsenmesi amacıyla Milli Tarih, kendi coğrafyasına daha hakim nesiller için Milli Coğrafya ve haklarını bilen bireyler yetiştirmek içinde Vatandaşlık dersleri konulmuştur (Elbay, 2020). 1997-1998 eğitim öğretim yılı itibariyle yeniden 4-5-6-7. Sınıf kademelerinde Sosyal Bilgiler dersi öğrenci seviyesine indirgenerek okutulmaya devam etmiştir. 1980 yılı itibariyle eğitim alanında yapılandırmacı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Ülkemizde eğitim alanında dünyada yaşanan gelişmeleri ve değişimleri takip ederek eğitim programlarında değişiklikler yapmaya devam etmiştir. Yapılandırmacı yaklaşım örnek alınarak 2004 yılında düzenlenen sosyal bilgiler programı, 4, 5, 6, 7. Sınıf kademelerini kapsayacak şekilde 2004-2005 eğitim öğretim yılında farklı bölgelerdeki illerde bulunan pilot okullarda uygulanmış ve 2005-2006 eğitim öğretim yılı itibariyle tüm Türkiye’ye yayılmıştır (Safran, 2014). Sosyal Bilgiler öğretim programının 4, 5, 6 ve 7. Sınıf kademelerinde tarih, vatandaşlık ve coğrafya kazanımları bir arada verilirken, 8. Sınıflarda farklı bir uygulama yapılarak sadece Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük kazanımlarına yer verilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük dersi ile ilgili Talim Terbiye Kurulu Başkanlığınca alınan karar şu şekilde ifade edilmiştir: “...18.11.2003 tarih ve 12438 sayılı makam oluru ile kurulan Özel İhtisas Komisyonu tarafından hazırlanarak kurulda görüşülen İlköğretim Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük (8. Sınıf) Dersi Öğretim Programı 23.02.2006 tarihinde kabul edilmiştir” (MEB, 2007).

Bu doğrultuda oluşturulan 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti ve Atatürkçülük dersi öğretim programı Türkiye’deki tüm ilköğretim okullarında 2008-2009 eğitim öğretim yılı itibariyle uygulanmaya başlanmıştır (Tak ve Adalar, 2011, s. 81).

Sosyal bilgiler ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi programları 2012 yılında da değişmiş, en son güncelleme ise 2018 yılında yapılmıştır (Sunay ve Taşgın, 2020).

Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinin güncel öğretim programı olan 2018, T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı (Ortaokul 8. Sınıf) yedi üniteden oluşmaktadır. Öğretim programının amaçları doğrultusunda belirlenen bu ünite ve kazanım sayıları aşağıdaki gibidir (MEB, 2018);

Tablo 1

T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersi Öğretim Programı Ünite Kazanım Sayıları ve Oranları

Sıra No	Ünite Adı	Kazanım Sayısı	Süre/Ders Saati	Oran (%)
1	Bir Kahraman Doğuyor	4	8	11,1
2	Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar	8	18	25
3	Millî Bir destan: Ya İstiklal Ya Ölüm!	7	14	19,5
4	Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye	9	12	16,7
5	Demokratikleşme Çabaları	3	6	8,3
6	Atatürk dönemi Türk Dış Politikası	3	6	8,3
7	Atatürk’ün Ölümü ve Sonrası	5	8	11,1
Toplam		39	72	100

2.10 Türkiye’de Sinemanın Gelişim Süreci ve Tarih Sinema İlişkisi

Sinema kelimesi Yunanca kökenli olan “*kinêma (devinim)*” ve “*graphein (yazmak)*” kelimelerinden türeyerek “*cinématographie (Sinematograf)*” olarak karşımıza çıkmıştır. Sinematograf, resimlerin peş peşe beyaz perdeye yansımaları sonucunda oluşan görüntüdür. Türkçeye ise bu kelime Fransızca kökenli olan “*cinema*” kelimesinden geçmiştir (Koçak, 2018, s. 98). 1985 yılında Fransa’nın Paris kentinde “*Lumière Kardeşler*” tarafından icat edilen sinematograf, 1986 yılında Türkiye’ye gelmiştir (Aysal ve Erbay, 2022, s. 397). Türkiye’de sinema ile ilgili

yapılmak istenen ilk çalışma başarılı olmamıştır. “1896’larda İstanbul’da fotoğrafcılıkla uğraşan Theodor Vafiadis sinemayı Türkiye’ye tanıtmak amacıyla Lumiere Kardeşler’den sinema aygıtını satın almak istemişse de tek numunesi olan bu aygıtı satın alamamıştır” (Evren, 2014, s. 16; McCabe, 2005, s. 3; Güral, 2013, s. 3-4 akt. Şahin, 2019, s. 31). Daha sonra aygıtların üretimine başlanmış ve Türkiye’de sinema ile ilgili ilk somut çalışma, Fransız elçisi Mösyö Jamin tarafından Osmanlı Hariciye Nezaretine yazılan bir izin dilekçesiyle başlamıştır. Bu dilekçe de Mösyö Jamin Osmanlı Hariciye Nazaretine sinematografinin Türkiye’de gösterimi için gerekli olan malzemelerin ülkeye girişine izin verilmesini talep ediyordu. Dönemin padişahı II. Abdülhamit’in hareketli aletlere karşı olan ilgisi bilen Hariciye Nazırı durumu sadrazam aracılığıyla padişaha bildirdiğinde, padişah makinenin araştırılmasını istemiştir. Araştırma sonucunda raporda makinenin yararlı bir icat olduğu ve kullanımında herhangi bir sıkıntı olmadığı belirtilmiştir. Rapor sonrasında gerekli malzemelerin ülkeye girmesine izin verilmiş ve böylece Türk topraklarında sinema çalışmalarının başlamasına yönelik ilk adımlar atılmıştır (Koçak, 2018). Türkiye’de sinematografi ile ilk film gösterisi “...taklit yapan Bertrand adındaki Fransız bir hokkabaz tarafından Yıldız Sarayı’nda yapıldı. Bu kişi her sene Padişah’ın izniyle Fransa’ya giderek “gönlü eğleyecek yenilikler” ile dönmekteydi. O, bu dönüşünden birinde saray salonunda bir perde kurdurarak, padişaha ve saray halkına sinemayı tanıttı. Böylece Osmanlı Devleti’nde sinema ile karşılaşan ilk kişi Padişah II. Abdülhamit oldu” Sinema halka ise “1896’da Romanya uyruklu bir Polonya Yahudi’si olan Fransız Pathe Film Şirketi’nin İstanbul temsilcisi Sigmund Weinberg” tarafından Beyoğlu, Galatasaray Lisesi’nin karşısında bulunan ünlü birahane” Sponeck’te” düzenlenen gösteride sunulmuştur (Koçak, 2018, s. 99). Özuyar (2013) ise kitabında ilk sinema gösterimini yapan kişinin Sigmund Weinberg değil Fransız Henri olduğundan bahsetmektedir. Hatta bu sebeple basılan ilk ilanlar Fransızca ve Osmanlıcadı. Film gösterimini ilk yapan kişiye dair farklı kaynakların olması bu bilginin hala araştırılması gereken bir unsur olduğunu ortaya koymuştur. Osmanlı Devletinde ilk yayınlanan film ise “Sponeck’te Şimendifer adıyla gösterilen L Arrivee d’un train (Trenin Gara Girişi)” dir, ikinci film “Asker” üçüncü film “Süratli Ressam” dördüncü film “Müthiş Bir Gece” ve beşinci film ise ülkemizde ilk gösterilen komedi filmi olan “Bahçıvan” dır (Özuyar, 2013, s. 21). Görüldüğü gibi Türkiye’de sinemaya yönelik yapılan ilk çalışmalar ve gösterilen filmler

genellikle yabancılar tarafından yapılmıştır. Bu filmler sessiz ve yazısız olduğu için Türkiye’de gösteriminde herhangi bir sorun yaşanmıyordu. Fakat 1950’li yıllardan itibaren filmlere ses ve yazıların eklenmesiyle sorun yaşamaya başlanmıştır. Başta alt yazılı bir şekilde verilen filmlere daha sonra Türkçe seslendirmeler yapılmıştır. Türkiye’de çekilen ilk yerli filmimiz 14 Kasım 1914 yılında “*Fuat Uzkınay’ın yönettiği Ayastefanos’taki Rus Abidesi’nin Yıkılışı*” (Saydam, 2020, s. 406). olarak kabul edilmektedir. Türk sinemasının ilk örneklerinin verildiği bu dönemde I. Dünya Savaşı devam etmekteydi. Buna rağmen çalışmalarına ara vermeyen Türk sinemasında Cumhuriyetin ilanından sonra yaşanan değişikliklerin etkisi görülmektedir. Her alanda yapılan inkılap hareketleri esnasında ülkenin sinemadan aldığı vergi oranını yüksek tutması ve yeterli çalışmalarının olmaması sebebiyle Cumhuriyetin ilk yıllarında Türk sineması çalışmalarının yavaşladığı söylenebilir. 1948 yılına gelindiğinde yerli ve yabancı sinemaya yönelik alınan vergi diliminde yapılan indirim hem Türk hem de yabancı yatırımcıları teşvik etmiş ve bu durum Türk sineması için önemli bir adım olmuştur. 1960’lı yıllar geldiğimizde Türk sineması Yeşilçam adıyla sistemli bir yapıya kavuşturulmuştur. 1970’li yıllara kadar gelişerek devam eden Yeşilçam 1970’ten sonra televizyon kullanımının Türkiye’de yayılması üzerine eski popülaritesini kaybetmiştir. 1970 yılının ortalarına doğru Yeşilçam’ın ünlü yönetmenlerinden ilk televizyon kanalı olan TRT için film çekmeleri istenerek sistem ayakta tutulmaya çalışılmıştır. 1980 darbesinden sonra Yeşilçam büyük oranda etkisini yitirmiştir. 1990’lı yıllara geldiğimizde hem teknolojik gelişmeler hem de Türkiye’nin “*Eurimages’a (Avrupa Sineması Destek Fonu)*” üye olmasıyla finansal destek bulan Türk sineması yeni bir döneme girmiştir. Bu dönemde çekilen filmlerin yurt dışında da önemli başarılar elde etmesi, yapılan çalışmaların örnek alınarak 2000’li yıllarda geliştirilmesine neden olmuştur. Çağın koşullarına uygun değişimlere ayak uyduran Türk sineması kendini yenileyerek çalışmalarına devam etmektedir (Saydam, 2020, s. 419).

Mustafa Kemal Atatürk’te sinema ile ilgili düşüncelerini ve sinemanın önemini şu sözlerle ifade etmektedir;

Sinema öyle bir keşiftir ki bir gün gelecek, barutun, elektriğin ve kıtaların keşfinden çok, dünya medeniyetinin veçhesini değiştireceği görülecektir. Sinema, dünyanın en uzak köşelerinde oturan insanların birbirlerini

sevmelerini, tanımlarını temin edecektir. Sinema, insanlar arasındaki görüş, düşünüş farklarını silecek, insanlık idealinin tahakkukuna en büyük yardımı yapacaktır (Yazıcı, 2008, s. iv).

Hatta Mustafa Kemal Atatürk senaryosunu bizzat yazdığı “*Ben Bir İnkılap Çocuğuyum*” filmi için hazırlıklar yapılmasını istemiş fakat rahatsızlığı ve ardından vefatı sebebiyle senaryo filme dönüştürülme fırsatı bulamamıştır (Öztaş, 2007, s. 64).

Sinemanın gelişimi televizyonun icadı yönünde fikir oluşturmuştur. 1940’larda İngiltere’de başlayan televizyon yayınlarının asıl gelişimi II. Dünya Savaşından sonra ABD’de yapılan çalışmalarla olmuştur. Sinemanın gördüğü ilgiden yola çıkarak yapılan dizilerle de televizyona ilgi arttırılmaya çalışılmıştır. Ülkemizde televizyon yayınına yönelik ilk çalışma “16 Temmuz 1952 tarihinde İTÜ Elektrik Fakültesi Yüksek Frekans Tekniği Kürsüsü” aracılığıyla başlamıştır. Gemi direği tamircilerine yaptırılan antenler, minarecilerin yardımıyla İTÜ binası çatısına yerleştirmiş ve böylece ilk televizyon yayını yapılmaya başlanmıştır. Başta 1 gün ve 3 saatlik yapılan yayınlar, sonra haftada 2 güne ve 7 saatin üzerine çıkmıştır (Özçağlayan, 2000, s. 41). 1960’lı yıllarda Türkiye hükümeti televizyon yayını çalışmalarını yakından takip etmek ve gelişmeleri öğrenmek için Almanya’ya teknik bir ekip yollamıştır. 1963 yılında Almanya ile Türkiye arasında bir ortaklık yapılarak Televizyon yayını için teknik ekip yetiştirilmesi amacıyla başkentte “*Televizyon Eğitim Merkezi*” kurulmuş ve “1 Mayıs 1964’te TRT “açılmıştır (Şahin, 2019, s. 35). TRT’nin yayına başlamasının ardından 1971 yılında İTÜ ve TRT arasında bir anlaşma imzalanmış ve yayın yapma hakkı TRT’ye bırakılmıştır. Zamanla yayınlanma gün ve saatlerini artan Türk televizyon yayınları her geçen gün farklı alanlara yönelik yeni kanallar ekleyerek çalışmalarına devam etmektedir (Özçağlayan, 2000).

Sinema ve televizyonla birlikte gelişen film ve dizilere ilginin artması toplumdaki farklı kitlelerin ilgi alanlarına yönelik olarak film içeriklerinin de çeşitlenmesine neden olmuştur. Aksiyondan gerilime, korkudan bilimkurguya, komediden romantiğe ve belgeselden tarihe kadar pek çok farklı alanda dizi ve filmler yapılmaya başlanmıştır. Konularını geçmiş, güncel, gelecek ve kurmaca kaynaklardan alan bu türlerle insanların farklı alanlara yönelik ilgilerini çekmek amaçlanmıştır (Şahin, 2019).

Sinemanın ön plana çıkan içeriklerinden biri olan tarihi dizi, film ve belgesellere yönelik ilginin artması sinemanın yüzünü tarihe çevirmesine ve tarih sinema ilişkisinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Çünkü insandan beslenen sinema insanın kendisini gerçekleştirme çabasına filmlerde yansıttıkları yaşamışlıklarla eşlik etmektedir. Bu sebeple sinema içeriklerini seçerken tarih konularından sıkça yararlanmaktadır.

Sinemanın tarih konularından yararlanma nedenleri şunlardır:

- Tarihin sinema filminin bel kemiği olan giriş, gelişme ve sonuç alanlarını bir bütün şeklinde sunması,
- Tarihin gerçek kaynaklarla sinemaya belirgin ve açıklayıcı bir planlama sunması,
- Tarih konularının sebep sonuç ilişkileri içerisinde verilmesinden kaynaklı sahneler arasında bağlantı kurulmasının kolaylığı,
- Sinema için zahmetsiz ve gerçek karakterler oluşturmaları
- Tarih kaynaklarında sinema dekoru için gerekli olan zaman, mekân, günlük hayat, kıyafet vb. ayrıntıların ayrıntılı bir şekilde yer alması
- Tarih konularının siyasi, sosyal, ekonomik, toplumsal pek çok alanı içine alan çeşitliliği ve ilgi çekici konu, olaylar ve karakterlerinin varlığı sebebiyle sinemaya sürekli yararlanabilecek sınırsız kaynak sağlaması
- Karakterlerin fiziksel ve ruhsal özelliklerine yer veren çalışmaların varlığıdır. Kısacası sinema kendisi için hali hazırda yararlanması gereken tüm imkanları sağlayan tarihe sıkça başvurmaktadır (Özkoçak, 2015).

Tarih ve sinema ilişkisini tarihi filmler üzerinden değerlendiren araştırmalardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Sinema ve televizyona ilgiyi arttıracak film ve diziler kaynaklarını toplumların yaşamışlıkları, değerleri ve yönelimleri doğrultusunda belirlemektedir. Bu doğrultuda toplumların yaşantı ve değerlerini ele alan tarih, sinemanın ürünlerini oluştururken etkilendiği kaynaklardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih kapsamı sebebiyle pek çok alana kaynak oluşturan ve ilham veren bir ilimdir. Edebiyattan sanata, sinemadan felsefeye kadar geniş bir alanla karşılıklı olarak etkileşim içerisinde olan tarih, etkilediği ve etkilendiği bu alanlarla sıkı bir ilişki içerisinde. Tarih yaşamış olayları tüm gerçekliğiyle belgelere dayanarak açıklarken, sinema bu bilgileri görüntüye çevirerek olayları somutlaştırmıştır. Ayrıca

sinemalar konularını aldıkları dönemlerin mimarisi, yaşama biçimi, kullandığı malzemeler, gelenek ve görenekleri ile ilgili bilgileri görselleştirerek görsel tarih malzemelerini oluşturmuşlardır. Toplumların geleceğine dair verecekleri kararlara referans olan tarihten esinlenerek yapılan filmler bireylerin geçmişi canlandırmalarla görüp netleştirmesine ve geçmişle geleceği arasında köprü kurmasına yardımcı olmaktadır. Konu olarak kendisine tarihin İslamiyet öncesi, İslamiyet dönemi, Osmanlı Dönemi, Millî Mücadele dönemi gibi farklı alanlarını alan sinema bilinçli bir algı yaratarak tarihe olan ilginin artmasına da neden olmaktadır. Ayrıca tarih konuları örnek alınarak çekilen ve geniş kitlelere ulaşan tarihi dizi ve filmler sayesinde toplumun milli değerlerine yönelik kitlesel bir bilincin oluşmasında da önemli bir yere sahiptir (Duruel, 2002).

Tarih ham gerçeklerle beslenen kaynaklardan oluşurken, sinema gerçekliğe sıkı sıkıya bağlı değildir. Sinemada yönetmen kendi hayal gücü ve yaratıcılığı doğrultusunda değişiklik yapabilmektedir. Yani tarih ve sinema arasında öznellik ve nesnellik farkı vardır. Tarih nesnelliği savunurken sinema öznelliği de işin içine katmaktadır. Böylece tarih gerçeklerle kendini sınırlandırırken sinema kaynağını aldığı konuya sadık kalmadan eklemeler ve çıkarmalar yaparak sınırların dışına çıkmaktadır. Sinemada işlenen tarih konuların milli bilincin yayılmasında en etkili araçlardan biri olduğu açıktır. Fakat bu faydasına rağmen sinemada asıl amaç öğretmek değil, izlenmektir. Bu sebeple de milli bilincin oluşturulması yönünde etkili olan sinemanın tarihi gerçekliğe bağlı kalmasının beklenilmesi doğru değildir. Tarihi gerçekler sinema içine yönetmenin iletme istediği mesajı yansıtacak şekilde sindirilmelidir (Gürsoy, 2005).

Aynı şekilde Sözen (2011)'de sinemanın tarihin saf gerçeğine bağlı olmadığını ve gerçek bilgilerden harmanlanan tarih algısı ile sinemayla gösterilen tarih algısının farklı olduğu üzerinde durmuştur. Ayrıca tarihin sinemaya konu olmasının temelinde insanın merakı olduğuna da değinmiştir. Kitaplardan öğrenilen tarihi bilgilerden yola çıkarak tasarladıkları dünyanın nasıl bir görüntüsü olduğunu merak eden kitlenin varlığından haberdar olan yönetmenler tarihe yönelmişlerdir. Tarihi olayların görüntüsünü oluşturmak isteyen yönetmen tarihin gerçekliğiyle yaratıcılığını birleştirerek merak ettiği dünyayı tasarlamalıdır. Çünkü sanat ham gerçekliğe olduğu gibi bağlı kalmaz, eserini oluştururken yaratıcılığı ve fikirlerini de işin içine dahil etmelidir. Ama tarihi sinemaya yansıtırken dikkat edilecek unsurlardan biri

kaynağını aldığı tarihin gerçekliğinin temel alınarak olayların bu gerçeklik etrafında yansıtılmasıdır. Aksi bir durum kitlelerin merak ettiği tarih konusunda yanlış bilgilendirilmesine neden olur.

Aktaş (2022), sinemanın ilk örneklerinin kaynağını tarihten aldığına ve bu konuda yapılan filmlerle verilen mesajlara değinmiştir. Sinema aracılığıyla toplumun kaynağından var olan tarih konulu filmlerin bir öğretim yöntemi olarak bu mesajları toplumun büyük bir bölümüne iletme ve etkileme gücü vardır. Dünyada tarihi filmlerin ilk örnekleri I. Dünya Savaşı devam ederken İtalya tarafından verilmiştir. İtalya Roma imparatorluğunu konu alan tarihi film örnekleriyle Roma imparatorluğunun mirasçıları olduğu mesajını vermektedir. Hatta Türk sineması da ilk örneği olan “*Fuat Uzkınay’ın çektiği Ayastafenos’taki Rus Abidesi’nin Yıkılışı*” ile Ruslar tarafından yapılan anıtın, 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı sonrasında yıkılışını konu almıştır. Böylece Osmanlı Devleti bu filmle yenilgiden duyduğu rahatsızlığın sonuçlarını gösteriyordu. Daha sonra da özellikle Osmanlı, milli mücadele ve sonrası süreçlerle birlikte tarihin pek çok dönemini anlatan filmler yapılarak o dönemin şartlarının görülmesi ve manevi duyguların uyandırılmasına yönelik mesajlar verilmeye devam edilmiştir.

Erman (2016), özellikle televizyonun, sinema ve tarih için hem görsel kaynak hem de bilgi kaynağı oluşturduğundan bahsetmektedir. Geçmişte yaşanan her şeyi kanıtlarıyla belgeleyen tarihe birinci elden, gerçek görüntülerle görsel kaynak oluşturan televizyon, sinemaya da insanların yakın geçmişte yaşanan olaylara verdiği tepkiler ve ilgileri doğrultusunda yeni ürünleri oluşturması konusunda fikir vermektedir. Yakın geçmişte yaşanan Irak Savaşı, İzmit depremi, Manavgat orman yangını gibi tarihe kaynak oluşturacak görseller kitle iletişim araçları sayesinde dünyanın en uzak yerinde bile izlenerek global bir bilincin kazanılmasına neden olan görsel kaynakları oluşturmaktadır. Gerçek görüntüleri büyük bir kitle ile paylaşan televizyon böylece tarihe tanıklık etmekte ve çok sayıda kişinin de tanıklık etmesine aracı olmaktadır. Ayrıca televizyon aracılığıyla yayılan bu olaylar üzerinden ülkelerin siyasi, ekonomik ve ideolojik yönelimleri, tepkileri ve amaçlarını yansıttıkları üzerinde de durmaktadır. Özellikle iktidar olan ideolojiye göre bu kaynakların yansıtılma şekillerinin farklılaşabileceğine ve bu durumunda tarihe kaynak oluştururken çarpıtılmalara neden olabileceğine vurgu yapmaktadır.

Genç (2010), sinema ve tarih ilişkisinde, kaynağını tarihten alarak yapılan tarihi film ve dizilerin, tarih anlayışına dijital arşiv oluşturduğundan bahsetmektedir. Sinemanın tarihin resmi kaynaklarına ek olarak alternatif bir kaynak oluşturduğuna da değinmiştir. Tarihte kelimelerin konuştuğu anlayış, sinemada insanlar tarafından ete kemiğe bürünerek canlandırılmıştır. Görüntülerle bellekte yer eden tarihe ilginin artması insanları bu konudaki kaynakların arşiv ve koleksiyonuna yönlendirmiştir. Tarihle alakalı çekilen film ve diziler hem toplum hem de kişisel hafızanın canlı tutulması yönünde önemli kaynaklar olarak görüldüğünden arşivlenmiştir. Adeta tarihi hafıza olan bu arşivler kişisel ve toplumsal bilgileri kalıcı kılmaktadır.

Öztaş, Anıl ve Kılıç (2013), sinemada işlenen tarihi konuların insanları öğrenmeye ve araştırmaya sevk ettiğinden bahsederler. Tarihi film ve dizilerle tarihi konulara ilgi duymaya başlayan insan daha fazla bilgi öğrenmek için okumaya, tarihi olayların geçtiği şehir ve müzeleri ziyaret etmeye başlarlar. Böylece tarih öğretiminde verilmek istenen kazanımlara kendi çabasıyla ulaşarak öğrenmelerini kendileri gerçekleştirirler. Böylece öğrenmek için çaba harcayan insanların bilgileri de kalıcı olur ve öğrenme tam anlamıyla gerçekleşir.

Demir ve Gezici (2018) ise sinema ve tarih arasındaki ilişkinin bireye eleştirel ve analitik düşünme becerisi kazandırdığına ve tarih derslerini monotonluktan çıkarıp eğlenceli kıldığına vurgu yapmıştır. Tarihle alakalı bilgi sahibi olan birey filmlerle bilgilerini ve yaşadığı çağı karşılaştırarak geçmiş ve bugün arasındaki farklılıkları, benzerlikleri, gelişimleri ve değişimleri ayırt etmektedir. Böylece aslında her daim devam eden bir değişim içerisinde olduğumuz düzenin varlığını da anlamaya başlar. Dersi dinlerken kavramlar ve olaylar arasındaki bağlantıları kuramayan veya kaçırın bireyler filmler sayesinde bu bağlantıları görüp öğrenimlerinde eksik kalan bilgilerini de tamamlama fırsatı bulmaktadır. Ayrıca dersleri eğlenceli kılan film ve diziler sayesinde tarihe karşı bireylerin önyargı oluşturmalarının da önüne geçmektedir.

Özsoy (2021), tarihi filmlerle yansıtılan kültürel değerlerin uluslararası alanda temsil edilmesinde sinemanın öneminden bahsetmektedir. Uluslararası alanda gösterimi yapılan ve tarihi konu alan filmler sayesinde değerlerimiz farklı coğrafyalarda tanınma fırsatı bulmaktadır. Bir nevi kültür taşıyıcısı görevi gören tarihi filmler ait olduğu kültürün yaşam tarzları, değerleri, gelenekleri, görenekleri ile ilgili bilgi vermektedir. Ama tarihi filmlerin konuları belirlenirken işlenen konunun ne kadarının çekileceği ne kadarının çekim dışında bırakılacağına karar veren

sinema, tarihi kendi perspektifiyle yeniden inşa etmektedir. Yani tarihi filmler aracılığıyla yayılan kültürel değerlerin uluslararası alandaki gösterimleri filmlerin yansıttığı kadarıyla sınırlı kalmaktadır. Bu tarih anlayışıyla bilinçli oluşturulan kültürel belleğin en önemli temsilcisi Hollywood sinemasıdır. Bu durumu bir örnekle açıklayacak olursak; Amerikan İç Savaşı'nın sembol ismi olan Abraham Lincoln'a yönelik yapılan film sayısına bakabiliriz. Bu konuyu işleyen yüzlerce film sayesinde Amerika için önemli bir isim olan Abraham Lincoln dünyada da sempati kazanmıştır (Stokes, 2011, s. 204-207 akt. Özsoy, 2021).

Marşap (2019), ise kollektif belleğin oluşmasında tarihi filmlerin önemli bir yeri olduğuna vurgu yapmaktadır. Ulusal ve uluslararası alanda geniş kitlelere ulaşmaya imkân sağlayan sinema kollektif belleğin oluşması için önemli bir araçtır. Türk sinemasında özellikle Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan filmlerin genellikle tarihi konuları işlediğini görmekteyiz. Bunun sebebi tarihi filmlerin bir propaganda aracı olarak kullanılmasıdır. Böylece Cumhuriyetin kuruluşuna neden olan olayları, cumhuriyet rejiminin devamlılığını ve Türk milletin fedakarlığını halka göstererek, bu konuda toplumsal bir bilinç yaratmayı amaçlanmıştır. Devam eden süreçte baştaki iktidarların görüşlerinden etkilenen sanat politikaları doğrultusunda işlenen tarih konuları da değişkenlik göstermiştir. Bu durum sinemanın sadece tarihten değil, politikadan da etkilenecek ürünleri ortaya koyduğunu göstermektedir.

Erkılıç (2005)'ta konusu insan olan tarihin sinemaya sınırsız kaynak sağladığından bahsetmektedir. Bu ilişkinin önceki araştırmalarda olduğu gibi karşılıklı olduğunu belirten araştırmacı sinemanın kaynak olarak tarihten faydalanırken, tarihinde görsel malzeme olarak sinemadan yararlandığını belirtmiştir. Böylece sinema sayesinde işlenen konular kuşaktan kuşağa aktarılacak adeta gelenekselleşecektir. Sinemanın tarihi kaynak alırken gerçekliğine vurgu yapmaktan ziyade sıra dışı bir olay ve dekor olarak kullanılmayacağını ve tarihe ilişkin farklı bakış açılarının geliştirilmesinde ve tarihsel tezlerin ortaya konulmasında etkili olan filmlerin tarihi filmler olduğunu belirtmiştir. Bir toplumun siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik vb. pek çok alanıyla alakalı bilgi veren tarihi, kaynak alan sinema böylece toplumun değer yargılarının taşıyıcı, görsel hafızanın yaratıcısıdır. Tarihin kaynağı olan, *“Film: ister gerçeğin görüntüsü olsun ya da olmasın, isterse gerçek ya da tümünden düşünsel entrika olsun, Tarih'tir; postulatımız da şu: cereyan etmiş olan şey (ve neden olmasın, aynı şekilde cereyan etmemiş olan şey de) insanın inançları,*

niyetleri, imgeseli, en az Tarih kadar Tarih'tir” (Ferro, 1995, s. 32 akt. Erkıılıç, 2005, s. 75).

Erbay (2022) ise sinemanın hem sanatsal hem de ekonomik ihtiyaçlarına çözüm üreten tarihin, özellikle o topluma ve onun değeri yargılarına bireysel değeri de kolektif yaklaşımından kaynaklı ilişkilerinin mecburi olduğundan bahsetmektedir. Bir milletin ortak geçmişinde var olan savaşları, yenilgileri, kayıpları, kahramanlıkları ve kurtuluşlarının halk arasında adeta efsaneleşmesi sinema sektörü için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Özellikle bu ortak geçmişin kalıcı bir belleğe dönüşmesi adına sinema da tarih için önemli kaynaklar oluşturmaktadır. Her dönemde farklı konularla alakalı çekilen sinema filmleri sayesinde o toplumun değeri yargıları canlı tutularak ve yeni kaynaklarla desteklenerek sonraki kuşaklara aktarılma imkânı bulabilmektedir. Her ne kadar sinemanın tarihin gerçekliğine sadık kalınmadığı belirtilse de özünü tarihin gerçek yaşanmışlıklarından alan sinema, olayların temel mesajlarını aktarmak konusunda da tarihe yardımcı olmaktadır.

Sinema ve tarih ilişkisini konu alan çalışmalar incelendiğinde araştırmalar temelde iki alanın birbirini etkilediğinden, tarihin kaynağını gerçek verilerden aldığı vurgusu yapılırken sinemanın kaynak aldığı tarihin gerçekliğine bağlı kalmadığından, sinemanın tarihi filmlerle asıl amacının öğretmek değeri izlenmek amacıyla ilgi çekmek olduğundan, tarihi filmlerin tarihi olayları somutlaştırarak milli bilincin geliştirilmesinde etkili olduğundan ve tarih öğretiminde alternatif bir öğretim materyali olarak dersi eğlenceli kıldığından bahsetmiştir. Araştırmalarda gösteriyor ki temel amaçları birbirine kaynak oluşturmak olmayan tarih ve sinema, araştırmaları ve ortaya çıkardıkları ürünlerle gerek kasıtlı gerekse kasıtsız bir şekilde birbirine destek olmaktadır. Özellikle sinema sayesinde her geçen gün tarihin belli dönemlerini konu alan film ve dizilere imza atılması tarih öğretiminin somutlaştırılmasına ve öğrenimin kalıcı olmasına neden olan bir materyale dönüşmektedir.

2.11 Osmanlı Devleti, Millî Mücadele Dönemi ve Cumhuriyetin İlk Yıllarında Tarih Filmlere Yönelik Yapılan Çalışmalar ve Türk Tarih Filmlerinin İlk Örnekleri

II. Abdülhamit'in I. Meşrutiyet döneminde Osmanlı devletine elektriğinin girmesine izin vermemesinden kaynaklı geç tanışılan sinema, yine II. Abdülhamit

döneminde ilan edilen II. Meşrutiyetle birlikte yapılan çalışmalarla ülkemize girmiştir. İlk filmlerin çekilmesiyle başlayan Türk sinema tarihinin ilk film örneği bir tarihi filmidir (Okumuş, 2010).

Hem Türk sinemasının hem de Türk tarih filmlerinin ilk örneği, Rusların Osmanlı Devleti'ni yenerek 93 Harbini kazanması ardından ölen askerlerinin anısına diktiği anıtın yıkılmasını konu alan “*Fuat Uzkınay'ın 14 Kasım 1914'te çektiği Ayastefanos'taki Rus Abidesi'nin Yıkılışı*” filmidir. Almanya Osmanlı Devleti'nin kendi yanında I. Dünya savaşına dahil olması ardından Ruslara psikolojik yıpratma uygulaması yapmak amacıyla bu anıtın yıkılmasını istemiştir. İşte kayda alınan bu görüntüler Türk sinema tarihinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir (Saydam, 2017, s. 211).

Dünyada sinemanın ilk ortaya çıktığı dönemlerden itibaren en fazla yaygınlık gösterdiği alanlardan biri savaş ve ordu olmuştur. Osmanlı Devleti'nde sinemanın bu alanda kullanımı başta devletin değil belli başlı kuruluşların dikkatini çekmişti. Osmanlı Devleti içerisinde sinemanın özellikle savaşlarda kullanılmasının önemini ve sonrasında yararlanılabilecek bir araç olacağı gerçeğini gören kuruluşlardan biri olan “*Rumeli Muhacirîn-i İslamiye Cemiyeti Merkez-i Umumîsi*” Balkan savaşlarını çekmek amacıyla devletten izin istemiş ama devlet güvenlik önlemleri gerekçesiyle bu teklifi kabul etmemiştir. Halbuki çalışmalara izin verilmesi Türk tarihi açısından gerçek kaynakların oluşmasına neden olabilecek belgelerin var olmasına neden olabilirdi (Önder ve Baydemir, 2005, s. 117).

Sinemaya yönelik çalışmalar Osmanlı Devleti'ne ilk defa Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın I. Dünya Savaşı başladıktan sonra Almanya ziyareti esnasında Alman ordusunda kullanıldığını görüp tanıştığı sinemanın ülkemizde de ordu hizmetinde kullanılması amacıyla “*Merkez Ordu Sinema Dairesi (MOSD), Harbiye Nazırı ve Başkumandan Vekili Enver Paşa'nın izniyle 1915'te kurulmuştur*” (Duruel, 2002, s. 10). Dairenin çalışmalara başlamasıyla cephe ve cephe gerisiyle alakalı belgeseller çekilmeye başlanmıştır. Belgesellerin yanı sıra konulu filmlerinin çekimleri de “*...MOSD müdürlüğüne getirilen Sigmund Weinberg*” aracılığıyla yapılmaya başlanmış fakat başarılı olamamıştır. “*27 Ağustos 1916'da Osmanlı Devleti ile Romanya arasında başlayan savaş*” Romanya kökenli olan Weinberg'in görevinin sonlanmasına sebep olmuştur. Winberg yerine ise dairenin müdür yardımcısı olan

“Fuat Uzkınay” getirilmiştir. Uzkınay konulu kurgu filmleri yerine I. Dünya Savaşı’nı anlatan film çekimlerine ağırlık vermiştir (Koçak, 2018, s. 103).

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı’ndan Mondros Ateşkes Antlaşmasını imzalayarak çekilmiştir. Mondros Ateşkes Antlaşmasının imzalanmasıyla antlaşma maddelerini uygulamaya koyan İtilaf Devletleri Osmanlı topraklarında işgallere başlamıştır. Bu antlaşmayla birlikte Osmanlı ordusu dağıtılmış, tüm haberleşme ve ulaşım ağlarına el konulmuş ve Osmanlı Devleti ekonomik açıdan kısıtlanmıştı. Hükümetin işgallere karşı sessiz kalması sebebiyle direnmeye başlayan halk Kuvayi Milliye ve direniş cemiyetlerini kurmuş, Mustafa Kemal’in 19 Mayıs 1919’da Samsun’a çıkmasıyla milli mücadele süreci başlamıştır. Mustafa Kemal’in Havza, Amasya, Erzurum, Sivas Kongreleriyle güçlendirdiği milli mücadele süreci Türkiye Büyük Millet Meclisinin de açılmasıyla kurumsal bir kimlik kazanmıştır (Kılıç, 2019).

Millî Mücadele sürecinde İtilaf Devletlerinin Mondros Ateşkes Antlaşması ile kısıtladığı Türk sineması, yetişmiş elemanların ve teknik malzemelerin olmaması sebebiyle de büyük oranda yabancıların yürüttüğü bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde sinema faaliyetleri özellikle başkent İstanbul’da devam etmiş, fakat İtilaf devletleri tarafından film içerikleri ve gösterim saatleri sıkı bir şekilde denetlenmiştir. Ayrıca İttifak Devletleri tarafından yapılmış tüm filmlerin gösterimleri de yasaklanmış sadece itilaf devletlerinin belirlediği filmlerin gösterimleri yapılmıştır. İşgal dönemlerinde yabancılar dışında film çekme işiyle uğraşan “Müdafaa-i Milliye Cemiyeti” tarafından Türk sinemasının ilk örneklerinden olan “Pençe, Casus ve Alemdar Mustafa Paşa” filmleri çekilmiştir. İtilaf Devletleri bu kurumu “Türk ordusu için filmler çektiği gerekçesiyle” imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasına aykırı olduğunu ifade ederek kapatmıştır. Birçok teknik malzemeyle birlikte ilk tarihi film denemesi olan “Alemdar Vak’ası- Sultan Selimi Halis” filmine gösterime girmeden İtilaf devletlerince el konulmuş ve film günümüze ulaşmamıştır (Erbay, 2022, s. 70). Mondros Ateşkes Antlaşması hükümlerince itilaf devletleri tarafından cemiyetin faaliyetlerine son verilmesi üzerine cemiyetin malzemelerinin İtilaf devletlerinin eline geçmemesi için malzemeler “Malul Gaziler Cemiyeti”ne devredilmiştir (Duruel, 2002, s. 13). Bu cemiyet tarafından “Mürebbiye” ve “Binnaz” adıyla iki film çekilmiştir. Hatta “Binnaz” filmi “Osmanlılar döneminde çekilen ilk Osmanlı Filmi” olarak tarihteki

yerini almış ve Alemdar Vakası filminin tamamlanmamış olması nedeniyle ilk tarihi film olarak kabul edilmiştir. Cemiyetin film çekimleri konusunda faaliyetlerinin yavaşlaması üzerine kısa süreliğine “*Osmanlı Donanma Cemiyeti*” film çekimleri yapmış fakat malzemeler konusunda Malul Gaziler cemiyetiyle sorun yaşadığı için faaliyetlerini sona erdirmiştir (Özgüç, 2005 akt. Öztaş, 2007, s. 55, 56). “*Mürebbiye*” filmi zengin bir Osmanlı ailesinin yanına çalışmak için giren Fransız bir öğretmenin ailenin erkeklerini baştan çıkararak konakta neden olduğu kargaşayı ve batıya özentiliği eleştiren bir filmidir. Bu filmin çekimleri yapılırken İzmir işgal edilmiş ve ülkenin her yerinde protestolar ve mitingler yapılmaya başlanmıştı. Bu mitingleri ve protestoları çekmek amacıyla filmin çekimlerine de ara verilmişti. Daha sonra devam eden çekimlerde film tamamlanmış ve bir ay boyunca yayımlanmıştır. Fakat ülkenin işgal altında olduğu bu dönemde çekilen bu ilk sinema filmi Fransızları aşağıladığı gerekçesiyle gösterimi yasaklanmıştır. Millî Mücadele hareketleri bu yasaklama, baskı ve kısıtlamaların içerisinde Anadolu’da gittikçe büyümeye devam ediyordu (Özuyar, 2013, s. 159). Ama tüm yasaklama ve baskılara rağmen işgal yıllarında da sinema gösterimleri yapılmaya devam edilmiştir. Genel olarak baktığımızda sinemanın Türk topraklarına gelişinden başlayarak Cumhuriyete kadar devam eden süreçte genellikle askeri amaçlı kullanıldığını görmekteyiz. Cumhuriyet öncesi dönemde çekilen filmler daha çok yabancıların denetiminde olan sessiz ve renksiz belgesel filmlerinden oluşmaktaydı. Fakat kurtuluş savaşı ardından özel şirketlerin sayılarının artması ve edebiyat eserlerinin filmlere dönüşmesi üzerine Türk sineması cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren gelişme göstermeye başlamıştır (Erbay, 2022).

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında filmler hem cumhuriyet rejimini halka benimsetmek hem de inkılap hareketlerini nedenleriyle birlikte tanıtmak amacıyla bir eğitim aracı olarak görülmüştür. Özellikle bu dönemde okuma yazma oranının çok düşük olduğu düşünüldüğünde halkı bu doğrultuda eğitmenin en mantıklı yolunun sinema olduğu da görülmektedir. Henüz Kurtuluş Savaşı devam ederken sinemaya yönelik çalışmalar “*Malul Gaziler Cemiyeti*”ne devredilen malzemelerden yararlanılarak “*TBMM bünyesinde oluşturulan “Ordu Film Alma Daire Başkanlığı”* aracılığıyla yapılmıştır. İşgal kuvvetlerinin Anadolu’nun her yerinde yaptığı faaliyetleri filme çeken başkanlık bu filmleri toparlayarak “*İstiklal (İzmir Zaferi, 1922)*” belgeselini çekmiştir (Öztaş, 2007, s. 56). Bunun yanı sıra “*İzmir Zaferi, Dumlupınar Vekayii, İzmir Nasıl İstirdat Edildi, İzmir’in İşgali, İzmir’deki Yunan*

Fecayii, İzmir Yanıyor, Gazi'nin İzmir'e Gelişi ve Karşılması" gibi gerçek görüntülerin kurgulanmasıyla oluşturulan belgesellerde Türk tarih filmleri açısından önemli kaynaklardır. Bizzat devlet ve ordu tarafından desteklenen bu kuruluşa alternatif olarak kurulan ilk özel kuruluş "1921 yılında Kemal Film" olmuştur. Kurtuluş savaşı sırasında gerçek görüntüler ve kurgusal senaryolardan yararlanılarak bu dönemi anlatan filmler ve belgeseller çekmeye başlamışlardır. Bu dönemde çekilmiş en önemli belgesellerden biri de "Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın İzmit Cephesini Teftişi" filmidir (Gürsoy, 2005, s. 91, 92).

Türk Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından özellikle Kurtuluş Savaşı'nı anlatan ve tarihi konu alan filmleri işleyen çekimler yapılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda çekilen ilk Kurtuluş Savaşı filmi "Ateşten Gömlek (1923)" ikincisi "Ankara Postası (1928), ve üçüncüsü de "Bir Millet Uyanıyor (1932)" filmleridir. (Koçak, 2018, s. 110). Bu dönemde hem sinema alanında kalifiye elemanların olmaması hem de devletin filmleri kültürel bir politika haline getirmemesi gibi nedenlerden kaynaklı film çekimlerine yeteri kadar önem verilmemiştir. Bu yüzden Cumhuriyetin kuruluşunun onuncu yıldönümünde Türkiye'nin yaşadığı değişim ve gelişimleri anlatan bir film çekimi için Rusya'dan yönetmenler çağrılmış ve iki filme imza atmışlardır. Bunlardan "ilki ünlü Sovyet yönetmen Sergey Yutkevich ve Lev Oskarovich'in hazırladığı Türkiye'nin Kalbi Ankara" ikincisi ise "Esther Schub" tarafından mevcut belgelerin derlenmesiyle montajlanan "Türk İnkılabında Terakki Hamleleri" adını taşıyan tarihi filmlerdir (Çağlayan, 2003, s. 38). Bu örneklerin ardından 1948 yılına kadar özellikle kurtuluş savaşı temalı tarih filmleri çekilmemiştir. Bunun nedeni dostane bir dış politika benimseyen Türkiye Cumhuriyeti'nin savaş sonrası Türk-Yunan ilişkilerini düzenlemek istemesidir (Önder ve Baydemir, 2005). 1950 yılı itibarıyla II. Dünya savaşı etkisiyle filmlerde millet ve vatan vurgusu ön plan çıkmıştır. Bu vurguya istinaden Türk sineması da çalışmalara başlar ve "Yönetmenliğini Ferdi Tayfur'un yaptığı İstiklal Madalyası (1948) filmi ile on altı yıl aradan sonra ilk defa bir Kurtuluş Savaşı filmi çekilir" (Mersin, 2011, s. 36). 1968 yılına kadar filmlerin çekilmesine askeri malzeme ve askerlerle destek veren genel kurmay başkanlığının her türlü askeri yardımın yasaklandığını bildirmesi üzerine bu tarz tarihi filmlerin çekimleri giderek azalmış 1975 yılına geldiğimizde ise savaşları konu alan filmler neredeyse hiç çekilmemiştir. Daha sonra Yeşilçam ile birlikte gelişme göstermeye başlayan Türk sineması gerek

tarih gerek güncel konulara değinerek ve televizyon içerikleri ile de desteklenerek günümüze kadar varlığını yeniliklere adapte olarak devam ettirmektedir (Çağlayan, 2003, s. 39).

2.12 Avrupa’da ve Türkiye’de Film ve Dizilerin Eğitim Materyali Olarak Kullanılmaya Başlama Süreçleri

Sinemanın ilgi görmesi filmlerin eğitim amaçlı kullanılabileceği fikrini ortaya çıkarmış ve “*ilk defa 1907 yılında*” eğitimle ilgili filmler ortaya çıkmaya başlamıştır. İngiltere, Fransa, Almanya’da eğitim filmleri yayılmaya başlanmış, 1910 yılına gelindiğinde öncelikli askeri eğitim amaçlı olmak üzere Avrupa’nın farklı yerlerinde filmlerin materyal olarak kullanılmasına dair araştırma ve değerlendirmeler yapılmaya başlanmıştır (Safran, 2019, s. 336) I. Dünya Savaşı ardından geniş kitlelere ulaşma ve etkileme imkânı olan filmlerin eğitim amaçlı kullanımına dair yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır. Fransa, Rusya, İngiltere, ABD bu konuya dair önemli miktarlarda ödenekler ayırarak somut alt yapı çalışmaları planlamışlardır. Özellikle ABD çocukların I. Dünya Savaşı ardından değişen dünya düzenini konu alan filmlerin olumsuz etkilerine maruz kalmamaları için sadece bu konuyla ilgilenen ve filmleri araştırıp denetleyen kuruluşlar kurularak yanlış yönlendirilmelerin önüne geçmiştir. Güncel konulara dikkat çekmek, devletlerin ideolojilerini yansıtmak yanında bir propaganda aracı olarak da kullanılmıştır. Avrupa ülkeleri filmlerin eğitsel faktörlerinden yararlanmak amacıyla filmlerin eğitimde kullanılma yöntemlerini araştırarak çeşitli kurumlar oluşturarak film içeriklerinin eğitime uygunluğu, öğretmenlerin bu konuda eğitimi ve gerekli altyapı çalışmalarının oluşturulmasını planlayan çalışmalar yapmışlardır (Kurtdaş, 2021). II. Dünya Savaşı ardından yaygınlaşan eğitimde film kullanımı, eğitim kalitesini arttırmaktadır. Hatta bu dönemde yapılan filmlerin içerikleri eğitim ve öğretimi destekleyecek şekilde planlanmıştır (Kaya, 2021). Özellikle bu dönemden sonra tarih alanında yapılan filmlerin sayısı artmaya başlamış ve hatta “*1916’da The Briht of a Nation (Bir Ulusun Doğuşu (1915))*” ismindeki tarihi filmin gördüğü ilgiden kaynaklı yönetmeni “....Griffith, öğrencilerin on yıl içerisinde tarih derslerini, tarih kitapları okumaktan çok tarihi olayları konu edinen filmlerle öğrenebileceğini öne sürmüştür” (O’Connor, 1987). Eğitimde film kullanımının temelinin eskilere dayandığı görülürken, konu ile ilgili araştırmaların artmasıyla birlikte 20. yüzyıldan

itibaren planlı bir şekilde eğitim programlarına dahil edildiğini görmekteyiz (Safran, 2019, s. 337).

Sinematografin Osmanlı Devleti'ne geldiği yıllardan itibaren yoğun ilgi görmesi ve zamanla her evde bir Sinematograf olmaya başlaması üzerine devletin önde gelenleri ve aydın kesim filmlerin ahlak eğitimi ve öğretim faaliyetlerini destekleyecek bir araç olarak katkı sağlayacağını düşünmüşlerdir. Bu doğrultuda “29 Mart 1903 tarihinde yayımlanan Sinema Nizamnamesinde” eğitim ve öğretim faaliyetlerine katkı sağlayacağı üzerinde duran maddelere yer vermişlerdir. Bu nizamname ile film yapımcılarının çiftçilere tarım, ailelere çocuk bakımı gibi konularda örnek olacak ve aile yaşantısının önemi üzerinde durarak yeni gelişimleri halkla paylaşacak bir şekilde film içeriklerinin yapılmasını belirlemişlerdir. Taşınması ve gösterimi konusunda pratik olan sinematografin okullarda öğretmenler tarafından da kullanılmaya başlanarak eğitim ve öğretim faaliyetleri içerisine de dahil edilmişti. Gösterim yapılan sinematograf makinesinin ileri geri giden kolu sayesinde derste kullanılan resmin gösterilmesi istenen ayrıntıları üzerinde durma imkânı da olmuştur. Ayrıca bilimsel ve öğretici filmlerle dersler daha eğlenceli bir şekilde işlenmiştir (Özuyar, 2013, s. 173).

Ülkemizde filmlerin eğitim materyali olarak sistemli bir şekilde kullanılmaya başlandığı dönemler ise 1950’li yıllardır. Bu dönemde çıkan “Film ve Öğretim” dergisi filmlerin eğitimdeki rolünü, bu doğrultuda yurt dışında yapılan çalışmaların yararlılıklarını ve filmlerle alakalı eğitim sistemimizdeki eksikleri içeren yazılar yayınlamıştır. Bu eksiklik doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı harekete geçerek eğitim içeriklerinin oluşturulması ve çoğaltılarak tüm eğitim kurumlarına ulaştırılması amacıyla “Öğretici Film Merkezi” kurmuştur. “Bu kurumun meydana getirilmesi, 1950’de UNESCO’nun aracılığıyla Türkiye’ye gönderilen Avusturyalı Prof. Hübl’ün çalışmalarıyla başladı. Federal Avusturya Millî Eğitim Bakanlığı Okul Filmleri Servisi Müdürü olan Prof. Hübl, yardımcısı kameracı Walter Stotzner’le birlikte birkaç kere Türkiye’ye hazırlıklar yaptıktan sonra, Öğretici Filmler Merkezi, 1951 Ekimi’nde Ankara’da Yapı Enstitüsü Müdürlüğüne bağlı ayrı bir yapıda çalışmalarına başladı” (Özön, 2010, s. 212, 213). 1960’lara gelindiğinde eğitim içerikli filmler üretilerek dikkat çekici seslendirmelerle çalışmalara devam edilmiştir. Radyo üniversitesinin açılmasıyla merkez ilk olarak “Film Radyo Grafik Merkezi” adını daha sonra televizyonların eğitim içerikleri üretmeye başlamasıyla “Film-

Radyo ve Televizyon Eğitim Merkezi” adını almıştır. Bu merkez sadece örgün eğitim faaliyetlerini değil ayrıca uzaktan eğitim faaliyetlerini de destekleyerek 1992 yılında *“Açık Öğretim Lisesini”* kurmuştur. 1998 yılına gelindiğinde *“Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü”* adını alan merkez günümüzde *“Millî Eğitim Bakanlığı bünyesindeki Eğitim Materyalleri Üretim Dairesi Başkanlığı”* bünyesinde eğitim içerikli filmler üretmeye devam etmektedir (Yakar, 2013, s. 28, 29).

Televizyonun bir eğitim aracı olarak kullanılması ise II. Dünya Savaşı sırasında ABD’nin askeri eğitim faaliyetlerinin planlanması için eğitimin önemli isimleri olan *“Robert Gagne ve Leslie Briggs”* görevlendirmesiyle başlamıştır. Bu süreçten sonra televizyonun eğitim yönündeki yararlılıkları görülmüş ve televizyon sadece eğlenmek değil, eğitmek amacıyla da kullanılmaya başlanmıştır (Levin ve Hines, 2003 akt. Özelçi ve Yılmaz, 2021, s. 11). *“Amerika Birleşik Devletlerinde 1932-1939 yılları arasında Iowa State Üniversitesi’nde eğitsel içerikli programlar gerçekleştirilmiş ve 1953 yılında Texas’ta düzenli bir şekilde eğitsel içerikli yayınlara başlanmıştır”* (Aziz, 1981, s. 54 akt. Kandemir, 2019, s. 21). Televizyonun eğitim amaçlı kullanımıyla geniş kitlelere ulaşılma imkanı bulunmaktadır. Bu sebeple eğitimin istendik hedeflerinin kitlenin dikkatini çekecek bir planlamanın içine dahil edilerek sunulması önemlidir. Bu doğrultuda 1968 yılı itibariyle Türkiye’de yayına başlayan televizyon yalnızca iletişim amaçlı değil, eğitim amaçlıda kullanılmaya başlanmıştır. Günlük ve temel yaşam becerileri üzerine bilgilerin aktarıldığı televizyon yayınları sayesinde eğitimin fonksiyonu geniş kitlelere yayılarak eğitimde tamamlayıcı bir işlev görevi de üstlenmiştir (Ekici ve Yıldırım, 2016). *“1981 yılında”* okuma yazma eğitimlerini televizyon üzerinden yaygınlaştırmak amacıyla *“Televizyon Okulu”* programları yapılmaya başlanmıştır (Şahin, 2021, s. 101). Türkiye’de de eğitim amaçlı ilk televizyon kanalı *“31 Ocak 2011”* yılında *“Yaşam Boyu Öğrenme”* sloganıyla, (TRT, 2011 akt. Çınar ve Çakır, 2011, s. 2042). *“...Anadolu Üniversitesi ve Türkiye Radyo Televizyon Kurumu işbirliği ile kurulan TRT Okul...”* olmuştur (Küçükcan, 2016, s. 169). 22 Şubat 2019 yılında TRT Okul yayınları sona ererek, TRT Çocuk olarak devam etmiştir. 22 Mart 2020 yılında ise Covid-19 Pandemi süreci sebebiyle uzaktan eğitim faaliyetlerine destek olmak amacıyla TRT EBA kurulmuştur (*“TRT Okul”*, 2022).

2.13 Tarihi Film, Dizi ve Belgesellerin Tarih Derslerinde Kullanım Şekilleri

Sinema ve televizyonun eğitim amaçlı içerikler üretmeye başlaması farklı alanlar için materyal oluşturmuş, bu durumda eğitim programlarındaki düzenlemelere yansıtılmıştır. Eğitim kademelerinin ilkokul seviyesinden başlayarak ortaokul ve lise seviyelerinde devam eden tarih öğretim programları eğitim alanında meydan gelen gelişmeler ve ihtiyaçlar doğrultusunda yenilenmektedir. Özellikle dünyada eğitim alanında yapılandırmacılık ekolünün yayılmasından etkilenen eğitim sistemimiz öğretim programımızda yeni değişiklikler yapılması konusunda adımlar atmıştır. Yapılandırmacılık ekolü doğrultusunda ilkokul, ortaokul ve lise kademelerindeki tarih öğretim programları yenilenmiştir. Bu programlar 2005-2006 eğitim öğretim yılında 1-2-3 ve 4. Sınıf kademelerinde 2006-2007 eğitim öğretim yılında 5-6-7 ve 8. Sınıf kademelerinde, 2007-2008 eğitim öğretim yılında 9-10-11 ve 12. Sınıf kademelerinde uygulanmaya başlanmıştır. Hazırlanan yeni eğitim programıyla öğrencilerin öğretimde etkili olması için tarih öğretiminin materyal kullanımının çeşitlenmesi ve bilhassa konuların somutlaştırılmasında filmlerden yararlanılması üzerinde durulmuştur (Demircioğlu ve Turan, 2020).

Gelişen teknoloji ile birlikte de öğretimi etkili ve kalıcı kılmayı amaçlayan çalışmalar hız kazanmıştır. Bunlardan biri olan Edgar Dale'nin Yaşantı Konisi öğretimin daha etkili ve kalıcı olmasını hedeflemesi amacıyla tarih öğretimine de katkı sağlayacak gelişmelerden biridir. Dale insanların yaparak ve yaşayarak deneyimlediği öğrenimlerin kalıcı olduğunu bu sebeple de öğretimde deneyimlerden yararlanılmasının faydalı olacağını belirtmiştir. Bu düşüncesini yaşantı konisini somut yaşantılardan başlatarak soyut yaşantılara doğru kademeli olarak öğretecek on bir basamakla ortaya koymuştur. Öğretimde somutlaştırmanın en temel unsuru olan görsel, işitsel, dokunsal materyal kullanımının öğrenmede etkili olduğunu özellikle vurgulamıştır (Yılmaz ve Tuncer, 2020).

Öğretmenler ve eğitimciler de materyallerini tasarlarken farklı öğrenme tarzlarına sahip olan öğrencilerin düşünme becerilerine hitap edecek şekilde planlama yapmalıdır. Çünkü bireyler öğrenme biçimleri olarak görsel, işitsel ve dokunsal öğelere farklı tepki vermektedir. Özellikle bu öğelerin bir arada kullanılmasının çok sayıda bireye ulaşmada etkili olacağı açıktır. Öğrenme biçimlerine bakıldığında özellikle göze ve kulağa hitap eden en etkili öğretim yöntemlerinin görsel öğeler olduğu görülmektedir. Çünkü görsellerle simgesel

kodlamalar yapan bireyin bilgiyi hafızada tutması kolaylaşır ve bilginin kalıcılığı artar (Demirezen ve Akhan, 2011).

Yapılan araştırmalarda “*Öğrendiklerimizin %83’ünü görme, %11’ini işitme, %3,5’ini koklama, %1,5’ini dokunma, %1’ini tatma yoluyla elde ettiğimiz belirtilmektedir*” (Çifçi, 2001, s. 169). Bu araştırmalarda gösteriyor ki görsel ve işitsel öğeleri destekleyecek materyaller tasarlanmasının etkili bir öğrenme sürecine katkı sağlayacağı açıktır. Görsel ve işitsel öğelerin bir arada kullanılarak öğretim programlarına dahil edileceği materyallerden biri de tarihi film, dizi ve belgesellerdir.

Demircioğlu ve Turan (2020) kitaplarında, etkili bir film gösterimi etkinliğinin 3 bölümden oluştuğunu açıklamaktadır. Bu bölümler ve film gösterimlerinde dikkat edilecek unsurlar şu şekildedir;

1) *Gösterim Öncesi*: Öğretmen kazanıma uygun film seçimini yaptıktan sonra filmi sınıfta göstermeden önce kendisi izler. Bunu yaparak hem derse hazırlık yapmış olacak hem de kazanıma ve öğrencinin seviyesine uygun olmayan öğelerin olup olmadığını kontrol edecektir. Sınıfta filmi dizi, belgeselin izletileceği malzemelerin çalışır durumda olduğu kontrol edilmeli, ders esnasında filmle birlikte kullanılacak ders kitabı, defter, film değerlendirme formu harita vb. malzemeler hazır bulundurulmalıdır. Filmle alakalı genel bilgiler verildikten sonra filmlerin kurgu kısımlarının olabileceği ve tamamen gerçekliği yansıtmayan kısımları olduğundan bahsedilmelidir. Öğrencilere filme dair notlar alabilecekleri ve bu notlarla bilgilerinin karşılaştırılmasının yararlı olacağı da aktarılmalıdır.

2) *Gösterim Sırası*: Film gösterilirken sahnelerin uzunluğu dikkat edilmeli, uzun bir film izletilecekse ders saati göz önünde bulundurulmalı ve ara ara film durdurularak bilgi verilmeli ya da gerekirse bazı sahneler tekrar izletilmelidir. Kazanıma uygun farklı film ve dizilerden kesitlerde izletilebilir.

3) *Gösterim Sonrası*: Film sonrası süreç materyalin ne kadar etkili olduğunu görmek için önemlidir. Çünkü izletilen filmde ne anlaşıldığı ya da anlaşılmadığının değerlendirilmesi konunun öğrenilmesinde etkilidir. Film Değerlendirme formuyla bilgileri ölçülebilir, soru cevap tekniği kullanılabilir, film öğrencilere yorumlatılabilir, filmde gördüğü dönemin kılık kıyafet, yaşam tarzı, ekonomisi ve insanlarına dair tahminlerde bulunmaları istenebilir (Demircioğlu ve Turan, 2020, s. 194, 195, 196).

Filmlerin kazanımı öğrenmede etkili olduğuna vurgu yapan Merkit (2021) ise çalışmasında filmlerin gösterimlerinin nasıl planlaması gerektiğinden ziyade ne zaman kullanılacağına vurgu yaparak tarih öğretiminde filmlerin kullanılmasının farklı yönlerine değinen planlamaya yer vermiştir. Bunlar:

1) *Ders Öncesi*: Konu öğrencilere anlatılmadan önce film sahneleri gösterilerek konu anlatımından sonra bilgilerini karşılaştırmaları istenebilir. Böylece konu anlatırken zihinlerinde oluşan imgeler filmlerle somutlaştırılma şansı bulur.

2) *Ders Sonrası*: Konu anlatımı ve değerlendirme süreci tamamlandıktan sonra film gösterimi yapılarak, bilgileriyle film sahnelerinin benzerlikleri, farklılıkları, abartıları, değiştirilmesi ve çıkarılması gereken kısımlar tartışılabilir. Böylece filmlerde bilgiyi görselleştiren öğrenci tartışma yöntemiyle de aktif bir şekilde konuların içine dahil olur ve kalıcı öğrenme sağlanabilir.

3) *Sahnelerin Tekrar Gösterimi*: Konu anlatılmadan önce film gösterimi yapılır, konu öğretmen rehberliğinde öğrenciler arasında değerlendirilir ve sonrasında sahneler tekrar izletilerek öğrencilerin bu konularla alakalı görüşlerini bildirmeleri istenir. Böylece öğrenciler değerlendirme yaptıkları konu ile ilgili fark edemedikleri ayrıntıları görme şansında bulabilirler. Ayrıca kazanıma ait aynı filmler gösterilebileceği gibi farklı filmlerde gösterilerek karşılaştırma yapılması istenebilir (Merkit, 2021, s. 17, 18).

Tarih öğretiminde film gösterimin planlanmasını benzer paydalara dayandıran araştırmalara yer veren Arslan (2008) da Woelders, (2007, s. 370)'in tarih gösterimini dört bölümde planlandığını aktarmıştır. Bu bölümlerden ilkinde film gösterilmeden önce öğretmen tarafından öğrencinin gösterilecek filmin kazanımına yönelik ön bilgileri kontrol edilerek filmin neden gösterileceği açıklanmalı ve filmde anlatılan kazanıma uygun sorulardan oluşan bir etkinlik kâğıdı hazırlanmalıdır. İkincisinde film gösterimi yapılırken öğretmen öğrencileri tartışmaya yönlendiren sorular sorarak filmin etkili bir şekilde izlendiğini kontrol etmeli, ek materyallerle gösterimi desteklemeli, anlaşılmayan bölümleri tekrar göstermeli ve öğrencilerin bilgileriyle film sahnelerini arasındaki ilişkiler kurmasını sağlamalıdır. Üçüncüsün de film gösterimden sonra kazanımın filme yansıyan önemli kısımlarının üzerinden geçilerek öğrencilerin yaptığı çıkarımları paylaşımları istenecektir. Dördüncü ve son bölümde ise değerlendirme yapılarak filmdeki bilgilerle farklı kaynaklardaki bilgiler karşılaştırılacak benzerlikler, abartılar, karşıtlar ve kurgular ortaya çıkarılacaktır.

Ulusoy (2014) öğretmenin ders materyali olarak film seçimi yaparken dikkat etmesi gereken noktalar olduğundan bahsetmektedir. İlk olarak öğretmen materyal olarak kullanacağı filmleri seçerken belli kriterler belirlemelidir. Çok sayıda olan tarih filmlerin konuya uygun olsa bile hedef ve davranışlara aykırı olabilecek kısımları olduğundan öğrenci için sakıncalı unsurlara dikkat edilmelidir. Filmler tarih kazanımlarına uygun içeriklerden seçilmelidir. Ayrıca öğrenci seviyesine uygun, açık ve anlaşılır olmalı, görüntü kaliteleri ve ses sistemleri iyi ayarlanmış olmalıdır. Filmlerin sürekli değil, doğru zaman dilimlerinde kullanılması materyalin amacının gerçekleşmesinde etkili olacaktır, tersi bir durum öğrencinin sıkılmasına neden olabilecektir. Öğretmenin belirlediği kriterler doğrultusunda hazırladığı film, dizi, belgesel kontrol listesinde aldığı notlarla filmin içeriğe uygun olup olmadığı, gözünden bir durumun kaçıp kaçmadığı ve düzeltilecek, çıkarılacak alanlar kontrol edilmelidir.

Demircioğlu (2007, s. 81), kazanıma ve eğitimin hedeflerine uygun olan her türlü filmin tarih öğretiminde kullanılabileceğini belirtmiştir. Tarih öğretiminde yararlanılacak filmlerden bazıları şunlardır:

- *Eğitimsel filmler.*
- *Çizgi filmler.*
- *Komedi filmleri.*
- *Reklâm filmleri.*
- *Belgesel filmler*
- *Dramatik filmler.*
- *Bilim kurgu filmleri.*
- *Arşiv filmleri.*
- *Resmi savaş filmleri.*
- *Amatör filmler.*
- *Haber filmleri.*

Bu filmlere ek olarak ayrıca aşağıda yer alan filmlerde konularını tarihten alarak tarih öğretiminde materyal olarak kullanılabilmektedir.

- *Biyografik Film*
- *Destan Film*
- *Kovboy Filmi*

- *Ağlatı Filmi*
- *Melodram Filmi*
- *Polisiye Film* (Özön, 1982, s. 160 akt. Çoban, 2011, s. 21).

Film, dizi ve belgesellerin materyal olarak kullanılmasının tarih öğretimindeki etkilerini ve önemini ortaya koyan çalışmalardan bazılarını inceleyecek olursak:

Türker ve Arslan (2008), Tarih dersinin öğrenciler tarafından ezber dersi olarak görüldüğünden sıkıcı bulunduğunu ve dersi dikkat çekici hale getiren materyallerin başında film gösteriminin yer aldığından bahsetmektedir.

Yakar (2013), filmlerin bilgiyi görselleştirmesiyle öğrencilerin dil gelişiminde, kendilerini ifade etmelerinde ve daha önce görmedikleri farklı dünyaların varlığından haberdar olmalarında etkili olduğunu belirtmektedir.

Demir ve Gezici (2018) filmlerle bilgileri ve sahneleri karşılaştırma fırsatı bulan öğrencinin üst düzey ve analitik düşünme becerisi kazanarak çok boyutlu bir bakış açısına sahip olabileceğine vurgu yapmıştır.

Özmen, Er ve Ünal (2014)'da tarihi filmlerin öğrencinin üst düzey düşünme becerilerini geliştirdiğini vurgulayarak, öğrencilerin bugünle geçmiş arasında bağlantı kurarak içinde bulunduğu zamanı algılamasını ve dönemsel düşünme becerisinin gelişmesine katkı sağlayacağını belirtmiştir.

Birden fazla duyu organıyla gerçekleşen öğrenmenin kalıcı öğrenmeyi sağladığını belirten Ocak ve Selimoğlu (2016) görsel ve işitsel duyarına hitap edilen öğrencilerin filmler sayesinde öğrenmesinin kolaylaştığını belirtmişlerdir.

Çatal (2011)'da tarih öğretiminde film kullanımının birden fazla duyu organına hitap etmesine vurgu yaparak bu durumun öğrencinin bilginin farklı boyutlarını keşfetmesini ve eleştirel bakış açısı kazanmasını sağladığını belirtir.

Ulusoy (2020), Tarihi filmler sayesinde insanların geçmişle gelecek arasında köprü kurarak kültürel bağların güçlendirilmesinde görsel bellek oluşturduğuna değinmiştir.

Tarih kazanımlarına yönelik hemen her konuda çekilmiş filmlerden yararlanılacağını belirten Okumuş (2020) tarihi filmlerin dersi eğlenceli hale getirerek akademik başarıya olumlu katkı sağladığından bahsetmektedir. Ayrıca filmlerin tarih derslerinde kullanımına yönelik yapılan yurt içi ve yurt dışındaki çalışmalara da yer veren Okumuş, filmlerin tarih öğretiminde kullanılmasıyla değer

oluşumu, tarihsel düşünme becerisi, millet olma duygusu ve farklı düşünme becerilerini geliştirdiğine dair yapılan çalışmalara da değinmiştir.

Öztaş (2008), tarihin geleneksel öğretiminin öğrencilerde önyargı oluşturduğuna ve bu önyargının uygun materyallerle desteklenmezse küçük yaştan başlayarak diğer seviyelerde devam edeceğine vurgu yapmış, filmlerle derslerin desteklenmesinin önemine değinmiştir. Filmlerden verim alınması için etkinliklerin kazanıma uygun ve planlı olmasına dikkat edilmelidir. Öztaş (2015), çalışmasında filmlerin tarih öğretiminde materyal olarak kullanıldığı dünya ve Türkiye'deki çalışmaları örnek göstererek öğrenci gelişimine çok boyutlu katkı sağladığından bahsetmektedir. Öztaş (2017) ise çalışmasında toplumun değer yargılarının kazanılmasında okul süreci ve materyallerin öneminden bahsederek filmlerle bu yargıların farkına vararak içselleştirmesinde etkili olduğunu belirtmiştir.

Ulusoy (2019), geçmişini yeniden canlandırma olanağıyla tarihçinin tıkanıdığı alanları doldurmada ve hafızanın diri tutulmasında tarihi filmlerin etkisine değinmiştir.

Yazıcı (2008), belgesellerin gerçeği yansıtan görseller olduğundan tarih öğretiminin pek çok konusunda yararlanılabilecek kaynaklar olduğundan bahsetmektedir.

Aktaş (2022), Öğrencilerin olaylara karşı bireysel kanaat geliştirmek amacıyla görmesi ve tanık olmasının öneminden ama doğru bir kanaat edinmesi içinde gerçekliğin görselliğinden yani belgesellerden yararlanılmasının öneminden bahsetmektedir.

Film ve dizilerin tarihin soyut ve yeri geldiğinde anlaşılmasının zor olduğu konularının somutlaştırılmasında en etkili materyallerden biri olduğunu belirten Kaya ve Günel (2015) tarih öğretimiyle birlikte sunulan film ve dizilerin öğrencilerin filmlerin anlamlarını kavrayarak bilinçli bir izleyici olmasını da sağladığını belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin filmlerin gerçeği yansıttıklarını düşündüklerinden dolayı öğretmenlerce seçilecek filmlerin kazanımlara uygun olmasının yanında tarihi bilgilerle de eşleşmesinin önemine değinmiştir.

Sidekli, Doğramacı, Yangın ve Daşdemir (2013) ders öğretiminde eğitim amaçlı kullanılan film ve belgesellerin akademik başarıya önemli ölçüde katkı sağladığından bahsetmektedirler.

Savaş ve Aslan (2014), geçmişin olaylarının sınıf ortamına yansımaya araç olan filmlerin yaşandığı dönemin, sosyal, kültürel, ekonomik imkanlarını görerek günümüzle bağlantı kuran öğrencinin akademik başarısına olumlu katkıda bulunduğundan bahsetmektedir.

Öztaşkın (2013)'a göre belgesel ve filmler sayesinde bilginin somutluğunun farkına varan öğrencinin öğrenmesi üzerindeki stresi azalır ve özgüveni yerine gelerek derse katılımı aktifleşir. Bu durumda öğrencinin ders başarısına olumlu katkı sağlar.

Arslan (2017), görsel ve işitsel materyaller olarak duyu organlarını uyaran filmlerle anlatılan dönemin bölümlere ayrılarak film kesitleriyle desteklenmesinin öğrenmeyi derinleştireceğine ve öğrencilere not tutma imkanı sağladığına değinmektedir.

Muratalan (2011), Tarihi filmlerin zaten son dönemlerde popüler olan film ve dizilere ilgilerinden kaynaklı olarak özellikle öğrenciler açısından önemli bir materyal olarak görüldüğünden bahsetmektedir. Ama bu durumda önemli olan tarihi konu alan film ve dizilerin öğrencinin dikkatini çekmesinin yanı sıra ders kazanımını öğrenmesini hedefleyen film seçimlerinin öğretmenler tarafından titizlikle planlanması gerektiğinin de üzerinde durmuştur.

Saral (2017) çalışmasında tarihi filmlerin eğitici ve zevkli materyaller olması yanında filmleri çeken kişilerin ideolojik fikirlerini barındırdığından öznelliği içeren materyaller olduğundan bahsetmektedir. Öğrenciler genellikle filmlerin içeriklerini sorgulanmadan doğru olduğunu kabul etmektedir. Bu sebeple öğretmenlerin materyallerin seçiminde kazanıma uygun kısımları alması ve zihinlerinde yanlış bilgi oluşumuna ortam hazırlayacak öznel öğelerin olmamasına dikkat edilmesi gerektiğine değinmiştir.

Araştırmalar gösteriyor ki tarihi film dizi ve belgeseller tarih konularını somutlaştırarak öğrenilmesini kolaylaştırmakta, filmlerle öğrenilen bilginin kalıcılığı artmakta, filmlerle öğrenen öğrencilerin akademik başarılarına katkı sağlamakta, dersleri eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmekte ve filmler öğrencilerin derse karşı olumlu tutum geliştirmesine yardımcı olmaktadır.

2.14 Tarihi Dizi, Film ve Belgesellerin Yararlılıkları

Tarih öğretiminde kullanılan filmlerin öğrenim sürecine sağladığı yararlardan bazıları şunlardır;

- Öğrenilen konuyu somutlaştırır.
- Derse dair olumlu tutum geliştirir.
- İlgi çekici ve zevklidir.
- Öğrenmeyi kalıcı kılar.
- Öğrencinin dil ve duygu gelişimine katkı sağlar.
- Merak uyandırır (Demircioğlu, 2020).
- Öğrencilerin analitik düşünme becerilerine katkı sağlar.
- Öğrencinin farklı dönemlerdeki yaşam biçimleri hakkında bilgi sahibi olması sağlar.
- Öğrencinin dönemseller farklılıkların farkına varmasına yardımcı olur. (Ulusoy, 2014).
- Milli değerlerin kazanılmasına destek olur.
- Öğrencinin empati kurmasına yardımcı olur.
- Öğrencinin konuyu anlamlandırması kolaylaştır.
- Geçmişte yaşayan atalarıyla bağlar kurarak aidiyet duygusunun gelişmesine katkı sağlar.
- Millet ve vatan bilincinin oluşmasına katkı sağlar.
- Öğrencilerin kültürel öğeleri görerek içselleştirmesine ve aktarmasına katkı sağlar (Özkoçak, 2015).
- Ders kitapları ve düz anlatıma oranla dersi canlı kılar.
- Özellikle arka planı verilmeyen savaşların işlendiği konularda öğrencilerin savaşın arka planını görmesine destek olur.
- Öğrencilerin farklı dönemlerdeki toplum, mimari, ekonomi, moda, gelir düzeyleri hakkında bilgi sahibi olmasını sağlar.
- Öğrenciler öğrendikleri bilgilerle filmi karşılaştırarak çıkarımlarda bulunabilir.
- Öğrenciyi derse karşı motive eder.
- Derse heyecan katar.
- Dersi eğlenceli hale getirir.

- Sürükleyicidir.
- Tekrarlanma imkânı olması sebebiyle anlaşılmayan alanların gözden geçirilmesine destek olur (Arslan, 2008).
- Geçmişle bugün arasında bağlantı kurulmasını sağlar.
- Farklı duyu organlarına hitap ederek derse karşı ilgiyi artırır.
- Akademik başarıya katkı sağlamaktadır (Kırhan, 2019).
- Öğrenciye eleştirel bakış açısı kazandırır.
- Öğrencinin yorumlama kabiliyetinin gelişmesine katkı sağlar.
- Öğrenciyi araştırmaya yönlendirir (Savaş ve Arslan, 2014).
- Zihinsel becerilerini geliştirir.
- Tarihi olayları belli bir düzene koymasına yardımcı olarak kronolojik bilgi sahibi olmasına destek olur.
- Not alma imkanı sunar (Demircioğlu, 2007).
- Eğitim almamış, okuma yazma bilmeyen kişilerinde tarihi anlamasına ve ilgi duymasına katkı sağlar (Öztaş, 2008).

2.15 Tarihi Dizi, Film ve Belgesellerin Sınırlılıkları

Tarih öğretiminde kullanılan filmlerin birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları;

- Tarih derslerinde kullanılan filmlerle yapılan öğretimde öğrenci derse dahil edilmediği sürece öğrenmede pasif kalabilir.
- Film içerikleri öğrencilerce farklı yorumlanabilir ve bu durum öğrencinin kazanıma dair önyargı oluşturmaya neden olabilir.
- Her film sınıftaki tüm öğrencilere hitap etmeyebilir ve öğrencilerin dikkatini çekmeyebilir (Okumuş, 2020).
- Film için ön planlama yapılması, filmin izlenerek uygun olan sahnelerin belirlenmesi sebebiyle zaman ayrılması gereken bir etkinliktir.
- Film ile tarih arasındaki bağlantıları veren öğretmen filmi sıklıkla kesmesi öğrencilerin filme adapte olmasını engelleyebilir.
- Ortamın karanlık olmasından kaynaklı öğrencinin not tutması zorlaşabilir.
- Film sürelerinin uzunluğu öğrencinin sıkılmasına neden olabilir.

- Film içeriğinin kazanıma uygun olmasına karşın öğrencilerin dikkatini çekecek unsurlar içermemesi filme ilgisiz kalmalarına neden olabilir
- Film gösterimi, ilerletilmesi, sahnelerin tekrarlanması belli bir teknik yeterlilik gerektirmektedir, bu yeterliliğe sahip olunmaması etkinliğin istenilen sonuçlarına ulaşmamasına neden olmaktadır (Sarıtış, 2013).
- Filmler ders kazanımına uygun olmasına rağmen öğrenci seviyesine uygun olmayabilir.
- Her kazanıma uygun film bulmak zor olabilir.
- Öğrenci konu ile film arasında bağlantı kuramayabilir.
- Film günlük plan dahilinde ders saatlerinde verilemeyecek kadar uzun olabilir.
- Filmin gösterileceği altyapı ve teknik araçlar her sınıfta olmayabilir.
- Öğretmenin filmi önceden izlememesi öğrencilerin uygunsuz sahnelerle karşılaşmasına neden olabilir (Muratalan, 2011).
- Öğrenciler filmlerle kazanımlar arasında bağlantı kuramayabilir.
- Filmlerde kurgusal olayların olması ve öğrencilerin filmlerdeki her olayı gerçek tarih olarak kabul etmesinden kaynaklı olarak yanlış öğrenme gerçekleşebilir (Çoban, 2011).
- Öğrenci düzeyine ve yaş grubuna (özellikle küçük yaş gruplarına) uygun olmayan filmler öğrencinin psikolojisini olumsuz etkileyebilir (Ocak ve Selimoğlu, 2015).
- Alt yazılı film gösterimlerimde öğrencinin altyazıyı okuyup aynı anda filmi takip etmesi zor olabilir (Merkit, 2021).
- Filmlerin materyal olarak değil de boş zaman geçirmek ve eğlenceli bir aktivite olarak görülmesi öğrenmeyi olumsuz engelleyebilir.

Akın (2020) çalışmasında Stradling çalışmasından yararlanarak öğretimde kullanılacak film, dizi ve belgesellerin sınırlılıklarını şu başlıklar altında sıralamıştır:

“Uygun malzemeye erişmenin zorluğu”

“Zaman problemi”

“Etkinliklerin önceden planlanması gerekliliği”

“Olaylar arasında bağlantıların kurulmayışı”

“Propaganda amaçlı filmlerin kullanılabilmesi”

“Gerçek ve kurmaca ayrımının yapılamaması”

“Filmleri ders kitabı gibi düşünme”

“Kronoloji yanlışlıkları”

“Gösterim ortamından kaynaklanan sorunlar”

“Kaynakların belirtilmemesi” (Stradling, 2003, s. 236-237 akt. Akın, 2020, s. 39, 40).

Bölüm 3

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, araştırmanın evreni ve çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin analizine dair bilgiler yer almaktadır.

3.1 Araştırmanın Deseni

Araştırmada, ön test son test ölçümlü, deney ve kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Tarihi film, dizi ve belgesellerin T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine dair etkisini araştırmak amacıyla, bir sınıfta filmlerle desteklenen, diğer sınıfta ise geleneksel anlatım yöntemiyle yapılan öğretimin öğrenci başarı ve tutumuna etkisi karşılaştırılmıştır. “*tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak*” yapılan öğretimin uygulandığı öğrenci grubu (deney grubu) ile geleneksel sözlü anlatımın uygulandığı öğrenci grubunun (kontrol grubu) başarı, tutum puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığına bakılmıştır.

3.2 Araştırmanın Evreni ve Çalışma Grubu

Bu çalışma 2022-2023 eğitim öğretim yılı I. Ders döneminde İstanbul ili Pendik ilçesinde bulunan özel bir ortaokulun 8. Sınıf öğrencilerini kapsamaktadır. Uygun örnekleme yöntemi ile bir okulun 8.sınıf şubelerinden iki sınıf seçilerek deney (24 kişi) ve kontrol grupları (24 kişi) oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken sınav grubu olmalarından kaynaklı uygulanmış tüm LGS sınavları doğrultusunda akademik başarıları yakın olan iki sınıf belirlenmiştir. Araştırmanın hedeflerine yönelik belirlenen kitlenin araştırmanın amacına hizmet edeceği düşünüldüğünden örnekleme yöntemine gidilmiştir. Araştırma uygulayıcının çalıştığı eğitim kurumunda gerçekleşmiş olduğundan “kolayda örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin amaca hizmet eden potansiyeli örnekleminin olasılıksız (amaçlı) örnekleme yönetimi olduğunu göstermektedir (Baltacı, 2018).

Araştırmaya katılan öğrencilerin demografik değişkenlerine ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 2

Katılımcıların Genel Özellikleri

Demografik özellikler		N	%
Cinsiyet	Kız	21	43,8
	Erkek	27	56,3
Anne eğitim	İlkokul	2	4,2
	Ortaokul	3	6,3
	Lise	11	22,9
	Üniversite	27	56,3
	Lisansüstü	5	10,4
Baba eğitim	İlkokul	0	0
	Ortaokul	2	4,2
	Lise	11	22,9
	Üniversite	30	62,5
	Lisansüstü	5	10,4
Kardeş sayısı	Yok	10	20,8
	1	29	60,4
	2	9	18,8
Gelir düzeyi	Düşük	0	0
	Orta	28	58,3
	Yüksek	20	41,7
Sözel dersi sevme	Evet	33	68,8
	Hayır	15	31,3
Tarihi, dizi film ve belgesel izleme	Evet	32	66,7
	Hayır	16	33,3
Araştırma grupları	Deney grubu	24	50
	Kontrol grubu	24	50

3.3 Veri Toplama Araçları

8. sınıf öğrencileriyle yapılan araştırma kolayda örnekleme yönteminden yararlanarak oluşturulan 24 kişilik iki ayrı sınıfta uygulanmıştır. Toplam 48 kişilik bir çalışma grubundan oluşmaktadır. Deney ve kontrol grubu olarak 2 ayrı sınıftan oluşan gruplardan deney grubunun ders anlatımı tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenirken, kontrol grubuna yalnızca düz anlatım yapılmıştır. Çalışma uygulamadan önce, öğrencilere başarı testi ve tutum ölçeği uygulanmış, 3 haftalık süre sonunda bu testler aynı gruplarda tekrarlanmıştır. Başarı testinin

değerlendirilmesinde ön test son test ölçümleri yapılmıştır. Analiz yorumlamalarında t- testinden faydalanılmıştır. Karşılaştırılan grupların sayı ve özellikleri eşitlenerek farklı faktörlerden etkilenilmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Verilerin toplanması için ayrıca demografik bilgi formu ve Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine yönelik tutum ölçeği de kullanılmıştır.

Çalışmanın veri toplama sürecinde nitel ve nicel verileri içine alan bir karma araştırma yapılmıştır. Çalışma verilerinin elde edilmesinde kullanılan başarı testi ile nicel veriler, tutum ölçeği ile de nitel verilerin elde edilmesi gerçekleşmiştir.

3.3.1 Başarı testi. Başarı testi uygulanan grupların sınavları 25 puan üzerinden değerlendirilerek ön test son test ölçüm analizleri hazırlanmıştır. Geleneksel yöntem uygulanan ve tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen sınıflarda yapılan ön test ve son test ölçümlerinden yola çıkarak sınıflar arasındaki anlamlı farklılıklarının olup olmadığı değerlendirilmiştir. Analizler için SPSS paket programı kullanılmıştır. Ön test ve son test ölçümleri için, 3 haftalık süreçte işlenen ve 2022-2023 MEB 8. Sınıf T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan “*Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi*” kazanımına yönelik başarı testinin oluşturulmasında Milli Eğitim Bakanlığı Çıkmış OKS-SBS-TEOG-LGS-İOKBS sınavı sorularından faydalanılmış ve sorular Milli Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme sitesi üzerinden 2 Sosyal Bilgiler 2 tarih branş öğretmeni tarafından ayrı ayrı kontrol edilerek kazanımlara yönelik oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca başarı testinden sınav grubu olan 8. Sınıf öğrencilerinin rutinine işleme imkanı olması ve sınav sürecine katkı sağlayacağı düşünüldüğünden uygulamada veri toplama aracı olarak yararlanılmıştır.

3.3.2 Tutum ölçeği. Öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumlarını belirlemek için Erdil (2007) tarafından geliştirilen tutum ölçeği kullanılmıştır. Geleneksel yöntem uygulanan ve tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen sınıflarda yapılan ön tutum ve son tutum ölçümlerinden yola çıkarak sınıflar arasındaki anlamlı farklılıklarının olup olmadığı değerlendirilmiştir. Tutum ölçeği “*5’li derecelendirme sistemi*” kullanılarak oluşturulmuştur. Öğrencilerin T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine dair tutumlarını ölçmek amacıyla 25 maddeden

oluşmaktadır. Ölçek “Kesinlikle Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Kesinlikle Katılmıyorum” (1)” ifadelerine göre değerlendirilmiştir. Olumsuz yanıtlar en düşük puanla değerlendirilirken, olumlu yanıtlar en yüksek puandan değerlendirilmiştir.

3.3.3 Demografik bilgi formu. Araştırmacı tarafından hazırlanan, araştırmanın uygulandığı grupların kişisel bilgilerinin ve tarihi dizi, film ve belgeseller ile sözel derslere dair fikirlerine yönelik soruların yer aldığı ve araştırmaya başlamadan önce öğrencilere uygulanan bilgi formudur. Bilgi formunda öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıfı, anne-baba eğitim durumları, oturduğu semt, kardeş sayısı soruları bulunmaktadır.

Tablo 3

Veri Toplama Araçları ve Uygulanma Süreçleri

Grup	Veri Toplama Araçları	Uygulama öncesi	Uygulamadan 3 hafta sonrası
Deney	Demografik Form	Demografik Form	
Kontrol	Başarı Testi	Başarı Testi	Başarı Testi
	Tutum Ölçeği	Tutum Ölçeği	Tutum Ölçeği

3.4 Uygulama Süreci

2022-2023 eğitim öğretim yılı 8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi yıllık planı kapsamında çalışmanın konusuna karar verilerek uygulamanın yapılacağı tarih aralığı ve ders saati belirlenmiştir. Uygulamanın konusu, konu bütünlüğünün sağlanması amacıyla “*Kuvâ-yı Millîye’nin oluşum sürecini ve sonrasında meydana gelen gelişmeleri kavrar*” kazanımından başlayarak “*Millî Mücadele’nin hazırlık döneminde Mustafa Kemal’in yaptığı çalışmaları analiz eder*” kazanımına kadar olan kısımları kapsamaktadır. Yıllık plan doğrultusunda beş ders saatini kapsayacak olan uygulama 31 Ekim haftası başlayıp, 21 Kasım haftası sona erecektir (MEB, 2022).

Kronolojik bir sıralamayla peş peşe ilerlemesi gereken tarih öğretiminde konular ilerleyen sınıf seviyelerinde birbirlerine eklenerek ve tamamlanarak devam eder. Öğrencinin öğrenme düzeyi ve seviyesi göz önünde bulundurularak anlama ve algılama kapasitelerine uygun olarak konular giderek ayrıntılandırılmaktadır. Böylece benzer konular ilk öğrenimlerinden sonra başka bir seviyede işlendiğinde

yenilenen yeni öğrenmeye alt yapı oluşturmaktadır. Belli aralıklarla yenilenen konularla öğrenmede kalıcılık sağlayan bu yaklaşım sarmal olarak nitelendirilmektedir (Kılıç, 2019). Tarih öğretiminde sarmal olarak hazırlanan müfredatla 8. Sınıf İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde ““Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi” olarak yer alan kazanım 4. Sınıfta “Bir Kahramanlık Destanı: Milli Mücadele” konusu olarak yer almaktadır ve bu durumda araştırmanın konusuna karar verilmesinde belirleyici unsur olmuştur (MEB, 2018).

Konunun belirlenmesinin ardından Ekim ayının ilk haftası itibariyle araştırmanın temel unsuru olan tarihi dizi, film ve belgesellerin karar verilen konu ve öğrenci seviyesine uygun olarak belirlenmesi adına benzer konuları işleyen Tokgöz 2022, Öztaş 2007 gibi araştırmacıların çalışmalarında yer verdikleri kaynak ve filmler ile birlikte Demircioğlu ve Turan 2020 kitabı örnek plan içeriği ve film kontrol listesinden faydalanılmıştır. Bu araştırmalara ek olarak uzman görüşleri üzerinden yapılan araştırmalar neticesinde kazanıma uygun olan filmleri kapsayacak şekilde bir film listesi oluşturulmuştur. Bu listede bulunan filmler alanında deneyimli 2 Sosyal Bilgiler ve 2 Tarih öğretmeninde görüşleri alınarak belirlenmiştir.

Hedefe uygun planlı bir ilerleme kaydetmek amacıyla 5 ders saati için kontrol ve deney grubu sınıfları adına eklerde yer alan ders planları hazırlanmıştır. Aynı şekilde araştırma verilerini elde etmek amacıyla demografik form, akademik verileri elde etmek için başarı testi, tutumsal verileri elde etmek için tutum ölçeği, film değerlendirme formu ve etkinlik çıktıları alınarak uygulamaya hazır şekilde gruplandırılmıştır. Ayrıca sınıf tüm öğrencilerin filmlerin yansıtılacağı ekranı görebileceği şekilde düzenlenmiştir.

Araştırmanın ön başarı testi ve ön tutum ölçeği ile birlikte demografik formlar hem kontrol hem deney gruplarında öğretim etkinliği gerçekleşmeden önce uygulanmıştır. Kontrol ve deney grupları adına hazırlanan ders planları doğrultusunda her iki sınıfta da ders sunumları, resim, sınıf tahtası, harita ve ders kitaplarından yararlanılarak ders anlatımları yapılmış ve müfredattaki kazanımına yönelik bilgiler öğrencilerle paylaşılmıştır. Kazanımları anlatırken öğrencilerde gerçeklik algısını yaratmak ve anlamlı imgeleme oluşturmak amacıyla konu içeriğinde bahsedilen kişilerin fotoğrafları kontrol ve deney gruplarına gösterilmiştir,

çünkü sunumlarda resimlerde yer almaktadır. Daha sonra gerçeklik algılarını oluşturmak amacıyla resimleri gösterilen deney grubuna kazanım anlatılırken belgesellerden ve gerçek görüntülerden kesitler gösterilmesine dikkat edilmiştir. Ardından her iki sınıfta da kazanıma yönelik etkinlik kağıtları çözdürülmüştür. Geleneksel yöntemle ders işlenen sınıfta düz anlatıma ek olarak herhangi bir izletme faaliyeti yapılmamıştır. Tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen deney grubuna izletilecek örnekler “*Vatanım Sensin*” dizisi, “*Dersimiz Atatürk*” filmi, “*Tarık Buğra Küçük Ağa*” dizisi, “*TRT Arşiv Belgeselleri*” ve “*BBC Türkçe Atatürk: Türklerin Babası*” belgeselleri, şehir tanıtım videoları ve müzelerden yararlanılarak belirlenen kısa kesitler üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Deney grubuna beş ders saati üzerinden uygulanan ders planının içeriği aşağıdaki gibidir:

Kazanımın aktarılacağı birinci ders saatinde deney gruplarında ilk kazanım olan Kuvayı Milliye konusu anlatırken “*Küçük Ağa*” dizisinden kısa kesitler ders içeriğine göre anlatılmıştır. Özellikle başlangıçta anlatımla birlikte gösterilen kesitin uyum sağlaması sözel olarak ifade edilen konuların film aracılığıyla canlandırıldığına şahit olan öğrencileri etkileyerek merak uyandıracak ve öğretim materyallerine dair ilgilerini arttıracaktır. Ardından zaman ve sınıfın konuya ilgisine göre o dönemden kalan eserlerin sergilendiği müzelerden örnekler gösterilerek tarihsel empati yapmaları sağlanmış ve kazanıma yönelik şarkılar dinlettirilmiştir. Böylece öğrenciler tarihin pek çok alana kaynak sağladığını ve önemini kavraması konusunda da bilgi sahibi olmuşlardır. Film gösterimleri ardından öğrencilere sorular sorularak kazanımın içine çekilmiş ve tartışma ortamı oluşturulmuştur.

Uygulamanın yapıldığı ikinci ders saatinin ilk kazanımı olan “*Mustafa Kemal’in Samsun’a çıkışı*” konusu anlatıldıktan sonra ekte bulunan ders planında yer alan olaya pek çok açıdan birinci elden kaynak oluşturarak şahitlik eden İsmet Paşa ile yapılan bir röportajın gerçek görüntülerinden oluşan belgesel izletilmiştir. İkinci dersin devamında genelgelere yönelik genel bir bilgilendirme yapıldıktan sonra konuya yönelik ayrıntılara girilmeden genelgelerin yapıldığı şehirler haritada gösterilmiş, kendi haritalarından incelemeleri sağlanmış ve sonrasında eski gerçek görüntüler ve yeni görüntülerin yer aldığı şehir tanıtım videoları izlettirilerek milli mücadele şehirleri konusunda öğrencilerin bilgi sahibi olmaları sağlanmıştır. Ayrıca böylece öğrencilere bölgesel ve kazanıma yönelik sorular sorularak disiplinler arası

öğrenme gerçekleştirilmiş ve zaman içerisinde şehirlerde meydana gelen değişimlere yönelik düşünceleri, konu üzerine fikirlerini belirtmeleri sağlanmıştır. Ardından ekte etkinlik örneği olarak bulunan etkinlik çalışma kağıdı uygulanmıştır. Kağıtlar değerlendirildiğinde 24 kişilik sınıftan yalnızca 3 öğrencinin iki şehrin yerleri belirlemede sorun yaşadıkları analiz edilmiştir.

Uygulamanın üçüncü ders saatinde genelgelere yönelik ayrıntılı anlatımlar yapılmaya başlanmıştır. Havza genelgesi ile başlayan süreç aktarılırken konu anlatımı yapıldıktan sonra “*BBC Türkçe Atatürk: Türklerin Babası*” belgeselinden kısa bir kesit gösterilmiş, dersimizin genel kültür dersi olduğu ve yaşamları boyunca belirli dönemlerde karşılaşabilecekleri kazanımlar olduğu vurgusuna yönelik ilgili kazanımı da içine alan ve belgesellerle desteklenen haber bülteninden kısa bir kesit gösterilerek direnişin rotası güncel kaynaklarla harmanlanarak aktarılmıştır. Ders sonrası soru cevap yapılarak öğrencilerin kazanıma yönelik bilgileri değerlendirilmiştir.

Dördüncü ders itibarıyla işlenmeye başlayan Amasya Genelgesi, Erzurum Kongresi konularının aktarılması ardından “*Vatanım Sensin*” dizisinden kesitlerle ders desteklenmiştir. Öğrencilere Erzurum Kongresinden önce askerlik mesleğinden istifa eden Mustafa Kemal’in yerinde olsaydınız nasıl bir yol izlerdiniz? sorusu sorularak bu konudaki görüşleri alınmış, gerçekleştirilen bu tartışma ortamıyla öğrenci kazanım içerisinde tutularak öğrenmesi desteklenmiştir. Öğrencilerin gösterimleri yapılan dizi, film ve belgesellerle alakalı notlar almaları belirtilmiştir.

Beşinci ders itibarıyla Sivas Kongresi ve kongre sonunda çıkarılan gazeteye yönelik bilgilendirmeler yapılarak çıktı olarak verilen gazete örnekleri öğrencilerle paylaşılmıştır. Ayrıca gazete örneği belgesellerden gerçek görüntülerle desteklenmiştir. Konu anlatımının tamamlanmasının ardından konuyu özetlemek adına bilgilendirmeler yapıldıktan sonra “*Dersimiz Atatürk*” filminden kesitler kullanılarak ders anlatım süreci tamamlanmıştır. Film gösterimleri tamamlandıktan sonra öğrencilere ekte yer alan film değerlendirme formu uygulanmıştır. Film gösterimleri sonrasında yapılan film değerlendirme formuna yönelik sonuçlar değerlendirildiğinde öğrencilerin yapılan öğretimi faydalı buldukları formlar incelendiğinde uygulamacı tarafından analiz edilmiştir.

Kontrol grubuna ise beş ders saati üzerinden ekte yer alan geleneksel yöntem ders planı doğrultusunda işlenmiştir. Birinci ders saatinde Kuvayi Milliye konusunun

genel özellikleri ders kitaplarından okutulmuş, sunum üzerinden resimlerle desteklenerek konu anlatımı yapılmıştır. Öğrencilere konu ile ilgili sorular sorularak kazanımına yönelik fikir oluşturup yorum yapmaları sağlanmıştır. İkinci derste milli mücadele şehirleri harita üzerinden gösterildikten sonra kendi haritalarından da incelemeleri sağlanmış ve kazanıma yönelik genel bir bilgilendirme yapılmıştır. Bilgilendirme ardından ekte yer alan etkinlik çalışma kağıdı kontrol grubuna uygulanmıştır. 24 kişilik sınıftan 8 öğrencinin şehirler konusunda sorun yaşadığı analiz edilmiştir. Kazanımın üçüncü ders saatinde genelgelere yönelik ayrıntılı konu anlatımları yapılmaya başlanmıştır. Havza genelgesi ile ilgili sunumlardan yararlanılarak genel bilgilendirmeler yapılmış, ders sonrası öğrencilere soru cevap yapılarak bilgileri değerlendirilmiştir. Kazanımın dördüncü dersinde Amasya ve Erzurum Kongreleri aktarılmıştır. Öğrencilere Erzurum Kongresinden önce askerlik mesleğinden istifa eden Mustafa Kemal'in yerinde olsaydınız nasıl bir yol izlerdiniz? sorusu sorularak bu konudaki görüşleri alınarak kazanıma yönelik fikir yürütmeleri ve yorum yapmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin kazanımlara yönelik bilgilerini defterlerine not almaları sağlanmıştır. Kazanımın beşinci dersinde Sivas Kongresi konusu işlenerek tüm konu tekrar edilmiş ve süreç sona ermiştir.

3.5 Veri Analiz İşlemleri

Ölçeklerden ve başarı testlerinden elde edilen veriler, SPSS programı kullanılarak analiz edilmiştir. Alt problemlerin analizleri için anlam çıkartıcı testlerin tercih edilmesinde verilerin normallik dağılım varsayımları olan çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4

Verilere Ait Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

		Çarpıklık	Basıklık
Deney Grubu	Ön-Test	-,28	-,73
	Son-Test	-1,16	,21
	Ön-Tutum	,78	,25
	Son-Tutum	-,42	,34
Kontrol Grubu	Ön-Test	,01	-,61
	Son-Test	,21	-1,20
	Ön-Tutum	,01	,77
	Son-Tutum	-,49	-,05

Çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1,5 ile +1,5 arasında olmasından dolayı verilerin normal dağıldığı görülmüş ve analiz testlerinde parametrik testler kullanılmıştır.

3.6 Geçerlik ve Güvenilirlik

Hazırlanan başarı testi okulun 8. Sınıf kademesinde eğitim alan 48 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma kapsamında hazırlanan 25 adet çoktan seçmeli sorulardan oluşan akademik başarı testinin güvenilirliği için KR-20 iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak .78 olarak tespit edilmiştir. Uygulama sonucu tüm soruların ortalama madde ayıricılık indeksi .43 ve ortalama madde güçlük indeksi ise .65 düzeyinde bulunmuştur. 5’li Likert ölçeği ile oluşturulan tutum ölçeğinde “Kesinlikle Katılıyorum” (5), “Katılıyorum” (4), “Kararsızım” (3), “Katılmıyorum” (2), “Kesinlikle Katılmıyorum” (1) ifadelerine göre değerlendirme yapılmıştır. Olumsuz sorular tersten puanlanarak değerlendirmeye alınmıştır. Ölçeğin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .77 olarak hesaplanmıştır.

3.7 Sınırlamalar

- Araştırmanın katılımcıları ortaokulun 8. Sınıf öğrencilerinden oluşan 48 kişiyle sınırlıdır.
- Araştırma 2022-2023 eğitim öğretim yılı ders kaynaklarının Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi ve Millî Mücadele Hazırlık Dönemi konusu ile sınırlıdır.
- Araştırma Millî Eğitim Bakanlığı Çıkmış OKS-TEOG-LGS sınavı sorularından oluşan 25 soru ile sınırlıdır.
- Araştırma T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik 25 soru ile sınırlıdır.
- Yapılan araştırma zamanı 3 hafta ile sınırlıdır.

Bölüm 4

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde öğrencilerin, Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Dersine yönelik tutum ölçeğinden ve başarı testinden aldıkları puanlara ilişkin yapılan analiz sonuçları yer almaktadır.

4.1 Araştırmanın Birinci Alt Problemi

“8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımlarının geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrenci başarısına katkısı var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkili örneklem için t-testi sonuçları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5

Kontrol Grubu Ön-Test Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Ön-Test	24	13,58	4,96	-4,863	23	,00**
Son-Test	24	15,21	5,41			

** p < ,01

Tablo 5 incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin ön-test puanları ile son-test puanları arasında son-test puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür (p < ,01). Kontrol grubunda uygulanan geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrencilerin başarılarını arttırdığı söylenebilir.

4.2 Araştırmanın İkinci Alt Problemi

“8. Sınıf Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Milli Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar ünitesi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımlarının tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak yapılan anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrenci başarısına katkısı var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkili örneklem için t-testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6

Deney Grubu Ön-Test Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Ön-Test	24	13,13	5,25	-19,46	23	,00**
Son-Test	24	20,71	4,38			

** p < ,01

Tablo 6 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin ön-test puanları ile son-test puanları arasında son-test puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür ($p < ,01$). Deney grubunda tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak uygulanan anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrencilerin başarılarını arttırdığı söylenebilir.

4.3 Araştırmanın Üçüncü Alt Problemi

“Geleneksel anlatım yapılan grup ve tarihi film, dizi ve materyallerle anlatım yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı başarı durumları arasında fark var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkisiz örneklemeler için t-testi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7

Deney ve Kontrol Grubu Son-Test Başarı Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p	η^2
Deney	24	20,71	4,38	3,870	46	,00**	,24
Kontrol	24	15,21	5,41				

** p < ,01

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son-test puanları karşılaştırıldığında, deney grubu öğrencilerinin son-test puan ortalamalarının (20,71) kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından (15,21) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 7). Bu sonuca göre, deney grubunda tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak uygulanan anlatım yönteminin, kontrol grubunda uygulanan geleneksel sözlü anlatım yöntemine göre öğrencilerin başarılarını daha çok arttırdığı söylenebilir ($\eta^2 = ,24$).

4.4 Araştırmanın Dördüncü Alt Problemi

“Geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretim yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumu nasıldır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkili örneklemeler için t-testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Kontrol Grubu Ön-Tutum Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Ön-Tutum	24	67,46	5,27	6,210	23	,00**
Son-Tutum	24	60,58	3,60			

** p < ,01

Tablo 8 incelendiğinde, kontrol grubu öğrencilerinin ön-tutum puanları (67,46) ile son-tutum puanları (60,58) arasında son-tutum puanları aleyhine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur (p < ,01). Kontrol grubunda uygulanan geleneksel sözlü anlatım yöntemiyle öğretiminin öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumlarını azalttığı görülmüştür.

4.5 Araştırmanın Beşinci Alt Problemi

“Tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanılarak öğretim yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumu nasıldır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkili örneklemeler için t-testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9

Deney Grubu Ön-Tutum Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	P
Ön-Tutum	24	65,04	4,50	2,217	23	,04**
Son-Tutum	24	68,08	5,17			

** p < ,01

Tablo 9 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin ön-tutum puanları (65,04) ile son-tutum puanları (68,08) arasında son-tutum puanları lehine istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu bulunmuştur (p < ,01). Deney grubunda uygulanan

tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak uygulanan anlatım yönteminin öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi Millî Mücadele Hazırlık Dönemi kazanımına yönelik tutumlarını arttırdığı söylenebilir.

4.6 Araştırmanın Altıncı Alt Problemi

“Geleneksel anlatım yapılan grup ve tarihi film, dizi ve materyallerle anlatım yapılan grubun Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı tutumları arasında fark var mıdır?” sorusuna yanıt aramak için yapılan ilişkisiz örneklem için t-testi sonuçları Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10

Deney ve Kontrol Grubu Son-Tutum Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	N	$\bar{X}$	Ss	t	Sd	p	η^2
Deney	24	68,08	4,50	3,793	46	,00**	,23
Kontrol	24	60,58	3,60				

** p< ,01

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin son-tutum puanları karşılaştırıldığında, deney grubu öğrencilerinin son-tutum puan ortalamalarının (68,08) kontrol grubu öğrencilerinin puan ortalamalarından (60,58) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 9). Bu sonuca göre, deney grubunda tarihi film, dizi ve belgesellerden yararlanarak uygulanan anlatım yönteminin, kontrol grubunda uygulanan geleneksel sözlü anlatım yöntemine göre öğrencilerin Türkiye Cumhuriyeti İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine karşı tutumlarını daha çok arttırdığı söylenebilir ($\eta^2 = ,23$).

Bölüm 5

Tartışma ve Sonuçlar

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan faydalanılarak yapılan değerlendirmeler ve karşılaştırmalar üzerinden ele alınan sonuçlar ve benzer çalışmalar için öneriler yer almaktadır.

5.1 Araştırma Analizine İlişkin Yapılan Karşılaştırmalı Bulguların Tartışılması

Bu araştırma ile sekizinci sınıfta öğrenim gören öğrencilerin T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde film, dizi ve belgesel gösteriminin öğrencilerin akademik başarısına katkısı ve derse yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırma doğrultusunda üç haftalık zaman diliminde sekizinci sınıf öğretim planında yer alan kazanım bir sınıfta film, dizi ve belgesellerle desteklenmiş; diğer sınıfta ise sadece geleneksel öğretimle işlenmiştir. Ayrıca her iki sınıfta da başarı testi ve derse yönelik tutum ölçeği ile öğrencilerin T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde film, dizi ve belgesellerle yapılan öğretimin yansımaları analiz edilmiştir. Başarı testi Milli Uyanış: Bağımsızlık yolunda Atılan Adımlar: Millî Mücadele Hazırlık Dönemi soruları MEB çıkmış sorularından oluşmaktadır. Tutum ölçeği ise Erdil (2007) çalışmasından faydalanılmıştır. Öğrencilerin akademik başarısı ve derse yönelik tutumunun analizinde, gösterim öncesinde yapılan ön test-ilk tutum ölçeği ve sonrasında yapılan son test-son tutum ölçeğinden alınan puanlardan faydalanılmış ve bu doğrultuda T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersinde film, dizi ve belgesel gösteriminin etkisi ele alınmıştır. Elde edilen sonuçlarla, T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminin somut ve faydalı işleniş yöntemleri hakkında alternatif bir teknik olabileceği öngörülmüş ve bu doğrultuda ortaya çıkan bulgular üzerinden yöntem tartışılmıştır.

Başarı testine ilişkin elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, dizi, film ve belgesellerle desteklenen sınıf ile geleneksel yöntem uygulanan sınıf arasında belirgin farklılıkların görüldüğü saptanmıştır. Bulgular neticesinde, dizi, film ve belgesel gösterimi yapılan sınıfın ön test başarı puanlarının son test başarı puanlarından belirgin ölçüde daha düşük olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, öğrencilerin dizi, film ve belgesel gösterimi sonrasındaki üç haftalık süre ardından, arada farklı kazanımlarında işlenmiş olduğu göz önünde

bulundurulduğunda başarı testinden anlamlı ölçüde daha yüksek puan aldıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca geleneksel öğretim yapılan ve film, dizi ve belgesellerle desteklenmeyen sınıfa ait ön ve son test bulguları incelendiğinde istatistiksel olarak belirgin bir farkın olmadığı sonucuna varılmıştır. Bu istatistiksel veriler değerlendirildiğinde dizi, film ve belgesel gösteriminin öğrencilerin ders içi akademik başarısına etkisinin olabileceği görülmektedir.

Tutum ölçeğine ilişkin elde edilen bulgular değerlendirildiğinde ise, başarı testine benzer sonuçların ortaya çıktığı saptanmıştır. Tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen ve geleneksel öğretim yapılan iki sınıf arasında belirgin bir farklılık tespit edilmiştir. Etkinlik öncesi ve sonrasında uygulanan tutum ölçeklerinde saptanan veriler arasında da belirgin farklılık görülmektedir. Tarihi dizi, film ve belgesellerle desteklenen sınıflarda derse dair tutumun olumlu yönde değişime uğradığını fakat geleneksel öğretim yapılan sınıfta uygulanan tutum ölçekleri arasında belirgin bir farkın olmadığı da saptanmıştır. Bu veriler ışığında tarihi dizi, film ve belgesellerin öğrencilerin derse dair tutumlarında olumlu etki yarattığı görülmektedir.

İlgili alan yazın incelendiğinde, gelişen teknoloji ile birlikte tarih eğitiminin içeriğine dair bakış açısının da değişmiş olduğu görülmektedir. Alışıldık tek düze yöntemlerle aktarılmaya çalışılan tarih, öğrenciler tarafından ilgi çekmeyen, sıkıcı ve ezberlenmesi gereken pek çok bilgi barındıran bir ders olarak görülüyordu. Bu durumda tarih öğretiminin asıl hedeflerine ilişkin kazanımların öğrenilmesine engel teşkil etmekteydi. Öztaşçı (2020) tarihin bu sıkıcı misyonundan 20. yüzyılın son çeyreğinden sonra uzaklaşmaya başladığını ve tarihin öğretim yöntemlerine ilişkin farklı tekniklerinin ortaya çıkmasıyla bakış açılarının değişmeye başladığını belirtmiştir. Böylece farklı bir bakış açısı kazanan tarih yalnızca bilgi yığınınından ibaret bir alan olmaktan çıkmış, pek çok alana kaynak oluşturmuş ve insanların ilgisini çekerek farklı bakış açılarıyla düşünmesini ve olaylardan ders çıkarmasını sağlayan bir ilim haline dönüşmüştür. Farklı öğretim şekillerinin yardımıyla tarih eğitiminin insanların dikkatini çeken bir hale dönüşmesinde etkili olan tekniklerden biri de konusunu tarihi kazanımlardan alan film, dizi ve belgesellerdir. Her daim belgelere dayalı verilerle bilgi aktaran ve tarafsız olan tarih özünde gerçeği barındıran güvenilir bir bilimdir. Bu sebeple öğrencilerin kaynağını yaşamın içinden alan tarihin yol gösterici misyonundan yararlanması için uygun yöntemlerle konu

içerisine çekilerek hedeflenen kazanımları öğrenmeleri amaçlanmalıdır. Aslan (2008), derslerde uygulanan farklı öğretim yöntem ve tekniklerin yardımıyla öğrencinin hedeflenen kazanımları kavrayarak başarıya ulaşmasında ve öğrencilere çoklu düşünme becerileri kazandırarak farklı bakış açıları oluşturmada en etkili yol olduğundan bahsetmektedir. Bu araştırmanın tutum ölçeğinin farklı tekniklerle ders işlenmesine yönelik olarak sorusuna öğrencilerin çoğunun katıldığını belirten cevaplar vermesi de öğrenme sürecinde farklı öğrenme yöntemlerinin faydalı olabileceğini göstermektedir. Bu öğretim yöntemlerinden biri olan tarihi dizi, film ve belgesellerle öğretimin etkili bir yöntem olduğunu belirten araştırmalar mevcuttur. Demircioğlu ve Turan (2020), farklı öğretim yöntemleriyle desteklenen tarih öğretiminin öğrencinin dikkatini kazanıma odakladığını ve bu yöntemlerden biri olan tarihi filmlerin öğrencileri olayları içine çekerek konuları somutlaştırmasına destek olduğunu belirtmiştir. Görsel ve işitsel duyularımıza hitap eden materyallerin öğrenme üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyan Yılmaz ve Tuncer (2020) de bu tarz materyallerin kalıcı öğrenmeyi desteklediği üzerinde durmuştur. Öztaş (2017) toplumun değer yargılarının aktarıldığı tarih derslerinde kullanılan filmlerin öğrencilerin değer yargılarını oluşumunda etkili olduğunu belirterek farklı bir alanda yöntemin etkinliğini ortaya koymuştur. Tarihi filmi dizi ve belgesellerle öğretim yöntemlerine yönelik farklı düşüncelere yer veren araştırmalarda yer almaktadır. Okumuş (2020), tarihi dizi ve filmlerin kullanımına yönelik öğrenci görüşlerini araştırdığında araştırmasında bu yöntemi genel olarak faydalı bulmuş olsa da filmlerin tüm öğrencilerin dikkatini çekemediğini de özellikle de belirtmiştir. Sarıtaş (2013) ise kitabında film gösteriminin belli bir planlama çerçevesinde etkin olabileceğine, yeterli teknik beceriye sahip olunmasının ve etkili yönlendirmelerle desteklenmemesinin yöntemin verimini olumsuz etkileyebileceğinden söz etmektedir. Araştırmalarda da görüldüğü gibi, çalışmalar farklı zaman dilimlerinde başarı, kalıcılık, öğrenci görüşleri, düşünme yöntemi, değer yargısı gibi alanlara yönelik olsa da temelde tarihi dizi, film ve belgesellerin etkili bir öğrenme yöntemi olduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum da gösteriyor ki tarihi dizi film ve belgesellerle desteklenen öğretim yöntemine yönelik çalışmalar farklı kademe, farklı çalışma grubu ve farklı tarihsel dönemlerle tekrarlanarak faydalı araştırmalar ortaya konulabilir.

5.2 Sonuçlar

Araştırmada ulaşılan bulgular sonucunda, tarihi dizi, film ve belgesellerin ğretim yöntemi olarak kullanılması, T.C İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersi başarı ve tutumuna dair önemli ölçüde gelişmeye sebep olmuştur. Özellikle tutum linde farklı ğretim yöntemlerine dair faaliyetlerin dersi ilgi çekici hale getirdiğine dair görüş belirten öğrenciler, başarı testinin ön test-son test uygulamalarında da akademik alanda anlamlı bir fark yaratarak tarihi dizi, film ve belgesel gösteriminin başarı üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Bu durum gösteriyor ki, tarihi dizi, film ve belgeseller tarih ğretiminde etkili bir yöntem olarak dersin akademik verimini arttırmakta ve öğrencilerin derse yönelik tutumunda anlamlı bir fark yaratmaktadır. Özellikle tarihi dizi, film ve belgesellerin, öğretmenler tarafından detaylandırılan bilgileri görsel ve işitsel öğelerle somutlaştırma fırsatı vermesi öğrencinin birden fazla duyu organını harekete geçirerek derse yönelik ilgisinin olumlu yönde farklılaştığını ortaya koymaktadır. Film gösterimleri sonrasında öğrencilerin görüşleri almak için uygulanan film değerlendirme formunda öğrenciler film, dizi ve belgesellerin ilgisini çekerek kazanımı somutlaştırdığını, başarı testini çözerken bilgileri hatırlamasına destek olduğunu, tarihi kazanımların coğrafi kazanımları desteklediğini ve öğrenirken eğlendiği için derse dair tutumlarının da değiştiğini belirtmiştir. Ayrıca tarih öğretiminin sarmal müfredatından kaynaklı olarak ğrencilerin 4. Sınıf seviyesinde öğrendiği bilgilerin kazanıma yönelik bir altyapı oluşturduğu ön test sonuçları değerlendirilerek analiz edilmektedir.

Yapılan araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak, tarihi kazanımların teknolojik yansımalarından biri olan dizi, film ve belgesellere kaynak oluşturması ve 21. Yüzyılın teknolojik çağında yetişen öğrencilere hitap etmesi, ğretim yönteminin öğrencinin akademik performansına ve tarih konularının da aşına olduğu düzene uyarlanmış oluşunun tutumlarına yansadığı anlaşılmaktadır.

5.3 neriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayanarak, daha sonra bu alanda yapılacak aynı tarzdaki araştırmalar ve araştırmacılar için şu önerilerde bulunulabilir:

Araştırma nerileri:

- Benzer bir araştırma devlet okulunda bulunan imkanlarla, özel okulda bulunan imkanlar çerçevesinde iki ayrı kurumda yapılarak demografik koşullar, teknolojik imkanlar, lokasyon durumlarının akademik başarıya ve tutuma dair etkileri karşılaştırmalı olarak değerlendirilebilir. Aynı uygulama köy ve şehir okulları içinde karşılaştırmalı olarak yapılabilir. Bu araştırmaların ortaya koyacağı sonuçlar doğrultusunda teknolojik yapıların eğitime katkıları araştırılabilir. Yine tarihi filmlere dair öğrenci görüşlerinin alındığı araştırmalar yapılabileceği gibi, tarihi filmlerin öğrencilerin tarihsel empati kurmasını sağlayacağı, zamanın koşullarına göre değerlendirme yapmasına imkân sağlayan nitel ve nicel çalışmalar yapılabilir
- Çalışma ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite kademelerinden örneklem alınan gruplarla yapılarak farklı kademelerdeki ve farklı kazanımlardaki etkileri değerlendirilebilir.

Araştırmacılara öneriler:

- Araştırmacı uygulamaya başlamadan önce deney ve kontrol grupları ile yapacağı çalışmalar için ders planı hazırlamalıdır.
- Filmlerin ders kazanımlarına ve öğrenci seviyelerine uygun olarak belirlenmesine dikkat edilmelidir.
- Film seçimleri yapılırken zümre öğretmenlerinin de fikirleri alınmalıdır.
- Öğretim yönteminin kullanılacağı ortama göre planlamalar yapılmalıdır. Örneğin; tarihi filmler açık alan veya konferans salonunda izlettirilerek ders içerikleri sunum şeklinde aktarılabilir.
- Kazanım içeriğine uygun olan ve farklı disiplinlere hitap eden filmlerle disiplinler arası öğrenim yapılarak derslerin kazanımlarının öğrenme sürecinde birbirlerini desteklemesi sağlanmalıdır.
- Tarihi filmlerin ders içeriğine dair etkisini ölçmek amacıyla etkinlik öncesi ve sonrası ölçekle değerlendirilmesi veya film değerlendirme formu uygulanmalıdır. Böylece yapılan etkinliğin öğrenme üzerindeki etkisinin görülme imkânı olmaktadır.
- Film etkinliği sonrası öğretmenler öğrencilerin dizi, film ve belgesellere yönelik olarak öğrenciyi kazanımın içine çekmek ve düşüncelerini öğrenmek amacıyla sınıfta tartışma ortamı oluşturacak sorular sorarak

yönlendirmeli ve öğrencilerin farklı filmlere dair bakış açılarını değerlendirmelerine imkân sağlamalıdır.

- Tarihi dizi, belgesel ve filmler gösterilmeden önce mutlaka uygulayıcı tarafından izlenmelidir ve öğrencilerin olumsuz etkilenebileceği düşünülen sahnelere yer verilmemesine dikkat edilmelidir.
- Öğretmenin film gösterimini yapacağı araçları öncesinde kontrol etmesi ve araca hâkim olması uygulama rutininin bozulmasını engelleyeceği için önemlidir.
- Gösterimi planlanan film sahneleri sadece izlettirilerek geçilmemelidir. Film gösterimi esnasında öğretmenin filmin önemli noktalarında filmi durdurarak bilgi vermesi, öğrencinin bilgiyle sahneyi karşılaştırarak kazanımı anlamlandırmasında etkili olmaktadır.
- Film etkinliğinin uygulanacağı gruba eşit imkanlarla sunulmasına ve tüm grup öğrencilerin faydalanacağı şekilde sınıfın, mekânın düzenlenmesine dikkat edilmelidir.
- Tarihi filmleri bilgilerle anlamlandırmayı öğrenen öğrencilerle bu etkinlikte bağlantılı olarak yeni etkinlikler planlanmalıdır. Öğrenciler bu etkinliklerle alakalı sunumlar yaparak öğrendiklerini akranlarıyla paylaşarak akran öğretimi yapabilmektedir. Ayrıca benzer filmleri değerlendirmeleri ve film aktivitelerinden bilgi edinmeyi öğrenmeleri sağlayacak ödevlendirmeler yapılmalıdır.
- Uygulayıcı, yapılan film etkinliği sonrasında öğrencinin kazanımı ne kadar öğrendiğini harita etkinliği, doğru yanlış, boşluk doldurma ve eşleştirme gibi etkinlikler uygulayarak ölçmelidir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., Başar, E., Dağlı, A., Ekinci, E., Ergün, M., Gelbal, S., ... ve Taştan, N. (2007). *Eğitim bilimine giriş*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Adem, M. ve Karakütük, K. (1992). Ortaöğretim kurumlarında inkılâp tarihi ve Atatürkçülük öğretimi ve sorunları. *Ankara: TED X. Öğretim Toplantısı*, 21, 22.
- Akbaba, B. (2005). İnkılap tarihi öğretiminde fotoğraf kullanımı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 65-78.
- Akçalı, A. A. (2019). Tarih öğretmen adaylarının eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir eylem araştırması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(1), 231-246.
- Akdoğan, E., Boztaş, M. ve Koç, Y. (2015). T.C inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde yer alan bazı değerlerin atasözleri, deyimler ve görsel öğeler ile öğretimi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29).
- Akın, Ç. (2020). *Tarih konulu dizilerin ortaöğretim öğrencilerinin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İstanbul.
- Aktaş, F. (2022). *Tarihi filmler ve gerçeklik (öğretmen ve öğrenci görüşleri)* (Yüksek lisans tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Aktaş, Y. Z. (2022). Tarihin ruhu belgeselinin tarih öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 957-995.
- Aktekin, S. (2009). Türkiye’de tarih eğitimi. *Çok Kültürlü Bir Avrupa İçin Tarih ve Sosyal Bilgiler Eğitimi*, 27-44.

- Alinli, C. ve Yazıcı, F. (2020). 8. sınıf T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde artırılmış gerçeklik uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarına etkisi ve öğrencilerin artırılmış gerçeklik uygulamasına karşı tutumları. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (15), 99-113.
- Altıkulaç, A. ve Akhan, N. E. (2010). 8. sınıf inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde yaratıcı drama yöntemi ve altı şapkalı düşünme tekniğinin kullanılmasının öğrenci başarı ve tutumlarına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 225-247.
- Altın, H. (2008). 1869 maarif-i umumiye nizamnamesi ve öğretmen yetiştirme tarihimizdeki yeri. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13(1), 271-283.
- Anderson, L. W. ve Çikrikçi, N. (1991). Tutumların ölçülmesi. *Ankara Üniversitesi Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 24(1), 241-250.
- Arslan, E. (2014). Ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde hikâye anlatım yönteminin akademik başarıya etkisi (Yüksek lisans tezi). Gaziantep Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Gaziantep.
- Arslan, M. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arslan, Ö. (2008). *İlköğretim 8. sınıf T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde görsel ve işitsel materyal kullanımının öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerindeki etkisi* (Doktora tezi). DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Artuç, N. (2011). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi*. Ankara: Anı Yayınları.
- Aslan, B. (2004). Türkiye’de milli tarih anlayışı bağlamında dünden bugüne inkılap tarihi dersleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9).
- Aslan, B. (2008). Tarih öğretiminde okuma-anlamanın önemi ve güdümlü okuma dersi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 307-324.
- Aslan, E. (2005). Türkiye’de tarih eğitiminin sorunları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (18).

- Aslan, E. (2006). Neden tarih öğretiyoruz?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (20).
- Aslan, E. (2012). Atatürk döneminde tarih eğitimi-1: “Türk tarih tezi” öncesi dönem (1923-1931). *Eğitim ve Bilim*, 37(164).
- Ata, B. (2002). Müzelerle ve tarihi mekanlarla tarih öğretimi: tarih öğretmenlerinin “müze eğitimine” ilişkin görüşleri (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ata, B. (2022). *Bilim, teknoloji ve sosyal değişme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ataş, M. S. (2014). *Ortaöğretim tarih öğretiminde karşılaşılan problemler ve çözüm önerileri (Van ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Ayaydın, Y. (2019). *Ortaokul Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının ve uygulamasının değerlendirilmesi* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü İstanbul.
- Aysal, N. ve Erbay, H. (2022). Türk sinemasında millî mücadele ve Atatürk dönemi filmleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1), 397-413.
- Bal, M. S. (2011). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çözüm yolları konusunda öğretmen adayı ve öğretmen görüşlerinin karşılaştırılması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 371-387.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 231-274.
- Berkant, H. G. ve Atmaca, Y. (2016). Sekizinci sınıf TC inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde bilgisayar destekli öğretimin öğrencilerin derse yönelik güdülerine ve bilgisayara ve derse yönelik tutumlarına etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35).
- Bircan, T. ve Safran, M. (2013). Tarih öğretiminde haritaların önemi ve kullanımı. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 461-476.

- Çağlayan, T. A. (2003). Bir ulusun doğuşu II: Türkiye’de sinema politikası. *Aydınlanma* 1923, 43(43), 35-42.
- Çalışkan, H. ve Demir, B. (2019). Ergenlerde tarihsel empati ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Turkish History Education Journal*, 8(1), 129-149.
- Çam, F. B. (2016). Eğitim sisteminin ortaya çıkışı ve antik Yunan eğitim anlayışının temelleri. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 5(2), 629-643.
- Çatal, B. (2011). Kurgunun gücü: tarih öğretiminde tarihsel film kullanımı. *Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Tarihçilik ve Tarih Yayıncılığı Sempozyumu Bildiriler* (18-20 Mart 2010). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 809, 818.
- Çeçen, N. ve Berk, N. A. (2014). Ortaöğretim T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersinde “şiir kullanımına” ilişkin öğretmen görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 3(1), 1-23.
- Çelebi, B. S. (2014). *11. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde ölçme ve değerlendirme konusunda tarih öğretmenlerinin görüşleri (Trabzon ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çelikkaya, H. (1991). Eğitimin anlamları ve farklı açılardan görünüşü. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3), 73-85.
- Çifçi, M. (2001). Dinleme eğitimi ve dinlemeyi etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 165-177.
- Çınar, M. S. ve Çakır, Ş. (2011). Türkiye’de Iptv tabanlı uzaktan eğitim (Iptv-based distance education in Turkey). In *11th International Educational Technology Conference* (p. 2040).
- Çoban, Z. (2011). *Tarih derslerinde tarihi film ve dizilerin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Dal, S. ve Köse, M. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri. Etkinlik ve ders planı örnekleriyle*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Demir, S. B. ve Gezici, M. (2018). Tarihi dizi ve filmlerin sosyal bilgiler dersine yansımaları. *Turkish History Education Journal*, 7(2), 392-413.
- Demircan, A. (2007). Tarih üzerine bazı düşünceler. *Milel ve Nihal*, 4(3), 69-89.
- Demircioğlu, İ. H. (2007). Tarih öğretiminde filmlerin yeri ve önemi. *Bilig*, 42, 77-93.
- Demircioğlu, İ. H. (2015). *Tarih öğretiminde öğrenci merkezli yaklaşımlar: tarih bölümü özel öğretim yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ. H. (2021). *Tarih öğretiminin amaçları. Tarih nasıl öğretilir?*, İstanbul, 5, 67.
- Demircioğlu, İ. H. ve Turan, İ. (2020). *Tarih öğretiminde öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Yayınevi.
- Demirel Erdil, A. (2007). *İlköğretim T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde dramının akademik başarıya ve tutuma etkisi* (Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Demirel, M., Safran, M., Oruç, Ş., Kaya, R., Candan, A. S., Ata, B., Gazel, A. A., Akkuş, Z., Dilek, D., Dilek, G., Güven, A., Demircioğlu, İ. H. ve Turan, İ. (2015). *Tarih öğretim yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirezen, S. (2011). İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki görsel öğelerin öğrenmede kalıcılığa etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 45-68.
- Demirezen, S. ve Akhan, N. E. (2011). İnkılâp tarihi ve Atatürkçülük ders kitabındaki görsel öğelerin öğrenmede kalıcılığa etkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (27), 45-68.
- Dinç, E. (2021). Tarih bilinci açısından tarih öğretiminin amaçları. *Tarih nasıl öğretilir?* (5, 72), İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.
- Dinç, E. ve Üztemur, S. (2017). Türkiye’de sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde müzeler ve tarihi mekânlardan yararlanmaya yönelik araştırmaların içerik analizi. *Milli Eğitim*, 46(214), 61-84.

- Dönmez, C. ve Tangülü, Z. (2012). Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi'nde öğretmenlerin gazete kullanımına ilişki. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(2), 347-361.
- Dönmez, C. ve Yazıcı, K. (2015). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Duruel, S. A. (2002). *Sinema tarih ilişkileri ve Türk sinemasında tarihe bakış* (Sanatta yeterlik tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ekici, G. ve Yıldırım, A. (2016). TRT Kurumu'nun TRT Okul kanalındaki yayınlarının ortaöğretim Biyoloji dersi öğretim programı kazanımları açısından analizi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 189-214.
- Elbay, S. (2020). *Ortaokul T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinde uygulanan tarihsel empati modelinin akademik başarı ve derse yönelik tutuma etkisinin incelenmesi* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Elbay, S. (2020). T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük öğretiminde duyuşsal ve bilişsel öğrenme etkinliklerinin tarihsel empatiye yansımalarının incelenmesi. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 46-65.
- Eraslan, C. ve Kaşkaya, A. (2011). Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi dersi'nin uygulanmasına yönelik öğretim üyesi görüşleri: sorunlar ve çözüm önerileri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27(80), 325-350.
- Erbay, H. (2022). *Sinemada istiklal harbi ve Atatürk*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Erkılıç, S. A. D. (2005). Kurmaca filmler üzerinden sinema ve tarih ilişkisine bakış. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (2), 71-87.
- Erman, S. (2016). *Bir propaganda aracı olarak tarihi diziler: "Diriliş Ertuğrul" ve "Filinta" örneği*. (Yüksek lisans tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ersevinç, M., Eken, H., Akkuş, T., Kumaş, N., Karabağ, H., Arslanhan, İ. ve Korkmaz, G. (2021). *Türkiye Cumhuriyeti tarihi*. Bursa: Dora Yayınları.

- Eski, M. (2005). İlhan Başgöz, Türkiye'nin eğitim çıkmazı ve Atatürk. *Osmanlı Araştırmaları*, 49(49), 469-474.
- Filiz. S. B. (2014). *Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Genç, S. (2010). *Toplumsal tarih anlatımı ve sinema* (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümüşhan, H. (2018). Yazının tarihsel gelişimi ve bu süreçte yazının çeşitli yüzeylere uygulanabilirliği. *İstanbul Üniversitesi. 6. Uluslararası Matbaa Teknolojileri Sempozyumu*, 1127-1142.
- Gürsoy, Ö. (2005). *Türk sinemasının tarihe bakışı ve Türk tarihinin temsili* (Yüksek lisans tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Hali, S. (2013). *Tarih öğretmenlerinin tarih eğitimindeki yeni yaklaşımlara ilişkin görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi Ankara örneği* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- İlgazi, A., Aksanyar, N. ve Bıyıklı, M. (2016). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Işık, H. (2008). Tarih öğretiminde doküman kullanımının öğrencilerin başarılarına etkisi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 389-402.
- Kandemir, C. Ö. (2019). *Geçmişten günümüze değişen televizyon ve çocuk izleyici. Geleceğin anlamsal dijitali*. İstanbul: Der Kitabevi Yayınları.
- Kaya, B. (2012). Oluşturmacılık yaklaşımına yönelik hazırlanan sekizinci sınıf T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük derslerinin tarihsel öğrenmeye etkisi. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 85-116.
- Kaya, N. G. (2021). Kapsayıcı eğitim bağlamında “hıçkırık” filminin analizi. *Electronic Journal of Social Sciences*, 20(80).
- Kaya, R. ve Günel, H. (2015). Tarih öğretmenlerinin muhteşem yüzyıl dizisi özelinde tarih konulu film ve dizilerin öğretimde kullanımına yönelik görüşleri. *Turkish History Education Journal*, 4(1), 1-48.

- Kemaloğlu, M. (2014). Tarihin kara kitabı: tarihçiliğimizde usûl ve ahlâk meseleleri. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 131(258), 229-238.
- Kılıç, M. (2019). Milli mücadele döneminin siyasi ve stratejik açıdan değerlendirilmesi. *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 47-69.
- Kılıç, P. İ. (2011). Tarihsel romanın eğitimsel işlevi üzerine bir çalışma: “Diriliş” romanı örneği. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 30(1), 123-143.
- Kılıç, B. C. (2019). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler ders kitaplarındaki doğal afetler konusunun sarmal sistem yönünden değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Kırhan, Y. Y. (2019). T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi Çanakkale savaşları konusunun öğretiminde görsel materyale Felton ve Allen modeline göre soru sorma ile Nichol modeline göre soru sormanın akademik başarı ve kalıcılığa etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 215-233.
- Koçak, D. (2018). Türk sinema tarihine bir katkı: tarihsel süreç içerisinde milli mücadele konulu üç film. *Atatürk Dergisi*, 7(2), 97-118.
- Köken, N. (2002). *Cumhuriyet dönemi tarih anlayışları ve tarih eğitimi (1923-1960)*. (Doktora tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Köstüklü, N. (2004). İlk ve orta öğretimde tarih öğretimi problemler ve öneriler. *Erdem*, 14(41), 1-28.
- Küçükcan, U. (2016). Açık öğretim sistemi televizyon program tasarımı yeni uygulamalar. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi Journal of Research in Education and Teaching*, 5(1), 169-179.
- Kurtdaş, E. M. (2021). Eğitimde film kullanımının önemi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (60), 222-244.
- Marşap, G. (2019). *Türk sinemasında tarihi filmlerin afişleri (1950-1960)* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

- Mazlum, M. M. ve Atalay Mazlum, A. (2017). Sosyal bilimlerde araştırma yönteminin belirlenmesi. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(4), 1-21.
- MEB. (2018). *Ortaöğretim tarih dersi 9, 10, 11. sınıflar öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *T.C inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programı (Ortaokul 8. sınıf)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi 8. sınıf programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2018). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Merkit, S. (2021). *Tarih eğitiminde tarihsel film ve dizilerin kullanımına yönelik 7. sınıf öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi.
- Mersin, S. (2011). Kurtuluş savaşı filmleri ve milli hamaset. *Sinema Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 33-56.
- Metin, B. ve Öz, M. (2019). 8. sınıf T.C inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi konularının anlatılmasında sözlü tarih metodunun kullanımına yönelik öğretmen görüşleri. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 1-20.
- Metin, E. (2017). *Tarih nedir? Niçin tarih öğrenilmelidir?*. <http://www.turkdivani.com/wp-content/uploads/Tarih-Nedir.pdf> adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, 11.07.2022 tarihinde https://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_02/22163752_Yizelge.pdf adresinden edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, Tokat Ölçme Değerlendirme Merkezi, 23.09.2022 tarihinde <https://tokatodm.meb.gov.tr/www/2022-2023-egitim-ogretim-yili-7-ve-8sinif-yillik-planlar/icerik/53> adresinden edinilmiştir.

- Muratalan, T. (2011). *Tarih öğretmenlerinin tarihî filmlerden yararlanırken karşılaştıkları sorunlar* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ocak, G. (2020). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ocak, G. ve Selimoğlu, S. (2016). Tarih öğretiminde tarih dizilerinin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri-nitel bir analiz. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(1), 431-452.
- Okumuş, F. (2010). *Sinema tarih yazımına farklı bakmak ve Türk sineması tarih yazımı için yöntem arayışı* (Doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Okumuş, O. (2020). Tarih derslerinde tarihsel film uygulaması hakkında öğrenci düşünceleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39(1), 202-224.
- Önder, S. ve Baydemir, A. (2005). Türk sinemasının gelişimi (1895-1939). *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 113-135.
- Onganer, Y. E. B. (2019). *2006-2011 yılları arasında MEB’de okutulan sosyal bilgiler 6. sınıf ders kitabındaki tarih ünitelerinin tarihsel düşünme becerilerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Onur, M., Yayıcı, L. ve Sanal, M. (2016). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oymak, İ. (2007). *Ortaöğretim kurumlarında tarih öğretiminde zaman kavramının öğretilmesinde karşılaşılan sorunlar ve bu konuda tarih öğretmenlerinin görüşleri (Aksaray ili örneği)* (Yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbay, M. (2005). Bilim ve kültür aktarıcısı olarak yazı. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (2), 67-74
- Özçağlayan, M. (2000). Türkiye’de televizyon yayıncılığının gelişimi. *Selçuk İletişim*, 1(2), 41-52.

- Özcan, O. (2015). *Atatürk'ün tarih anlayışı ve Atatürk dönemi tarih araştırmaları*. Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etütler Dairesi Başkanlığı Yayınları, (42).
- Özdemir, K. (2018). Ortaöğretim tarih derslerinde kullanılan görsel materyallerin öğrenci akademik başarısına etkisi “Ankara ve Yozgat örneği. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(2), 19-45.
- Özelçi, S.Y. ve Yılmaz, Y. (2021). *Dijital çağda öğretme ve öğrenme*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özkoçak, Y. (2015). *Türlerle Türk sineması*. İstanbul: Derin Yayınları.
- Özmen, C., Er, H. ve Ünal, F. (2014). Televizyon dizilerinin tarih bilinci üzerine etkisi “Muhteşem Yüzyıl dizisi örneği”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(25), 409-426.
- Özön, N. (2010). *Türk sineması tarihi 1896-1960*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Özsoy, M. (2021). *Toplumsal tarihe sinema penceresinden bir bakış: bir sözlü tarih çalışması* (Doktora tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Öztaş, S. (2007). *Tarih öğretimi ve filmler: tarih öğretiminde film kullanılmasının öğrenci başarısı üzerine etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztaş, S. (2008). Tarih öğretimi ve filmler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 543-556.
- Öztaş, S. (2009). Atatürk dönemi tarih anlayışı ve tarih öğretimi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 94-107.
- Öztaş, S. (2015). Tarih öğretiminde tarihî film ve tarihî dizilerin kullanılmasına ilişkin tarih bölümü öğrencilerinin görüşleri (Kırklareli Üniversitesi Örneği). *Turkish History Education Journal*, 4(2), 1-37.
- Öztaş, S. (2017). Ortaöğretim tarih derslerinde tarihi filmlerin değer eğitiminde kullanımı. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(5), 3076-3099.
- Öztaş, S. (2019). Tarih derslerinde filmlerin kullanımı. *Tarih Nasıl Öğretilir?* (336, 339), İstanbul: Yeni İnsan Yayınları.

- Öztaş, S., Anıl, N. K. ve Kılıç, B. (2013). Tarihî film veya tarihî dizilerin tarihe ilgiyi artırmada etkisine ilişkin myo öğrencilerinin görüşleri. *Ejovoc (Electronic Journal of Vocational Colleges)*, 3(4).
- Öztaşçı, C. A., Kabapınar, Y. ve Tuncel, G. (2020). Yerel tarih öğretim yöntemini sosyal bilgiler dersinde kullanmak: yanıbaşında olan geçmişi görmek ve duyumsamak. *Turkish History Education Journal*, 9(1), 66-88.
- Öztaşkın, Ö. B. (2013). Sosyal bilgiler derslerinde belgesel film kullanımının akademik başarıya ve bilinçli farkındalık düzeylerine etkisi. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 147-162.
- Özuyar, A. (2013). *Türk sinema tarihinden fragmanlar (1896-1945)*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Safran, M. (1993). Tarih öğretiminin eğitimsel amaçları. *Belleten*, 57(220), 827-842.
- Safran, M. (2014). *Sosyal bilgiler öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Safran, M. (2019). *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Şahin, K. (2019). *Öğretmen adaylarının tarihi dizi/filmlerle yaşam boyu öğrenme algısı ve tarih şuuru oluşumu hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi* (Yüksek lisans tezi). Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzincan.
- Şahin, M. (2021). Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretimde uzaktan eğitimin tarihi ve gelişim süreci. *Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(7), 91-113.
- Şahin, M. ve Aytaç, T. (2019). *Eğitime giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahingöz, M. ve Akbaba, B. (2009). Atatürk ilkeleri ve inkılâp tarihi öğretiminde çoklu ortam kullanımının akademik başarı ve tutuma etkisi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (17), 17-37.
- Şakiroğlu, M. H. (1988). Atatürk döneminde başlatılan tarih çalışmaları ve halk bilgisi alanındaki gelişmeler. *Erdem*, 5(12), 813-878.

- Saral, N. N. (2017). *Sinemada görsel efektlerle mekânın ve tarihin yeniden üretilmesi: Fetih 1453 filmi* (Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Saray, M. ve Tosun, H. (2005). *İlk ve orta öğretim kurumlarında Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük konularının öğretimi: Mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri*. Atatürk Araştırma Merkezi.
- Sarıköse, B. (2011). Tarih öğretiminde menkıbelerin kullanılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 311-321.
- Sarıtaş, M. (2013). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınlar.
- Savaş, B. ve Aslan, Ö. (2014). T.C inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersinin öğretiminde filmlerin kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(8), 129-148.
- Saydam, B. (2017). *Sinemada tarih yazımı yaklaşımları açısından Türk sinema tarihinin başlangıcına ilişkin sorunlar: Ayastefanos'taki Rus Abidesi'nin yıkılışı filmi ekseninde bir inceleme* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Saydam, B. (2020). Türk sineması'nın tarihine genel bir bakış. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(36), 401-424.
- Seyhan, A. (2018). Tarih öğretiminde arşiv belgesi kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve derse karşı tutumlarına etkisi. In *ERPA 2018 International Congress on Education: Book Proceeding*, İstanbul, Turkey (pp.701-707).
- Sidekli, S. ve Coşkun, İ. (2014). Türkü: sosyal bilgiler öğretiminde yeni bir yaklaşım. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 27-38.
- Sidekli, S., Doğramacı, H., Yangın, S. ve Daşdemir, İ. (2013). İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde “belgesel” kullanımının öğrencilerin ders başarısına etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 1053-1065.
- Şimşek, A. (2017). *Türkiye’de tarih eğitimi*. Ankara: Pegem Yayınları.

Şimşek, A. ve Kartal, S. (2020). Ortaokul T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük ders kitabına yansıyan vatandaşlık algısı. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 43-57.

Sosyalbilgiler.biz <https://www.sosyalbilgiler.biz/planlar.html>

Sözen, M. F. (2011). Sinema perdesinden tarihe bakmak: iki aynı anlatı, iki ayrı dünya. *Akdeniz Sanat*, 3(6).

Stearns, P. N. (2009). *Neden tarih öğreniyoruz. (Why Study History)*. E. Dinç (Çev.), 118-127.

Sunay, C. ve Taşgın, A. (2020). Ortaöğretim T.C inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretim programının eğitsel eleştiri modeli bağlamında öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 315-334.

Sünbül, A. M. (2007). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Konya: Çizgi Yayınevi.

Tak, İ. ve Adalar, H. (2011). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 8. sınıf T.C. inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi yeni öğretim programına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (I), 78-100.

Taşbaş, E. (2018). 21. Yüzyıla kadar Türkiye’de tarih öğretimi ve hedefleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 173-188.

TDK (Türk Dil Kurumu), 10.07.2022 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.

Tokcan, H., Er, H., Demirkaya, H., Yazıcı, K., Akhan, N. E., Gökçe, N. ve Aksoy, B. (2015). Sosyal bilgiler öğretimi. “TRT Okul”. (2022, Ağustos 5) içinde *Wikipedia*. https://tr.wikipedia.org/wiki/TRT_Okul

Tokgöz, Z. T. (2021). *8. sınıf T.C. inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi “milli bir destan: ya istiklâl ya ölüm” konusunda belgesel film kullanımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tokat.

Turan, R. (2015). Tarih öğretmenlerinin lise tarih derslerinin genel amaçlarının öğrencilere kazandırılma düzeylerine ilişkin görüşleri (Ankara ili örneği). *Turkish Journal of Educational Studies*, 2(3).

- Türker, H. ve Arslan, Ö. (2008). İlköğretim 8. sınıf Türkiye Cumhuriyeti inkılap tarihi ve Atatürkçülük dersi öğretiminde belgesel filmlerin kullanımı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 92-104.
- Ulusoy, K. (2014). *Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi ile Atatürkçülük konularının öğretimi (özel öğretim yöntemleri ile)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, M. F. (2020). Tarihçi sinemayı keşfediyor: sinema, tarihçiler tarafından nasıl değerlendirilmeli?. *Intermedia International E-Journal*, 7(13), 402-410.
- Ulusoy, N. (2019). Bir melodramla tarih yazmak mümkün mü? *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4), 133-139.
- Uysal, A. (2020). Milli eğitimin ortaya çıkışı. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 747-781.
- Uzundal, E. (2013). 19. yüzyıl tarih yazıcılığı ve Ahmed Cevdet Paşa. *TUHED-Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 2(2), 108-128.
- Yakar, H.G.İ. (2013). Sinema filmlerinin eğitim amaçlı kullanımı: tarihsel bir değerlendirme. *HAYEF Journal of Education*, 10(1), 21-36.
- Yazıcı, S. (2008). *Belgesel destekli tarih öğretiminin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Yeşilbursa, C. C. (2008). Sosyal bilgiler öğretiminde tarihi yerlerin kullanımı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (23).
- Yıldız, Ö. (2003). Türkiye’de tarih öğretiminin sorunları ve çağdaş çözüm önerileri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(15), 181-190.
- Yıldızlar, M. (2017). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yılmaz, A. A. (2010). Tarih öğretmenlerinin eski çağ tarihi ve eski Türk tarihi öğretiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Education Sciences*, 6(3), 2148-2156.
- Yılmaz, Ö. ve Tuncer, M. (2020). Dale’in yaşantı konisine göre yapılandırılmış ölçme ve değerlendirme dersinin öğretmen adaylarının akademik başarısına etkisi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 39-62.

Yoluk, Ü. (2010). *1981 Türkiye Cumhuriyeti inkılâp tarihi ve Atatürkçülük dersi programı “Türk inkılâbı bölümü” amaç/davranışlarının kazanılmışlık düzeyi (Tarsus ve Kastamonu örneği)* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

